

Framtids- språket

Engelsk er i ferd med å presse norsk ut av
akademia, mener Språkrådet.
Tjener engelskens inntog norsk forskning?
Side 12–17

Fra 1. februar 2009 er det EN ting du ikke kan finne i Trondheim

Reklamehuset Stjørdal

Et større konferansehotell enn oss!

1. februar 2009 åpner vår nye konferanseavdeling. Da kan vi love deg en splitter ny storsal på 518 m², og mange nye møte-, og grupperom med det meste av moderne audiovisuelt utstyr. Totalt får vi nå 351 overnattingsrom. - Vi tror det holder. Foreløpig!

Hilsen "Smilet ved Nidelven"

Rica Nidelven Hotel

Havnegt. 1, Pb 101, 7400 Trondheim, tel 73 56 80 00, fax 73 56 80 01, www.ricanidelven.no

midt i byen - et lite stykke ut i elven . . .

Var SEKSTIÅTTERNE opprørske overklassebarn?

Den første vitenskapelig funderte analysen av den generasjonen som har dominert norsk kulturliv, presse og universiteter siden Norge sa nei til EF og USA trakk seg ut av Vietnam. Les boka – bli overrasket!

Tor Egil Førland og Trine Rogg Korsvik

EKTE SEKSTIÅTTERE

• I bokhandelen nå! • ISBN 9788205381629 • Kr 348,-

www.gyldendal.no/akademisk

12: English akademia

Skal forskerne velge engelsk eller norsk – eller er det mulig å få til begge deler? Forskerforum tar debatten i forkant av stortingsmeldingen om språk.

20: Samtalen

Lord Frederick Edward Robin Butler er en av Storbritannias mektigste menn. Han har prøvd å reformere Oxford University: – Striden ble svært stor, og skremselspropagandaen var omfattende, sier han.

28: Homofil historie

Gamle pissoarer og skap det er lett å svinge seg ut av er blant elementene når Kvinnemuseet i Kongsvinger forteller historien til lesbiske og homofile.

4: Fortsatt lønnstapere?

Årets lønnsoppgjør i staten bidrar lite til å minske lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor, mener lønnsforsker. Medlemmene får reallønnsvekst, sier Sigrid Lem i Forskerforbundet.

5: Forsvarer ny rettighetspolitikk

– Hvorfor er det slik at resultatene av forskningen som staten betaler for ikke skal være statens eiendom? spør Kristel M. Skorge, en av forfatterne av den nye rettighetspolitikken for universitetene.

6: Revidert gir håp om mer

Revidert nasjonalbudsjett gjenoppretter bare halvparten av hvileskjæret, men gir håp om større satsinger neste år, mener de berørte.

7: Kritiske til kommersialisering

– Vi er nødt til å ha kontroll med den utadrettede forskningsvirksomheten, slik at vi ikke opptrer som et konsultentselskap som bare selger tjenester, sier ansattrepresentant Bjørn Kvalsvik Nicolaysen ved UiS.

8: Instituttene krever mer

Norske forskningsinstitutter står for 25 prosent av den totale forskningsinnsatsen og 35 prosent av norsk EU-deltakelse. Forskningsinstituttene Fellesarena krever mer støtte fra staten.

9: Fusjonssmerter i Tromsø

Det nye storuniversitetet i Tromsø vil redusere antallet fakulteter. Juss og fiskerihøgskole må innordne seg større enheter, og lærerutdanningen deles opp.

FASTE SIDER

- 27: Historiske bilder
- 33: Leder
- 34: Kronikk
- 36: Bøker
- 38: Debatt
- 39: Gjesteskribenten
- 40: Stillingsannonser
- 45: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 6/2008 – 40. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no.

REDAKSJONSSEKRETÆR: ELIN H. REKDAL, elin.rekdal@forskerforum.no JOURNALIST: IDA KVITTINGEN, ida.kvittingen@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRAÐ: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø. Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsideillustrasjon: Kari Stai/Patron. Trykk: Øyvind Glomvik AS

ISSN 0800-1715. Opplag: 17 000

– Ikke et løft for forskerne

– Årets lønnsoppgjør skaper ikke akkurat noen revolusjon for Forskerforbundets medlemmer, sier lønnsforsker Pål Schøne.

– Det er vanskelig å se at resultatet representerer et positivt løft for forskerne, sier Schøne.

Han er forsker ved Institutt for samfunnsforskning, og har analysert lønnsutviklingen for forskere de siste årene. Forskere i staten har saket akterut i forhold til arbeidstakere med tilsvarende kompetanse i både privat og øvrig offentlig sektor.

Med en totalramme på 6,2 prosent, har de statsansatte forskerne i år grunn til å være ganske fornøyde. Mange av Forskerforbundets medlemmer får et prosenttillegg, og størrelsen på den lokale potten er brukbar, forklarer Schøne.

Men i det store bildet mønner det ikke i særlig grad.

– Jeg tror ikke det vil gi noen dramatisk virkning for rekrutteringssituasjonen, sier Schøne.

– Profilen treffer godt

Fagforeningene var i forkant klare på at oppgjøret i staten måtte redusere lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor betraktelig. Schøne mener årets resultat bidrar lite til det.

– Det vil ikke bite så veldig mye. Organisasjonene framforhandlet en litt større ramme enn privat sektor, men forskjellen på 0,6 prosent er ikke så stor. Privat sektor vil få flere tillegg framover, så det er ikke grunn til å tro at man vil klare å ta igjen etterslepet i løpet av et år, sier han.

– Men vi har i hvert fall begynt på det, sier Sigrid Lem, generalsekretær i Forskerforbundet.

Forskerforbundet er godt fornøyd med helheten i oppgjøret, selv om kravet på sju prosent

ikke ble innfridd.

– Jeg tror vi presset arbeidsgiver så langt som det var mulig å få til. Vi skal være fornøyde med rammen, og profilen på oppgjøret treffer våre medlemmer godt, sier generalsekretæren.

– Vi ønsket prosenttillegg for de fleste, og det fikk vi. I tillegg er kronetillegget på topp høyt. Medlemmene vil få en reallønnsvekst.

Kvinner og professorer

Lem peker på at i tillegg til prosenttillegg, var det viktig for Forskerforbundet å sikre penger til sentrale justeringer og lokale forhandlinger.

– Der har vi stor tro på at våre medlemmer blir tilgode sett.

Staten ville ikke ha sentrale justeringsforhandlinger i årets oppgjør. Dem kjempet Forskerforbundet hardt for.

– I konkurransen med privat sektor er det viktig for oss å kunne heve enkelte stillingskategorier. Sentrale justeringer er det eneste virkemiddelet vi har for å løfte utvalgte grupper.

– Likelønn skal prioriteres i justeringsoppgjøret. Samtidig er den mannsdominerte professorgruppen viktig for Forskerforbundet. Hvordan kombinere de to?

– Samtidig skjønner man at man er del av et større fellesskap i Unio. Folk er lojale, og har forståelse for at andre grupper ikke er fornøyde, sier han. Unio-leder Anders Folkestad mener Forskerforbundets medlemmer har gode grunner til å streike.

– De er del av det samme fellesskapet, det handler om solidaritet. Og de er relativt få, så de er avhengige av et større fellesskap for å få gjennomslag. Dessuten kommer den lokale potten ut av en forhandlingsprosess som alle deltar i.

– Har du forståelse for at medlemmer kan reagere på at de blir tatt ut i en streik som ikke angår dem direkte?

– Jeg kan forstå at de stiller spørsmål ved

FOTO: ISF

Oppgjøret i staten vil bidra lite til å minske lønnsgapet mellom offentlig og privat sektor, mener Pål Schøne ved Institutt for samfunnsforskning.

FOTO: KJETIL A. BROTTVEIT

Forskerforbundet har i hvert fall begynt på å ta igjen lønnsetterslepet, mener generalsekretær Sigrid Lem.

– Dette vil vi se nærmere på. Det er få kvinnedominerte grupper innenfor vår sektor, men det er en rekke kvinner i alle de vitenskapelige stillingene. Vi vil drøfte spesielle tiltak for disse, sier Lem.

– Klassisk konflikt

Unio, med Forskerforbundet, fikk også gjennomslag for å beholde statens forslag om å prio-

direktenytten her og nå. Jeg kan også skjønne at de som er veldig få, lett kan føle at de drukner blant de andre gruppene i det store mediebildet. Men jeg mener det blir feil å si at streiken ikke angår dem. En streik har mer enn én effekt. Det er her og nå, men man må også tenke langsiktig. Streiken har ikke minst en politisk markeringseffekt, sier Folkestad.

Forskerforum gikk i trykken 3. juni. Vi tar forbehold om endringer etter deadline. Følg utviklingen på forskerforum.no og forskerforbundet.no.

AV IDA KVITTINGEN

ritere høyt utdannede grupper som det er særskilt behov for å holde på, i lokale forhandlinger. LO og YS reagerte som forventet negativt på forslaget.

– En klassisk konflikt, sier Schøne.

– Det er ikke opplagt at de høyere utdannede stikker av med mye penger i årets lokale forhandlinger. Historisk sett har lavtlønnsprofil og likelønn vært viktige der. I offentlig sektor har Forskerforbundet kanskje betalt en høy pris for solidaritetsprinsippet til LO og YS. Det er de høyt utdannede, ikke de ufaglærte, som sakker mest akterut i offentlig sektor, sier Schøne.

Sosiologiprofessor Geir Høgsnes ved Universitetet i Oslo mener lavtlønnsprofilen bidrar til en uheldig sammenpressing av lønsskalaen.

– Jeg mener at man må differensiere ytterligere for å kunne prioritere spesielle grupper, sier han.

Kan bli streik

Resultatet i det sentrale lønnsoppgjøret i staten er nå til uravstemning blant Unio-medlemmene. Stemmer flertallet nei, kan det bli streik.

– Hovedgrunnen til å stemme ja, er at det faktisk er et godt oppgjør. Et annet viktig argument er at vi ikke får delta i det viktige justeringsoppgjøret om flertallet i Unio stemmer nei. Blir det streik, vil den starte rundt 24.-25. juni, omtrent samtidig med forhandlingene. Dessuten vil de sentrale lønnstilleggene bli gitt senere, i stedet for fra 1. mai, sier Sigrid Lem.

For at uravstemningen skal være bindende, må en viss prosentandel av medlemmene stemme. Hvis ikke, blir det opp til Unio å bestemme.

– Det er meget viktig at medlemmene deltar i avstemningen. Det er jo deres lønn det gjelder, sier Lem.

AV IDA KVITTINGEN

– Ikke kontroversielt

– Mye av innholdet har vært etablert praksis i flere år, sier underdirektør Kristel M. Skorge ved Universitetet i Stavanger.

Hvem eier forskningsresultatene? I Forskerforum 5/08 kritiserte jusprofessor og medlem av Forskerforbundets opphavsrettsutvalg, Olav Torvund, dokumentet «Felles rettighetspolitikk for Norges universiteter». Kristel M. Skorge var med i arbeidsgruppen bak dokumentet.

– Dette burde ikke være så kontroversielt som mange synes å mene. Hvorfor er det slik at resultatene av forskningen som staten betaler for ikke skal være statens eiendom? spør hun og understreker at dette ikke rokker ved de ansattes rettigheter til åndsverk.

– Uklare ansvarsforhold

Olav Torvund hevdet at dokumentet ikke holder mål faglig sett. Skorge mener gruppen bak var svært godt kompetent. Tre jurister hadde spesialkompetanse på området.

– Derfor synes jeg kritikken fra Torvund var ganske heftig i forhold til kompetansen gruppen hadde, sier Skorge.

Hun mener likevel det viktigste er å få klarhet i hva dokumentet skal brukes til.

– Torvund er i sin fulle rett

til å mene at dokumentet er forferdelig. Jeg er mer opptatt av at noen nå må ta eierskap over dokumentet, enten ved å godkjenne det eller endre på det. Hvis ikke, har det ingen verdi, sier Skorge.

Strategidokumentet ble laget på oppfordring fra det nasjonale rektormøtet.

– Det hadde vært greit å ha et dokument som var godkjent av rektormøtet, og som vi kunne bruke i vårt arbeid ved UiS når vi nå er i ferd med å utvikle vårt eget dokument, sier hun.

UiO i front

Skorge bekrefter at den nasjonale strategien står i gjeld til Universitetet i Oslo (UiO). Allerede i 2006 tok UiO i bruk en avtale om rettigheter til arbeidsresultater. Alle nyansatte må undertegne den, samt alle som melder inn arbeidsresultater med kommersiell verdi. UiO jobber nå med en ny avtale som også skal omfatte arbeidsresultater beskyttet av opphavsretten.

– Når man snakker om immaterielle rettigheter handler det både om kommersialisering og om opphavsrett. Dette siste har vi ennå ikke en samlet policy på. Det er viktig å ha i en digital tidsalder, hvor opphavsmannens rettigheter

FOTO: ELISABETH TØNNESSEN

– Det er viktig å skape ryddige forhold på dette feltet, sier Kristel M. Skorge ved Universitetet i Stavanger.

fort kan komme i fare. En slik policy må både ivareta ansatte og institusjonen, sier professor i medisin Ole M. Sejersted. Han har ledet begge utvalgene som har jobbet med UiOs rettighetspolitikk. Den nye avtalen blir ferdig etter sommeren.

– Skal ikke kontrollere

– Hvilke reaksjoner tror du kommer når den nye avtalen legges fram?

– Jeg tror vi får kritikk uansett, men det er viktig å ha klare retningslinjer på dette feltet. Det kan gjelde spørsmål om hvem som eier undervisningsmaterialet, kursopplegg eller digitale læringssystemer, hvor kan-skje flere ansatte bidrar. Universitetet må ha mulighet til å bruke og å rette på det, sier Sejersted.

– Perspektivet er likevel ikke økt kontroll. Det er universitetets hensikt å lage en rettighetspolitikk som forener institusjonens lovpålagte oppgaver med å fremme de ansattes muligheter og rettigheter på en god måte.

– Torvund overdriver

Sejersted synes det er interessant at Forskerforbundet ikke engasjerte seg mer i saken i 2006 da den første avtalen om rettighetspolitikk kom. Han mener Torvunds frykt for at universitetene nå vil kare til seg alle rettigheter er overdrevet.

– Akademisk frihet er fortsatt basis. Det er ikke et spørsmål om det i det hele tatt. Den enkelte har en klar publiseringsrett og -plikt, så hvis man mener det er en motsetning mellom publisering og kommersialisering, kan man bare velge å publisere. Da blokkerer man for en kommersialisering. Det er veien ut, hvis man vil det, understreker han.

AV ELIN HAVELIN REKDAL

Ny nasjonal rettighetspolitikk

- NTNU og Universitetene i Stavanger, Tromsø og Agder jobber med lokale løsninger basert på den nye strategien.
- Ved Universitetet i Bergen er en egen rettighetspolitikk under vurdering.

143,1 millioner i revidert nasjonalbudsjett:

Dobles i 2009?

– Jeg skulle like å se den statsråden som vil gå imot å videreføre dette, sier Tora Aasland. Men hvileskjæret er ikke innhentet, hevder forskere og politikere.

Basisbevilgningen til universiteter og høyskoler styrkes i revidert nasjonalbudsjett med 143,1 millioner for siste del av 2008. Dette har skapt forventninger om mer midler til forskning og høyere utdanning i 2009.

Forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland vil ikke røpe for mye om framtiden.

– Nei, det er det ikke mulig å si noe om ennå. Den økte basisbevilgningen er et godt bevis på at regjeringen ønsker å satse. Vi har all grunn til å være fornøyd med det som nå har skjedd. Jeg skal gjøre mitt for å holde regjeringens interesse ved like når det gjelder behovene til sektoren og jeg skulle like å se den statsråden som vil gå i mot at dette skulle bli videreført, sier Aasland til Forskerforum.

Videreføres dette i 2009 vil det utgjøre en basisbevilgning på 286,2 millioner kroner.

Legger ingen føringer

Aasland sier at sju måneders arbeid, hvor hun har brukt tid på dialog og kontakt med sektoren, har gitt henne forståelse av hva som har vært aller viktigst. Og hun er tilfreds med resultatet.

– Jeg er veldig fornøyd. Jeg hadde håpet at vi skulle få dette til, for jeg har jo forstått hvor viktig det har vært å få en økt basisbevilgning på plass. At det kommer nå, betyr at man allerede fra semesterstart i år kan planlegge et høyere aktivitetsnivå, sier hun.

Men hun ønsker ikke å legge føringer for hva universitetene og høyskolene bør bruke de økte midlene til.

– Basisbevilgningene er grunnlaget for hele virksomheten til institusjonene. Det er en sterk grunnmur som man kan bygge på. Midlene i basisbevilgningen er ikke øremerkede, det er fritt opp til institusjonene hva de vil bruke dem på. For meg er det viktig at universitetene og høyskolene blir i stand til å levere bedre kvalitet

Revidert nasjonalbudsjett

Basisbevilgningen til UoH-sektoren styrkes med 143,1 millioner for siste del av 2008. Klimaforskning får 70 millioner: 50 millioner til nye forskningssentra for fornybare energikilder og karbonfangst og -lagring. 20 millioner til styrking av relevante forskningsprogrammer. Gaveforsterkningsordning: Beløpsgrensen som vil utløse bidrag fra staten senkes fra 5 til 3 millioner. Staten bidrar med 25 prosent av beløpet.

Odd Einar Dørum (V) mener de lave forventningene i UoH-sektoren har fått folk til å oppfatte det som positivt å rykke tilbake til start. – Vi har ikke kommet framover, sier han.

både når det gjelder forskning og undervisning, understreker Aasland og fortsetter:

– Basisbevilgningene gjør det mulig for lærestedene å både satse på spisskompetanse og bredde. Det betyr at det både er rom for toppmiljøer og for å øke bredden i tilbudet. Men det er også viktig å påpeke at de økte bevilgningene er en sjanse for sektoren til å tenke nytt i forhold til mulige endringer i sine tilbud.

– Spiller begeistret

En ringerunde blant ledende personer i universitets- og høyskolesektoren viser at den positive mottakelsen av revidert nasjonalbudsjett er basert på gode forhåpninger mer enn realiteter. De 143,1 millioner kronene utgjør halvparten av det såkalte hvileskjær-kuttet i 2008. Sektoren har allerede tapt 274 millioner kroner i 2007 og

omtrent 140 millioner kroner i år – i tillegg til dyrebar tid.

– Det halvvannet året som har gått, er mistet, konkluderer professor Knut Holtan Sørensen ved Institutt for tværfaglige kulturstudier ved NTNU. Han mener den symbolske begrunnelsen er like viktig som den rasjonelle når regjeringen nå forsøker å hente seg inn overfor UoH-sektoren.

– Vi i Norge er vokst opp med skøytelepp. Alle vet at hvis hvileskjæret varer lenge, så taper du parløpet, påpeker Sørensen. Han understreker at beløpet fra revidert nasjonalbudsjett er relativt lavt.

– Uten å bruke mye penger har ministeren fått sektoren til å logre, men vi spiller naturligvis begeistret for å få mer – ved å markere at vi er overbevist om at hvileskjæret er slutt. Både

politikerne og sektoren spiller på denne måten et symbolpolitisk spill, sier Sørensen.

Tap for sektoren

Venstres forskningspolitiske talsmann Odd Einar Dørum konstaterer at sektoren har lidt kraftig under hvileskjæret. Kostnadsutviklingen i 2007 og 2008 er ikke kompensert, og hvileskjæret er bare halvveis rettet opp, ifølge Dørum.

– Når man forventer lite og så får noe som gjør at vi kan rykke tilbake til start, så vil ethvert menneske oppfatte dette som positivt. Det gjør jeg også, men vi har ikke kommet framover, understreker Dørum. Han fastslår at det siste halvannet året har vært et tap for sektoren.

– Når de rykker tilbake til start, så gjenstår alt det andre som de skulle ha gjort og burde ha gjort, sier Dørum. Han viser til problemene med rekruttering av forskere, detaljstyringen av bevilgninger gjennom Forskningsrådet på bekostning av frie midler, samt at avkastningen fra forskningsfondet i praksis er bundet til drift gjennom betaling av kontingent til EUs ramme-program.

– Regjeringen har heller ikke gjort noe for å ta igjen det store etterslepet på bygg og vitenskapelig utstyr, påpeker Dørum.

– Vitenskapelig utstyr er noe universitetene selv kan skaffe seg. Det er ikke nødvendig med en egen satsning på det. Likevel ser jeg på det som et mulig viktig satsningsområde. Det er et spesielt behov for det der man driver med teknologisk forskning. Så at det er et stort behov for midler er det ikke tvil om, sier Aasland.

– Ikke ekspansivt

Personal- og økonomidirektør Kjell Bernstrøm ved Universitetet i Bergen (UiB) sier til Forskerforum at investeringene har fått lide under hvileskjæret. De 30 millioner kronene som UiB får gjennom revidert nasjonalbudsjett, har tidligere blitt tatt fra fakultetene. I juni skal UiB-styret bestemme hvilke kutt det er realistisk å tilbakeføre.

– En ren tilbakeføring av kutt vil ikke ha en ekspansiv effekt, men vil gå til å opprettholde aktivitetene på samme nivå som før hvileskjæret, sier Bernstrøm.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN
OG ELIN HAVELIN REKDAL

Strategiarbeid ved Universitetet i Stavanger:

– Vi er en prøvestein

Kommersialisering ved UiS kan gi retning for norsk akademia, advarer styreprerrepresentant.

– Hvis vi faller til fote for kommersialiseringen, tror jeg det blir retningsgivende for resten av akademia i Norge, sier Bjørn Kvalsvik Nicolaysen. Han er ansattrepresentant i styret ved Universitetet i Stavanger (UiS).

Målet om å oppnå en varig akademisk universitetskultur samtidig som private bidragstere skal finansiere store deler av virksomheten, viser seg vanskelig. UiS er i innspurten av arbeidet med en strategiplan fram til 2020. Debatten avslører en dyp kløft mellom ledelse og fagansatte om blant annet sponsorinnflytelse, prioritering av satsingsområder basert på relevans, samt opprettelse av nye fakulteter for «business» og helsefag.

Konsulentselskap

– Uheldigvis har vi direktører som ikke lever opp til sine kompetansekrav, men vi har en rektor som har hatt en heldig hånd med sluttprosessen om strategiplan, sier Bjørn Kvalsvik Nicolaysen. Han kalte nylig inn til allmøte om strategiplanen.

– Den strategiplanen som ble framlagt, tok ikke hensyn til at det finnes tre områder for forskning, nemlig grunnforskning, anvendt forskning og oppdragsforskning. Disse tre områdene har ulik logikk, og det kan være Stavangers lykke eller elendighet hvordan man løser forholdet mellom disse tre kategoriene, sier Kvalsvik Nicolaysen. En rekke fagansatte ved UiS har dessuten uttrykt seg kritisk til forslaget fra ledelsen om å oppnå 50 prosent ekstern finansiering innen 2020.

– Politisk styrt

Amanuensis Anders M. Andersen er tillitsvalgt for Norsk Tjenestemannslag på Humanistisk fakultet ved UiS. Han mener interessekonfliktene ved universitetet skriver seg fra politiske forhold.

– Stavanger Høyre har styrt universitetet gjennom sine folk i mange år. Vi har fått en utvikling mot mer kommersialisering, mindre vitenskapelig styring og mer autoritær styring. Forestillingen om å kunne leve på eksterne midler er en naiv tro på å kunne ta mønster av store og søkkrike amerikanske institusjoner, mener

Andersen. Han viser til at tidligere universitetsdirektør Inger Østensjø kom direkte fra staben til fylkesordfører Arne Rettedal (H). Østensjø ble politisk utnevnt av Gudmund Hernes, som de lokale politikerne arbeidet sammen med. Senere sørget hun for å avskaffe de kollegiale styringsorganene på fakultets- og instituttnivå. Nåværende rektor Aslaug Mikkelsen ble valgt på en parole om å gjeninnføre demokratisk og faglig styring.

– Rektor kan samle

– En strategidebatt er i gang. Selv om de vitenskapelige medlemmene er i mindretall, er det nå så mange sterke styremedlemmer, interne og eksterne, at ledelsen ikke lenger får gjennom alt de ønsker og vil. På de andre nivåene er styringen i hendene på tilsatte ledere. De kalles dekaner og instituttstyrere, og er ikke valgt av de vitenskapelig ansatte. Dette er en skadelig styringsordning, som mange av oss advarte mot på forhånd og som 87 prosent av de tilsatte ved HiS (daværende Høgskolen i Stavan-

ger, red.merk.) var imot, minner Andersen om. På tross av dette anser han utfallet av dagens kamp mellom ledelsen og de fagansatte om strategiplanen som åpen. Styrkeforholdet er endret etter debatten mellom professor Jan-Erik Vinem og universitetsledelsen, omtalt i Forskerforum 4 og 5.

– Ved en klok retrett også i strategiplansaken har rektor Aslaug Mikkelsen nå sjansen til å samle istedenfor å splitte universitetet, sier Andersen.

I en kronikk i Rogalands Avis lover Mikkelsen at strategiplanen skal ha basis i kritisk tekning, uavhengig forskning og debatt.

Mikkelsen sier til Forskerforum at det første utkastet til strategiplan ikke på noe tidspunkt var ment som en endelig versjon.

– Det har vært viktig for meg å få aktivitet på grasrota og få de ansatte med i strategiplanleggingen, og det har ikke vært noen fasit på forhånd, sier hun.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Avviser tellekanter uten midler

Tellekantene i instituttsektoren vil få minimal betydning uten friske insentivmidler fra regjeringen. Det mener kilder i sektoren.

Staten og regjeringens manglende innsats for de fristilte forskningsinstituttene har skapt spenning i forkant av det bebudete finansieringssystemet for sektoren.

– Det siste vi har hørt, er at staten vil omfordele ti prosent av basisbevilgningen hvert år. Det betyr at man innfører et stort tellesystem og byråkrati uten at det er penger i det. Det synes vi er helt tulle, sier Gunnar Jordfall, som er direktør ved Norsk institutt for luftforskning (NILU).

Konkurranse om hver krone
Forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland har varslet strengere prioritering fra Forskningsrådet og omfordeling av basismidler basert på oppnådde resultater. Nylig møtte Aasland instituttsektoren under årskonferansen til Forskningsinstituttene Fellesarena (FFA). Der måtte hun forsvare regjeringens manglende finansiering av sektoren. Statens basisbevilgning utgjør bare ti prosent av omsetningen til mange av instituttene. Mens universiteter og høyskoler får ekstra støtte fra staten for hver krone de oppnår i EU-støtte, får forskningsinstituttene ingenting. I dag er det uklart hvorfor det enkelte forskningsinstitutt får den basisbevilgningen det får fra staten.

– Trenger insentiver
Ifølge kritikerne er dagens fokus hundre pro-

Forskningsinstitutter

- Norske forskningsinstitutter står for 25 prosent av den totale forskningsinnsatsen totalt og 35 prosent av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning.
- Ca. femti institutter er fordelt på primærnæringsinstitutter, teknisk-industrielle institutter, miljø- og utviklingsinstitutter, samfunnsvitenskapelige institutter og regionale forskningsinstitutter.
- Statens basisbevilgning utgjør mellom 10 og 25 prosent av FoU-utgiftene i sektoren. Består av en skjønnsbasert grunnbevilgning og strategiske instituttprogrammer (under avvikling.)
- Et nytt finansieringssystem vil trolig gjøre en fordeling av midlene på nye arenaer styrt av departementene, hvor instituttene skal konkurrere mot hverandre, delvis på grunnlag av resultatindikatorer.

Wiktor Sørensen i Forskningsinstituttene Fellesarena krever mer av Tora Aasland.

sent på de som vil få for lite ved en kommende omfordeling og null prosent på de som følger kvalitetskravene.

– Ethvert system for tildeling av basisbevilgninger er bedre enn det vi har i dag. Men en marginal omfordeling av midler som fra før utgjør bare ti prosent av budsjettene, vil gjøre forskningsinstituttene til latter, sa Jordfall under konferansen. Han viste til at instituttene har god bruk for insentiver, men at disse må følges av friske midler hvis regjeringen mener noe med det nye finansieringssystemet.

– Insentiver til vitenskapelig eksellense, samarbeid med universitets- og høyskolesektoren, internasjonalisering og andre indikatorer vil gjøre oss bedre og levedyktige på lang sikt, hevdet Jordfall.

Fåfengt skattejakt

Sektorlederne som møtte forskningsministeren under FFAs årskonferanse, sa at de er oppgitt over regjeringens forskjellsbehandling av de private og de statlige instituttene. De siste årene har sektordepartementene opprettet en rekke fullfinansierte forskningsinstitutter som får forskningsoppdrag uten konkurranse med de eksterne miljøene. I tillegg er de statlige instituttene sikret skattefritak, mens eksterne institutter blir jaget av Skattedirektoratet i etterkant av Sintef-dommen i vinter. Da vedtok Høyesterett at Sintef må svare inntektsskatt med tilbakevirkende kraft av en rekke aktiviteter i grenselan-

det mellom forsknings- og næringsvirksomhet. Etter Forskerforums erfaring har samtlige forskningsinstitutter utenom Sintef og Norges Geotekniske Institutt (NGI) et ubetydelig driftsoverskudd. I de fleste tilfellene vil avskrivninger på investeringer og fast eiendom sørge for å utelukke ethvert skattbart overskudd.

– Det blir lite penger til staten, og jeg er litt opprørt over at man setter i gang et stort apparat og etablerer et ulønnsomt byråkrati, sier Gunnar Jordfall.

Ny avvisning

Regjeringen avsto tidligere i vinter et loven-dringsforslag i Stortinget som ville avklare skat-tereglene for forskningsinstituttene. Aasland avviste på nytt forslaget overfor FFAs årskonfe-ranse. Hun gjentok Finansdepartements argu-ment om at EUs rammeprogram ikke har satt nasjonale skatteregler som kriterium for å skille mellom FoU og såkalt industriell forskning, som i praksis er næringsvirksomhet.

– Utgangspunktet er at det ikke skal være skatteplikt på forskning, men skatt skal ikke få noen konsekvens for EU-deltakelsen, hevdet Aasland. Hun lovet å «følge nøye med» på at EU likebehandler forskningsinstituttene i sine til-delingsrunder.

FFA-leder Wiktor Sørensen fastslår at uklar-heten om skatt på FoU-aktiviteter kan skape problemer i forhold til EUs rammeprogram for forskning. Dersom EU oppfatter norske fors-

kningsinstitutter som næringsvirksomheter i stedet for offentlige forskningsinstitusjoner, fal-ler prosjektstøtten fra 75 til 50 prosent av bud-sjett.

– Det er veldig rart at regjeringen ikke lager den lille lovendringen som skal til for å sikre skattefritaket, sier Sørensen.

Se til Nederland

Forskningsinstituttene er Norges største delta-kersektor i EUs rammeprogram med 35 prosent av den norske deltakelsen. I det sjuende ram-meprogrammet betaler Norge 1,25 milliarder kroner hvert år i kontingent – et beløp norske myndigheter satser på å få tilbakeført gjennom tildelinger til norske miljøer.

– Hvem er det egentlig vi har tenkt å bruke til tilbakeføringen av forskningsmidler? spurte Sørensen under årskonferansen til FFA.

Erfaringen fra EU-landene viser at fristilte forskningsinstitutter uten ryggdekning fra stat og regjering i økende grad blir innlemmet i uni-versiteter og internasjonale konsortier. Jos Lei-jten leder den nederlandske organisasjonen for anvendt forskning, TNO. Han sitter også sen-tralt i planleggingen av et felles europeisk fors-kningsråd. Den nederlandske staten støtter sine forskningsinstitutter med omtrent 35 prosent av omsetningen, eller flere ganger Norges bidrag. Allikevel jobber de nederlandske instituttene på spreng for å stå imot privatiseringspress uten-fra.

– Må oppnå kritisk masse

Under FFAs årskonferanse presenterte Leijten et skremmende scenario for instituttsektoren i Norge.

– På den ene siden vil mindre regjering-sstøtte føre til mer privatisering. Dermed vil universitetene og private firmaer overta. På den andre siden vil mangel på klare regulerin-ger gjøre det svært vanskelig for instituttene å gjenoppfinne seg selv, sa Leijten. Han mente at forandringen i den internasjonale forsknings-strukturen kan skje raskere enn de fleste er for-beredt på.

– Europa har ikke plass til mange internasjo-nale forskningsinstitutter, og det vil være avgjø-rende også for norske aktører å oppnå kritisk masse for å overleve. Regjeringen må gi slipp på og endre det juridiske rammeverket og finansie-ringsstrukturen, slik at vi kan få en ansvarlig-het i forhold til sektoren, hevdet Leijten.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Kutter fisk, juss og lærere

Tromsøs nye storuniversitet vil få fem fakulteter. Men egne fakulteter for juss, lærerutdanning og fiskerihøgskolen er droppet.

Et stort flertall av de fagansatte ved lærerut-danningen ved Høgskolen i Tromsø (HiTø) er imot forslaget til nedleggelse av avdelingen etter fusjonen med Universitetet i Tromsø (UiT).

– Våre fag skiller seg klart fra universitetsdisiplinene, og jeg ser for meg at fagper-sonalet vårt vil orientere seg bort fra lærerutdanningen hvis vi ikke holder den sam-let innenfor et nytt universi-tet, sier dekan Vibeke Lundby ved lærerutdanningen, HiTø.

– Vil beholde tilhørighet

Fusjonen mellom UiT og HiTø ble godkjent av Kunn-skapsdepartementet i april. Før sommerferien skal sty-rene ved universitetet og høg-skolen ta stilling til forslaget om fem nye fakulteter i det nye storuniversitetet. Lærer-utdanningen blir splittet opp og spredt på en rekke insti-tutter og fagmiljøer innenfor et nytt fakultet for samfunn og utdanning.

Lundby understreker at forskningsbasert lærerutdanning skiller seg fra den disiplinba-serte forskningen i enkeltfagene.

– Vi ønsker samarbeid med fagmiljøene, men uten å miste tilhørigheten til lærerutdan-ningen, sier Lundby.

– Ikke råd til eget fakultet

Professor i nordisk og tidligere UiT-rektor Tove Bull har markert seg som tilhenger av en ny fakultetsstruktur. Hun avviser behovet for å holde lærerutdanningen samlet etter fusjonen.

– Både universitetet og lærerutdannin-gen sliter med store rekrutteringsproblemer. Vi har ikke råd til å dublere miljøene med et utdanningsfakultet i tillegg til et humanis-tisk-samfunnsvitenskapelig og et matematisk-naturvitenskapelig fakultet. Da skaper man konkurranse om studentene internt heller enn å prøve å integrere og koordinere tilbudene, sier Bull. Hun mener det skal svært gode grunner til for å bevare tidligere enheter uendret etter en fusjon.

– Bør de ansatte ved dagens lærerutdanning være bekymret for å bli overkjørt av de langt tyn-gre fagmiljøene ved UiT?

– Hvis det stemmer at skoleverket og lærer-utdanninga lider under for svak fagkompetanse, så vil en sammenslåing av lærerutdanning ved

høgskolen og pedagogikk ved universitetet bare bli mer av det samme. Et samarbeid innenfor de forskjellige fagene vil imidlertid styrke lærerut-danningen, sier Bull.

Advarer styrene

Innstillingen om nye fakul-teter i Tromsø vil også slå sammen Norges fiskerihøg-skole og Det juridiske fakultet med en ny handelshøyskole til ett fakultet. Professor og tidligere NFH-rektor Bjørn Hersoug står i spissen for å bevare NFH og forutsetter at et nytt fiskeri-, juss- og øko-nomifakultet vil holde fiske-rifagmiljøet samlet.

– Mange av oss har jobbet i 30-35 år for å få fiskerihøg-skolen opp og stå, og vi synes det er en særdeles dårlig idé å legge den ned, sier Hersoug til Forskerforum. Han adva-rer styrene ved høgskolen og universitetet mot å gjen-nomføre store endringer over

hodet på fagpersonalet.

– Å tvinge fram dramatiske endringer i fakul-tetsstrukturen mens det gjelder å få alle innstilt på den nye enheten, kan være kontraproduktivt, fastslår Hersoug. Han viser til at forskerne fra Norges fiskerihøgskole og Det juridiske fakul-tet skal fortsette med å gjøre en viktig jobb også etter fusjonen. Dette kan ikke organiseres fra universitetet sentralt, framholder Hersoug.

– Forskingen drives fram av folk som ønsker å omsette ideene sine i FoU- og under-visningsprosjekter. Tanken om at sentralkomi-teen styrer troppene, har ikke vært og bør ikke bli noen realitet, sier han.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Fusjonen i Tromsø

- Universitetet og Høgskolen i Tromsø bestemmer ny fakultetsstruktur 19. juni. Forslaget er fem store fakulteter:
- Helsevitenskap
- Naturvitenskap og teknologi
- Samfunnsvitenskap og humaniora
- Fiskerihøgskolen, juss og økonomi-utdanning
- Kunstfag

Utvider gaveordning

■ Gir man tre millioner kroner til grunnforskning, plussert staten på med 25 prosent til formålet. Bidragsgrensen for gaver som utløser ekstra beløp fra staten er redusert fra fem millioner. I revidert nasjonalbudsjett, som ble lagt fram 15. mai, ble denne reformen lagt fram av regjeringen. Den såkalte gaveforsterkningsordningen ble opprettet i 2006 for å stimulere private aktører til å gi penger til langsiktig, grunnleggende forskning.

– Den fratar ikke oss som stat å gjøre vårt også i forhold til grunnforskningen. Men det er behov for enda mer, sa statsråd Tora Aasland (bildet) da Kunnskapsdepartementet presenterte sin del av revidert budsjett.

Les mer om revidert nasjonalbudsjett på side 6.

Fikk opprykk likevel

■ Paul Goring ved NTNU har fått opprykk til professor. Forskerforum skrev i nummer 4 om Goring som søkte professoropprykk, men fikk avslag av den nasjonale bedømmelseskomiteen i 2005. Komiteen var på det tidspunktet utnevnt av Universitetet i Tromsø (UiT). UiT hadde ansvaret for å oppnevne komité på det tidspunktet Goring søkte. Goring mente beslutningen var tatt på feil grunnlag, og senere fikk han medhold av Sivilombudsmannen. Denne instansen ba UiT om å revurdere saken.

I mai bestemte UiT seg for å tilkjenne Goring opprykk med virkning fra 15. september 2004. Det opplyser Svein Olav Antonsen, hovedtillitsvalgt i Forskerforbundet ved NTNU. Antonsen har bistått Goring i saken. Dermed har altså saken endelig løst seg, tre og et halvt år etter at han søkte om opprykk.

Antonsen opplyser videre at Goring i mellomtiden har fått opprykk til professor av NTNU, basert på at Goring ble vurdert profesorkompetent da han søkte en stilling ved Uppsala universitet.

UHR mot tvangsfusjoner

■ Universitets- og høgskolerådet (UHR) går imot tvangssammenslåinger av institusjoner. Det går fram av høringsuttalelsen fra UHR til Stjernø-utvalgets innstilling.

– Vi er ikke imot fusjoner, men går inn for at det gjøres frivillig. Utvalgsleder Steinar Stjernø har sagt at han aldri har sett en frivillig sammenslåing, men vi er i ferd med å slutføre en slik mellom Universitetet og Høgskolen i Tromsø, noe som viser at det er mulig med endring gjennom frivillighet, sier Jarle Aarbakke til Morgenbladet. Han er styreleder i UHR og rektor ved UiT.

Etter at den generelle høringsfristen gikk ut 1. mai ble det klart at sektoren ellers stort sett er negative til tvangsfusjoner. UHR hadde imidlertid fått utsatt fristen med en måned.

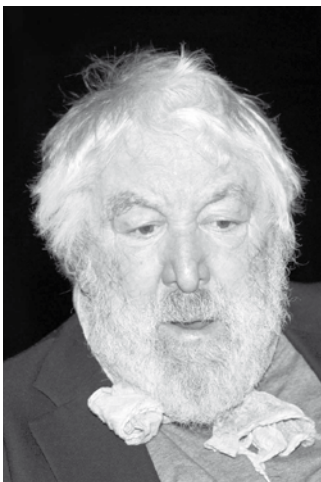
Flygerutdanning i Tromsø

■ Universitetet i Tromsø (UiT) får starte flygerutdanning. Dette ble klart etter et møte mellom UiT og Kunnskapsdepartementet i mai.

– Vi satser på å ta opp studenter allerede denne høsten, sier UiT-rektor Jarle Aarbakke ifølge universitetets hjemmesider.

– Det er et veldig godt nordområdeprosjekt. Lufttransport er viktig for oss i nord, ikke minst med tanke på helsetjenester, men også næringsutvikling, sier Aarbakke.

Universitetet har allerede investert tre millioner kroner i prosjektet som skal bli en treårig bachelorutdanning for trafikkflygere.

Georg Johannesen fikk eigen plass

■ Rektor Sigmund Grønmo heldt tale og forfatter Einar Økland stod for sjølve seremonien: 15. mai vart Georg Johannesens plass opna ved Universitetet i Bergen.

– Plassen er tenkt å skulle minne studentar om at Georg Johannesen (bildet) fanst, og at tankane er blant dei beste hjelpe-midla me har tilgjengelege i dag for å drive fagkritikk, seier bergensstudenten Kristoffer Jul-Larsen til Dag og Tid. I fjor haust starta Jul-Larsen og medstudent Trygve Svensson ein underskifts-kampanje for å gje plassen bak det nye Studentsenteret i Bergen namn etter Johannesen. 240 skreiv under på kampanjen, fortel Dag og Tid. Leiinga ved Universitetet i Bergen omfamna òg tanken.

Georg Johannesen (1931–2005) var professor i retorikk ved Universitetet i Bergen (UiB). Han var forfatter av blant anna romanar, essays og dikt.

Ett skritt nærmere universitet?

■ «Oslofjorden School of Engineering» kan bli en realitet fra 2009. Oslofjordalliansen av tre høyskoler og ett universitet står bak ideen om én felles ingeniørutdanning rundt Oslofjorden. Alliansen utreder muligheten for å tilby et felles utdanningsprogram, i første omgang innenfor teknologi- og ingeniørfag.

Oslofjordalliansen ble opprettet i fjor, og de samarbeidende institusjonene er Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB), Høgskolen i Buskerud, Høgskolen i Vestfold og Høgskolen i Østfold. For studentene vil et slikt samarbeid bety at de vil søke på alle skolene samtidig, og dermed ha mulighet til å starte på en av skolene og fullføre graden ved en annen. I og med at UMB er med i samarbeidet, vil høyskolestudentene også få mulighet til å ta doktorgrad.

To nye vitenskapelige høyskoler

■ Handelshøyskolen BI og Misjonshøgskolen i Stavanger får status som vitenskapelige høyskoler, opplyser Kunnskapsdepartementet. Samtidig har Norges Informasjonsteknologiske Høgskole (NITH) fått status som høyskole. Vedtaket er fattet i statsråd etter innstilling fra Nokut.

– Jeg vil gratulere de tre private høyskolene som nå ser resultat av langsiktig faglig arbeid, sier forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland.

Handelshøyskolen BI har dermed fått rett til å opprette masterstudier i økonomiske fag og ledelse, Misjonshøgskolen i teologi.

Fra før har Norge fem statlige og én privat vitenskapelig høyskole. For å få status som vitenskapelig høyskole kreves det blant annet at institusjonen har stabil forskerutdanning med selvstendig rett til å tildele doktorgrad og stabil forskningsvirksomhet av høy kvalitet på sine fagområder.

Millionpriser til naturvitenskap

■ Kavli-prisene ble delt ut for første gang 28. mai. De tre prisene er på én million dollar hver, og skal gå til fremragende grunnforskning i astrofysikk, nanovitenskap og nevrovitenskap. Bak prisene står den norsk-amerikanske teknologientreprenøren Fred Kavli (bildet) gjennom stiftelsen The Kavli Foundation, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet og Det Norske Videnskaps-Akademi. Prisen i astrofysikk gikk til Maarten Schmidt fra California Institute of Technology, USA og Donald Lynden-Bell fra Cambridge University i Storbritannia. Prisen i nanovitenskap ble tildelt Louis E. Brus fra Columbia University, USA og Sumio Iijima fra Meijo University i Japan. Til slutt fikk Pasko Rakic fra Yale University School of Medicine, USA, Thomas Jessell fra Columbia University, USA og Sten Grillner fra Karolinska Institutet i Sverige prisen i nevrovitenskap.

Fred Kavli anser de tre fagområdene som viktige fordi de er fremtidsrettede forskningsfelt for det 21. århundre. De omhandler «det største» (astrofysikk), «det minste» (nanovitenskap), og «det mest kompliserte» (nevrovitenskap), skriver forskerne Håkon Dahle og Andreas O. Jaansen i en kronikk på forskning.no. Les ellers mer om prisene på nettadressen kavliprize.no.

Nytt forskingsmagasin ved UiA

■ Forskingsmagasinet Teft er ute med første nummer. Universitetet i Agder (UiA) står bak bladet, som skal formidle forskning til omverda. Ein statue av Henrik Wergeland prydar framsida av magasinet, som blant anna tek for seg Werge-

land-forskinga ved Universitetet i Agder. Internasjonalt retta forskning og forskning på livskvalitet er andre hovudoppslag i den fyrste utgåva.

UiA-rektor Torunn Lauvdal skriv i eit forord i bladet om universitetas ansvar for kommunikasjon og formidling til fagfeller:

– Utgivelsen av forskningsmagasinet Teft er en del av Universitetet i Agders satsing på forskningsformidling. Teft skal gi leseren innblikk i den faglige aktiviteten ved universitetet. Vi håper Teft kan bli et utgangspunkt for en god utvikling av kontakten mellom universitetet og samfunnet ellers, skriv Lauvdal.

Magasinet er utvikla i samarbeid mellom formidlingsavdelinga ved UiA og eit kommunikasjonsbyrå, opplyser UiA på heimesidene. Abonnement på bladet er gratis.

Feil billedtekst

■ Forskerforum trykket i nr. 5 feil tekst til et bilde i serien Historiske bilder. Rett skal være: Bildet (over) framstiller nordlys i Bossekop i Alta, og er opprinnelig en litografi av franskmannen Louis Bevalet fra 1839. Han deltok i den franske La Recherche-ekspedisjonen til Nord-Skandinavia og Spitsbergen. Bildet er en avfotografering av litografiet, etter alt å dømme tatt av Sophus Tromholt. Danske Tromholt oppholdt seg som norsk statsstipendiat i Finnmark for å studere nordlys i 1882–1883. Tromholt brukte bildet i en bok han utga – *Under the Rays of the Aurora Borealis* (London, 1885. B.1, s. 215).

Forskerforum er lei for feilen.

UiO med nettsted for vitenskapshistorie

■ Universitetet i Oslo (UiO) lanserte 2. juni et universitets- og vitenskapshistorisk nettsted. I en pressemelding fra UiO heter det: *Hvor var det offisielle norske tidssignalet, før radioen ble oppfunnet? Hvordan var det å være student i konsentrasjonsleir under 2. verdenskrig? Hvilken forbindelse har Marie Curie til Universitetet i Oslo? Hva forsket våre nobelprisvinnere på?*

Slikt kan man altså få svar på ved å besøke nettstedet med adressen muv.uio.no. Fotobasen, til nå med rundt 16 000 digitaliserte fotografier, blir søkbar fra nettstedet. 80 artikler og intervjuer er lagt ut. Det legges fortløpende ut nyheter, omtaler og nytt stoff. Gjennom hovedkategoriene UiO 1811-i dag, Menneskene, Fagene og Bygningene ønsker vi å fortelle de morsomme fortellingene, formidle norsk vitenskapshistorie og vise hvor viktig universitetet har vært for landet,» heter det i pressemeldingen.

Museum for universitets- og vitenskapshistorie (MUV) har arbeidet med nettstedet siden 2006.

Engelsk overtak

De fleste doktorgradsstipendiatene velger engelsk, som Siv Gøril Brandtzæg (t.v.). Stipendiat Ragnhild Ljosland vil bevare morsmålet som forsknings-språk. Deres språkvalg er med på å forme framtida til norsk akademia.

AV IDA KVITTINGEN OG ELIN HAVELIN REKDAL

Doktorgradsstipendiatene Ragnhild Ljosland (t.v.) og Siv Gøril Brandtzæg. (Foto: Cathrine Dillner Hagen)

– Det var ikke et lett valg, sier stipendiat Siv Gøril Brandtzæg (28) ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Hun skal skrive doktoravhandlingen i litteraturvitenskap på engelsk. Selv om hun har meldt seg på et kurs i akademisk engelsk i London i sommer, er hun nervøs for at hun ikke behersker språket godt nok.

– Å skrive på engelsk innebærer mer arbeid for meg. Dessuten er norsk det vanlige innen allmenn litteraturvitenskap, så det var vanskelig å bryte med tradisjonen. Men jo mer jeg tenkte på det, desto mer framsto engelsk som det naturlige valget, sier Brandtzæg.

Praktiske årsaker, som at hun skriver om engelsk litteratur og at veilederen hennes har engelsk som morsmål, spilte inn. Men først og fremst var ønsket om å nå ut til et internasjonalt publikum sterkt.

– Jeg tror nok jeg ville valgt engelsk uansett tema for oppgaven. Hvis man vil kommunisere med omverdenen, er det egentlig ikke noe spørsmål. All teori jeg bruker er på engelsk, hvorfor skal jeg da skrive på norsk? På et så smalt fagfelt ville en avhandling på norsk blitt en monolog heller enn en dialog, konstaterer Brandtzæg.

– Norsk under press

Troen på internasjonalisering står sterkt i akademien. Det store flertallet av norske doktorgradsstipendiater leverer i dag avhandlingen på engelsk. Ved matematisk-naturvitenskapelig fakultet ved Universitetet i Oslo (UiO) er det obligatorisk, ved de fleste andre realfaglige fakultet en selvfølge. Innen humaniora er det

fortsatt mange flittige norskbrukere, men det kan synes å være endringer i gjære. Ved UiO har andelen engelskspråklige avhandlinger ved humanistisk fakultet økt med 20 prosent de siste ti årene. Nå gjør flertallet av humanistene ved både UiO og NTNU som Brandtzæg.

– Jeg vet ikke om det er et generasjonsskifte på gang, men jeg kjenner mange innenfor humaniora som skriver på engelsk, sier litteraturviteren.

Mens medisin, teknologi og naturfagene har publisert sine vitenskapelige arbeider på engelsk i mange år allerede, følger flere fagfelt nå etter, forklarer forsker Vera Schwach ved Nifu Step. Hun har sett på språkbruk og språkvalg i akademien gjennom flere undersøkelser.

– Jeg har inntrykk av at det er en akselererende utvikling. Generelt kan vi si at engelsk har vunnet innpass i langt større grad enn for 25 år siden, selv om det er store forskjeller mellom fagområdene. Norsk i akademien er i en utsatt posisjon. Det har blitt mer engelsk innenfor en del samfunnsvitenskaper. Situasjonen i humaniora er svært uensartet, men også her synes det å være brytninger, sier Schwach.

I en undersøkelse fant hun at det har vært en markant økning i andelen masteroppgaver på engelsk de siste 20 årene. I 2006 leverte hver

tredje student oppgaven på engelsk, mot bare en av ti i 1986.

Mastergrader og doktorgrader kan være viktige målestokker for bruken av engelsk i høyere utdanning, forklarer Schwach.

– For det første kan studentene som bare bruker engelsk i dag, komme til å mangle et norsk fagspråk når de blir forskere eller får jobb i andre deler av samfunnet, sier hun.

– Dessuten kan det at studentene skriver mer engelsk, tyde på at de også møter mer engelsk i undervisning og andre sammenhenger – både muntlig og skriftlig. Hvis det stemmer, er norsk under press. Om det blir slik at engelsken tar over på de fleste områder i akademien, kan vi snakke om et domenetap for norsk. Vi har ikke lenger et fullverdig norsk språk på et viktig område av samfunnet.

Ubevisste valg

For stipendiat Ragnhild Ljosland (28) er faren for domenetap en viktig grunn til å velge norsk. Som stipendiat i nordisk språkvitenskap med en fersk doktorgrad om nettopp bruken av engelsk i norsk akademien, er hun nok mer bevisst sin rolle som språkbruker enn en gjennomsnittlig akademiker.

– Jeg vil at det skal skrives på norsk for at

Det kan ikke være et problem at vi deltar mer i det internasjonale forskersamfunnet.

PETTER AASLESTAD, PROFESSOR I LITTERATURVITENSKAP, NTNU

norsk fortsatt skal kunne brukes som akademisk språk. Men jeg valgte det også fordi avhandlingen min er myntet på politikere og et norsk publikum, fordi veilederen min ville det, og for at jeg skulle kunne uttrykke meg på en best mulig måte, oppsummerer Ljosland.

Hun synes det er interessant at stipendiatkollega Brandtzæg nevner at fagmiljøet påvirket henne.

– Mine funn viser at språkvalget ofte ikke er bevisst. Man sosialiseres inn i en fagtradisjon, sier Ljosland.

I masteroppgaven sin intervjuet Ljosland stipendiater fra en rekke fagområder ved NTNU. Selv om utgangspunktet var språklig valgfrihet, var normen innenfor teknologiske fag så sterk at engelsk var en selvfølge for stipendiatene. Innenfor humaniora og samfunnsvitenskap var valgfriheten mer reell, men stipendiatene følte likevel at de hadde mest å vinne på å velge engelsk. Det var fagspråket de allerede forholdt seg til gjennom forskningslitteraturen, dessuten ble engelsk sett på som mer ambisiøst enn norsk. I doktoravhandlingen undersøkte Ljosland motivasjonen for å danne et engelskspråklig mastergradsprogram ved NTNU. Sentralt sto ønsket om å tiltrekke seg flere studenter og

– Engelsk er prestisjespråket; høyverdig, moderne, framtidsrettet. Vi må ikke la norsk bli redusert til et kjøkkenspråk, sier språkprofessor Brit Mæhlum. (Foto: Cathrine Dillner Hagen)

ansatte fra utlandet og å forberede de norske studentene på et internasjonalt arbeidsmarked. Men omdømme var også viktig, og en internasjonal utdanning var nærmest synonymt med høy kvalitet.

Kjøkkenspråket

– Ordene man bruker om engelsk er ofte positive, de gir inntrykk av framskritt, sier Brit Mæhlum, professor i nordisk språkvitenskap ved NTNU og ivrig forkjemper for å bevare det norske språket.

– Karakteristisk nok blir jeg oppfattet som museumsvokter, proteksjonist og nasjonalist fordi jeg vil sette foten ned.

Det er ikke slik at hun er imot engelsk i akademien, understreker hun. Men den manglende bevisstheten rundt bruken av engelsk er farlig.

– Engelsken sniker seg inn på stadig flere områder på en måte som får folk til å tro at utviklingen er nødvendig og naturlig. Gjennom globaliseringen har engelsken fått en framtrekkende symbolfunksjon. Selv der man like gjerne kunne brukt norsk, argumenteres det med internasjonalisering og praktiske hensyn, sier hun, og påpeker at de færreste norske masterstudenter får jobb i utlandet eller i forskersystemet.

– Egentlig er det prestisje det ofte dreier seg om; det blir viktig å signalisere at man er innenfor et spesielt fellesskap, sier Mæhlum.

Hun frykter at nasjonalspråket skal bli et lavspråk i eget land. Diglossi, kaller Mæhlum tilstanden. Engelsk blir prestisjespråket; høyverdig, moderne, framtidsrettet. Norsk blir kjøkkenspråket.

– Det er et alvorlig innhogg i norsk kulturspråk om akademisk norsk blir borte, sier språkprofessoren.

– Det skumleste er at man tror det må skje, at man ikke skjønner hvilke krefter som spiller inn. Det er ikke noe naturlig ved det at språk blir borte. Det skyldes krefter i samfunnet, utviklingen er politisk, kulturelt og sosialt betinget. I dag fraskriver vi oss nærmest frivillig norsk. Men vi har et valg, vi kan bremse utviklingen, sier Mæhlum.

Professor i litteraturvitenskap Petter Aaslestad undrer seg over at de norske fagfellene hans ikke publiserer mer på engelsk. (Foto: Sigurd Fandango)

– Språk er redskap

På samme NTNU-institutt som Mæhlum, sitter professor Petter Aaslestad. Han lurte på hvorfor vi skal bremse utviklingen. Og undrer seg over at faget hans, litteraturvitenskap, ikke publiserer mer på engelsk.

– Det er merkelig, for det er så mange paralleller når det gjelder teori og metode i andre land. Det er et stort, uutnyttet potensial innen humaniora her. Derfor blir jeg oppgitt over at folk mener det er skremmende med mer engelsk. Det kan ikke være et problem at vi deltar mer i det internasjonale forskersamfunnet, sier Aaslestad, som også er styreleder i Nokut, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen.

Han har et mer pragmatisk syn på språkvalg enn Mæhlum.

– Først må man velge hvem man skal kommunisere med, så velger man et egnet språk, argumenterer han.

– Jeg er mer opptatt av den faglige utviklingen enn av hvilket språk vi bruker. Språket er et redskap. Problemstillingen blir hvordan vi skal utvikle faget vårt uten å delta fullt ut i det internasjonale forskersamfunnet. Vi får heller knote oss fram på engelsk enn å gå glipp av muligheten til en dialog med omverdenen.

Det er et alvorlig innhogg i norsk kulturspråk om akademisk norsk blir borte.

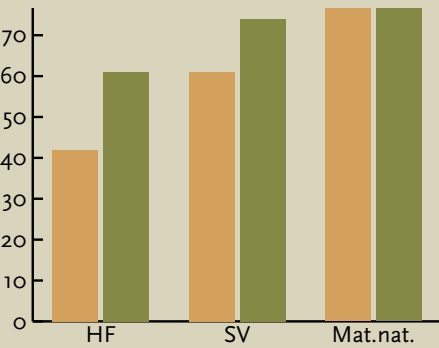
BRIT MÆHLUM, PROFESSOR I NORDISK SPRÅKVITENSKAP, NTNU

Ragnhild Ljosland og Siv Gøril Brandtzæg velger ulike språk i doktoravhandlingen, men ønsker begge å skrive på både norsk og engelsk i framtida. (Foto: Cathrine Dillner Hagen)

– Potensialet til å nå ut er selvsagt større når man skriver på engelsk. Men jeg synes Aaslestad undervurderer betydningen av å beherske et språk fullt ut, sier Mæhlum.

– Hovedargumentet for å holde på norsk er at vi kommuniserer best på vårt eget språk. Vi tenker og utvikler faget vårt underveis, i arbeidet med teksten. Og språkvalgene våre forplanter seg videre nedover i systemet. Hvem skal skrive lærebøker for studenter og skoleelever om vi ikke har noe begrepsapparat på norsk? Blir neste skritt at alle lærebøker er på engelsk?

Engelskandel i doktoravhandlinger, UiO (i prosent)

Aaslestad parerer:

– Dette blir ikke et problem før vi slutter å formidle forskningen vår. I et demokratiperspektiv er det klart at det er viktig å skrive på landets eget språk. Men vi kan utvikle gode språk til bruk på ulike arenaer. Jeg har stor tro på kreativitet hos språkbrukerne, at de kan finne nye ord for det de vil uttrykke underveis. Det spesialiserte forskningsspråket kan godt være engelsk, gjennom forskningsformidling ivaretar vi både samfunnsoppdraget og språket vårt, mener han.

– Akademia ikke viktig

Selv om de har ulike syn på utviklingen, er Brit Mæhlum og Petter Aaslestad enige om én ting: ønsket om et tospråklig akademia. Men om det skal bli en realitet, må det konkrete tiltak til.

– Om akademia virkelig vil satse på internasjonalisering, må vi følge opp med å legge til rette for bedre språkbruk, også på engelsk, sier Aaslestad.

Selv om dagens forskere er pålagt å ha gode nok engelskkunnskaper til å kunne arbeide på dette språket, har de ikke rett på opplæring. Og utenlandske forskere står i kø for å få plass på norskkurs.

– Vi trenger flere kurs for både norske og utenlandske forskere og studenter, og språk- og oversettingstjenester slik at man kan skrive godt på flere språk. Det er ikke gratis, påpeker Mæhlum.

Det er knyttet store forventninger til regjeringens stortingsmelding om språk, som er ventet før sommeren. Den vil antakelig inne-

holde flere særskilte tiltak for akademia.

– Språk rundt omkring i verden blir rett og slett borte og brukes ikke lenger. Norsk er under et helt annet press enn for bare noen få år siden, har en bekymret kultur- og kirkeminister Trond Giske uttalt.

Språkrådet har jobbet lenge for en slik bevisstgjøring.

– Dette er den viktigste språkmeldingen på 30-40 år, sier direktør Sylfest Lomheim til-freds.

Får Lomheim det som han vil, blir institusjonene pålagt konkrete tiltak, som å sørge for at avhandlinger på fremmedspråk alltid har et norsk sammendrag. Språkrådet ønsker også å lovfeste norsk som det normale undervisningsspråket i høyere utdanning, selv om engelsk fortsatt skal brukes. En paragraf som sikret stillingen til norsk fantes i den gamle Universitets- og høyskoleloven av 1995, men ble siden fjernet.

– Akademia i seg selv er ikke så viktig. Forskerne må gjerne skrive på andre språk for sine fagfeller, slik de alltid har gjort. Men jeg er opptatt av å sikre at studentene, de som går ut i jobb i samfunnet etter endt utdanning, skal ha en fagterminologi på norsk, sier Lomheim.

Domenetap i akademia og næringsliv gir indikasjoner på hva andre deler av samfunnet har i vente, mener han. Flere områder kan falle. One by one.

– Det er ingen selvfølge lenger at vi kommer til å ha et funksjonelt norsk skriftspråk i framtida. Det kan være utdødd om 100 år om vi ikke handler raskt, sier språkrådsdirektøren.

Vet lite

Mæhlum mener Lomheim og Giske krisemaksimerer.

– Nasjonalspråket er ikke i ferd med å dø ut – vi har ingen eksempler på at et så stort og mye brukt skriftspråk som norsk bare forsvinner. Men det er en reell fare for domenetap. I akademia er vi i ferd med å male oss inn i et hjørne, sier hun.

Men ingen kan si noe sikkert om situasjonen. For statistikkgrunnlaget er magert, og slett ikke entydig.

– Mange antar mye, vi vet lite, konstaterer Vera Schwach.

«Tellekantsystemet» fra 2003 har ofte fått skylden for mer engelsk, ettersom tidsskriftene det gis mest uttelling for ofte er engelskspråklige. Ifølge Nifu Step ble det noe mer engelsk vitenskapelig publisering mellom 1979 og 2000. Men siden 2004 har andelen publikasjoner i engelskspråklige kanaler ligget på rundt 65 prosent, viser tall fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste. Selv om det er for tidlig å si noe om effekten av tellekantene, er det ingen grunn til å tro at systemet har ført til mer publisering på engelsk, skal vi tro Nifu Step.

Det finnes heller ingen tall som kan bekrefte en samlet økning i bruken av engelsk i akademia. Lomheim har blitt kritisert for å mangle belegg for påstandene sine.

– Jeg skjønner ikke hvilke motiver enkelte har for å så tvil om faren for språkdød, svarer Lomheim.

– Men dere overdriver ikke litt?

– Og hva så? Er det ikke bare bra at vi oppnår en bevissthet rundt dette? Ingenting kommer av seg selv. Men til dem som kaller meg fatalist, vil jeg si at jeg tvert imot er optimist. Jeg har tro på at vi kan snu utviklingen om vi fører en bevisst politikk framover, sier Lomheim, og viser til nabolandene.

Glemte språkrøkten

I Sverige ble det nylig lagt fram et forslag til egen språkløv. Den slår fast at det svenske språ-

ket skal utvikles, overvåkes og brukes – også i akademia. I Danmark ble forslaget til en slik språkløv ikke vedtatt. Men de enkelte forslagene kan fortsatt følges opp, som et eget oversettelsesorgan som skal sikre at både dansk og engelsk holder høy kvalitet. Københavns Universitet har også opprettet et eget språksenter.

– Nasjonalspråkets utrygge stilling diskuteres over hele Europa nå, sier Lomheim.

Doktoravhandlingen til Ljosland levner liten tvil om at lovverk gir viktige signaler. Hennes gjennomgang av universitets- og høyskolepolitikken de siste årene viser at den har fått utilsiktede, språklige konsekvenser.

– Myndighetene har hatt en uttalt målsetting om økt internasjonalisering, og universitetene har fulgt opp med egne strategier. Men det står ingenting om språk i for eksempel Bologna-avtalen, konstaterer hun.

I iveren over å bli internasjonale kan det se ut til at man har glemt å ta stilling til det som skjer med språket underveis. Først de siste par årene har norske institusjoner begynt å utforme en egen språkpolitikk.

Vil være tospråklige

Lovverk eller ei; til syvende og sist er det den enkelte som tar valget. Det handler om folks holdninger, mener Lomheim.

– Vi må starte bevisstgjøringen allerede i skolen, sier han.

– For akademia er det kanskje for seint.

Holdningene til de to unge forskerne ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved NTNU er i hvert fall klare.

– Jeg føler egentlig ikke noe ansvar for å bidra på norsk, sier stipendiat Siv Gøril Brandtzæg.

– For meg dreier det seg først og fremst om fag, ikke om språk. Jeg tror faktisk jeg bidrar mer til norsk forskning ved å få resultatene mine ut, understreker hun.

– Jeg tenkte nok litt egoistisk – på hvordan jeg best kunne ivareta min karriere. Det var helt mitt eget valg. Jeg kjenner mange som sliter

Norsk eller engelsk?

Randi Rønning Balsvik,
professor i historie,
Universitetet i Tromsø

– Jeg velger norsk for et norsk publikum og engelsk for et internasjonalt. Det er urovekkende hvis det er slik at engelsk skal prioriteres ved publisering. Da vil det skje et forfall i den intellektuelle offentligheten.

Hallgeir Gammelsæter,
professor i samfunns-
ending, organisasjon
og ledelse, Høgskolen i
Molde

– Jeg velger begge deler, men ofte det som er best i en internasjonal sammenheng. Dessuten er det ikke til å unngå at vi tenker poeng. Da velges ofte det som teller mest, altså engelsk.

**Bjørge Karlsen, førsteamanuensis i sykepleie-
vitenskap, Universitetet i
Stavanger**

– For meg er det viktig å kommunisere på engelsk, særlig i dag når internasjonalisering er sentralt. Skal jeg vinne fram med forskningen min, må den formidles på engelsk.

med å få seg jobb. Engelsken kan åpne dører i andre land.

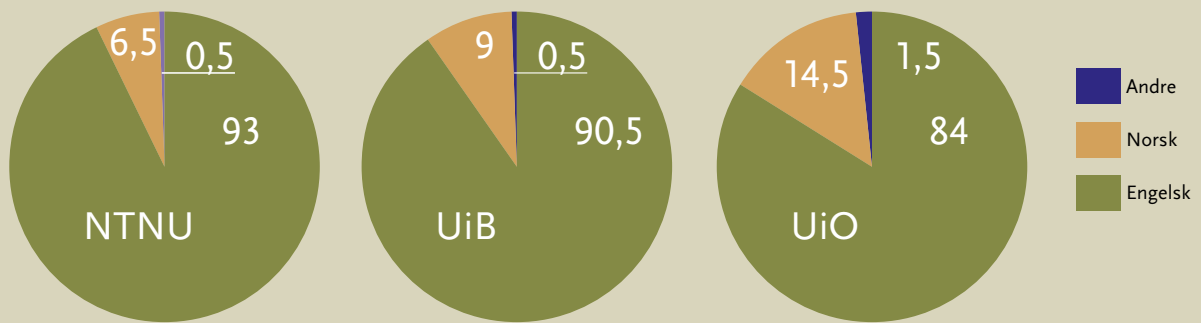
– Du sier det er ditt valg, skyter Ljosland inn.

– Men få tenker på summen av alle disse individuelle valgene. Om alle velger som deg, ender vi opp med engelsk.

Målet for akademia må være å få i pose og sekk, mener Ljosland. Hun ønsker, i likhet med Brandtzæg, å publisere på både norsk og engelsk.

– Jeg tror begrepet parallellspråklighet, at språkene brukes parallelt på alle nivåer, blir sentralt framover, sier Ragnhild Ljosland.

Språk i doktor-
avhandlinger
(i prosent)

USA

Færre utenlandsstudenter etter 11. sept.

■ Den internasjonale søkingen til høyere studier i USA øker svakt, men ikke nok til å ta igjen det tapte etter 11. september, melder inside-highered.com. Færre utenlandsstudenter søkte seg til master- og ph.d.-studier i USA etter terrorhendelsen. Størst var nedgangen blant søkere fra India, Kina og Sør-Korea. Nå øker tallet langsomt, men de fleste lærestedene har ikke nådd nivået fra før 11. september. Ny statistikk fra interesseorganisasjonen Council of Graduate Schools viser at tallet på søkere økte med bare tre prosent fra i fjor. Økingen de to foregående år var på ni og tolv prosent. I artikkelen på insidehighered.com spekuleres det i årsaker til de relativt lave søkertallene: USA kan bli oppfattet som et usikkert og lite hjertelig land for utlendinger. Tydeligere konkurranse fra land som Australia, Storbritannia, Frankrike og Tyskland kan også spille inn. Videre har det høyere utdanningstilbudet blitt bedre i flere av landene som tidligere har eksportert flest studenter. Se rapporten på www.cgsnet.org, søk på «2008 international graduate.»

EU

Aldrende forskere

■ Ny statistikk viser at Europas akademikere blir stadig eldre. Det setter unionens innovasjonspotensial i fare, avdekker en EU-rapport. Det er særlig det faktum at forskere innenfor naturvitenskapelige og teknologiske fag blir eldre som bekymrer EU, skriver nettstedet EurActive.com. Rapporten, som er utarbeidet av unionens eget statistikkbyrå, Eurostat, fremhever at det er viktig å ikke miste denne gruppens kunnskapsressurser, da disse feltene bidrar til utvikling, innovasjon og å opprettholde EUs konkurransedyktighet. Det er allerede kartlagt at EU trenger en halv million forskere ekstra for å møte målene unionen har satt seg for innovasjon og konkurransedyktighet.

RUSSLAND

Læresteder tømmes for studenter

■ Russiske universiteter og høyskoler kan vente seg en nedgang i antall søkere på hele 30 prosent neste år, opplyser det svenske Högskoleverket. De viser til en artikkel på nettstedet universityworldnews.com som rapporterer at visse regioner i Russland til og med kan bli helt uten søkere. Årsaken er en kraftig nedgang i fødselstallene på 90-tallet. Det var da tidligere president Boris Jeltsin gjennomførte sin økonomiske sjokkterapi. Den gir nå utslag i form av mindre ungdomskull. Statistikk fra det russiske departementet for forskning og utdanning viser at 1 million unge er ferdige med skolen i år. I 2005 var dette tallet 1,3 millioner. I 2009 ser det enda verre ut. Da forventes tallet å bare være 930 000 unge, og i 2010 forventes bare 800 000. Antall studieplasser på det første studietrinnet som skal fylles av denne generasjonen er på ca. 1 million. En medvirkende årsak til problemet er at antall universiteter har økt vesentlig siden Sovjettiden.

EGYPT

Kleskode for studenter

■ Et av den muslimske verdens eldste universiteter har innført retningslinjer for studentenes bekledning, skriver universityworldnews.com. Det er det klassiske universitetet Al Azhar i Egypt, som hovedsakelig underviser i islam, som har forbudt en student å ha på seg den tradisjonelle drakten jalabiya og sandaler. Jalabiya er en lang, flagrende, og vanligvis hvit, tunika, i følge universityworldnews.com. De nye reglene påbyr studentene å enten gå med vestlig influerte klær som bukse og skjorte eller med kaftan og tilhørende rødt hodeplagg. En kaftan er også en fotsid tunika med lange armer, men er ikke fullt så flagrende og har tradisjonelt sett, ifølge universityworldnews.com, vært den klesdrakten man har brukt ved dette religiøse lærestedet. Den er derfor foretrukket av ledelsen. Påbudet har vakt motstand. Flere studenter sier en jalabiya egner seg bedre i Egypts varme vær. Jalabiyaen er dessuten billig. Andre er glade for påbudet og sier det er på tide universitetet rydder opp i det virvaret av klesdrakter som er i bruk.

TYSKLAND

Ny ranking av læresteder

■ Det tyske Centrum für Hochschulentwicklung (CHE) har levert en ranking av tyskspråklige høyskoleutdanninger. Den nye rankingen gjelder emner innenfor mediefeltet, jus, statskunnskap, bedriftsøkonomi med flere. Rankingen er svært omfattende. Blant annet har 15 000 lærere og 200 000 studenter blitt spurt. Hvert emne har blitt bedømt ved hjelp av 34 kriterier, der både forskning, undervisning og vitenskapelig utstyr har inngått. CHE ønsker å få fram at rankingen presenterer et mangefasettert bilde. Utdanningene presenteres derfor heller ikke i en tydelig rangordning, men plasseres i tre grupper; topp-, middel- og bunngruppe. Universitetet i Mannheim har oppnådd toppresultater innenfor de tre feltene bedriftsøkonomi, politikk/samfunnsvitenskap og sosiologi. Les mer på tysk: www.che-ranking.de.

ETIOPIA

Satser på forskerutdanning

■ Kan et land som har fått fram færre enn 100 doktorer i løpet av de siste 50 årene bli et forskningssentrum i løpet av ti år? Etiopia har bestemt seg for å forsøke. Hittil har høyere utdanning vært reservert for landets elite. Disse har som regel tatt deler av utdanningen sin i Europa, USA eller Russland. Skulle man bare satset på en slik modell, ville det ta 400 år å bygge opp utdanningssystemet slik at landets behov for personer med doktorgrad ville bli dekket, sier viserektor for internasjonalisering ved universitetet i Addis Abeba til The Guardian. For 12 år siden fantes det bare 3 000 studenter i Etiopia, men i fjor var tallet steget til 15 000 bare ved universitetet i Addis Abeba. Man er nå i ferd med å etablere 13 nye universitet.

DANMARK

Prioriterer strategisk forskning

■ Danmarks vitenskapsminister Helge Sander (bildet under) ønsker at dansk forskning og ny viten skal være drivkraft i velstandsutviklingen og løse samfunnsutfordringer. Derfor har han lansert 21 forslag til viktige strategiske forskningstemaer i rapporten «FORSK2015 – et prioriteringsgrundlag for strategisk forskning». – Kortsigtede særinteresser, lobbyvirksomhet og mediestyrede dagsordner bør ikke have en urimelig stor indflydelse på samfundets langsigtete investeringer i strategisk forskning, sier Sander. Flere hundre personer fra universiteter, forskningsråd, offentlige institusjoner, virksomheter, departementer og interesseorganisasjoner har arbeidet med rapporten.

TSJEKKIA

Utdanningsreformer

■ De tsjekkiske universitetene kan forvente seg store forandringer, melder Radio Praha på nettstedet www.radio.cz. Utdanningsminister Ondrej Liška har nylig presentert en stortingsmelding der han foreslår omfattende reformer. Blant annet skal finansieringssystemet endres, og resultatet kan bli at studieavgifter innføres. Videre kommer man til å stille krav om at samarbeidet med privat sektor øker. Ministeren mener dessuten at det er et stort problem for sektoren at ledelsen ved universitetene er ineffektiv. I tillegg er han misfornøyd med at det finnes store sosioøkonomiske barrierer som bestemmer hvem som søker på høyere utdanning.

SVERIGE

Lykkes med økt kvinneandel

■ I perioden 2003 til 2007 har kvinneandelen i rektorstillinger steget fra 10 til 40 prosent ved svenske universiteter og høyskoler, ifølge Ressursbank for likestilling i academia. Økningen skyldes i stor grad et nasjonalt treårig lederutviklingsprosjekt, IDAS. IDAS står for Identification, Development, Advancement, Support og har hatt som ambisjon å få flere kvinner inn i lederstillinger ved svenske læresteder. Det begynte først som et nettverk for kvinnelige akademiske ledere i 1999. I 2002 ble det, med støtte fra regjeringen, satt i gang et lederutviklingsprosjekt som skulle øke rekrutteringen av kvinner ved alle landets universiteter og høyskoler. Prosjektet fokuserer på å finne fram til lederkandidater, styrke deres forutsetninger for, og kunnskaper om, ledelse, og å følge opp kvinner som har fått en lederstilling. Både nettverk og mentorordning er her sentralt. IDAS-prosjektet har fått økonomisk støtte både fra sentralt hold og fra enkeltinstitusjoner, til sammen 25 millioner svenske kroner. Se mer på idas.nu og kvinneforskning.no.

USA

Eventyrfigurer som lokkemiddel

■ En gladiatorliknende figur, Algebra II, skal lokke amerikanske ungdommer til å søke høyere utdanning, skriver insidehighered.com. Figuren inngår som en del av den andre fasen av en nasjonal kampanje som oppfordrer ungdommer til å studere krevende emner i matematikk, fremmedspråk og biologi mens de går på videregående skole, slik at de blir forberedte på høyskole- eller universitetsstudier. I kampanjen inngår også annonsering i radio og på TV, i tillegg til Internett der Algebra II har en egen plass på MySpace. «We asked ourselves, what kid

doesn't like a challenge?» sier en representant for reklamebyrået bak kampanjen. Initiativtaker til kampanjen er bl.a. American Council on Education (ACE). Leder for ACE, Molly Corbett Broad, uttaler at de med denne kampanjen ønsker å fortelle elevene hvor viktig det er å ta de «tøffe» kursene for å bli gode nok til å komme inn på universitetet. Algebra II har selvsagt av en tvillingkvinne kalt Biology og tre selsomme eventyrfigurer som representerer Foreign Languages. Les mer på knowhow2go.org.

Lord Butler¹ går av som master.
Han er optimist på vegne av sitt kjære Oxford.

OXFORD ER FOR DE FLINKESTE

LORD BUTLER I SAMTALE MED JON HUSTAD.
FOTO: SCANPIX

Oxford er forsøkt reformert. Den ivrigste reformatoren er kanskje Lord Butler. Det fulle navnet med adelsstittel er for øvrig Frederick Edward Robin Butler, Baron Butler of Brockwell. I Storbritannia blir makten bak makten kalt mandariner, det er selvsagt en allusjon til de virkelige herskerne i Keiser-Kina. Lord Butler er trolig den mektigste mandarin i britisk etterkrigshistorie. I Norge er han mest kjent som mannen bak den såkalte Butler-rapporten fra 2004. I den konkluderte granskingskomiteen som Butler ledet, at etterretningsrapportene som konkluderte med at Irak hadde masseødelegglesesvåpen var feilaktige og styrt av politiske ønsker.

Butler kommer fra en vanlig middelklassebakgrunn, som ung gutt fikk han stipend til privatskolen Harrow. Så begynte han på University College, Oxford, hvor han var en av disse sjeldne studentene som fikk to toppkarakterer av to mulige til eksamen. I tillegg var han kaptein på universitetsrugbylaget. I Who's Who oppgir han «konkurransesport» under «hobby og interesser.»²

I 1961 begynte han i Whitehall. Han har vært personlig sekretær for fem britiske statsministere, og sjef for finansdepartementet. I 1988 ble han Head of Civil Service, sekretær for regjeringen og departementsråd i Downing Street nr. 10. Det var Maggie Thatcher som utnevnte ham til Storbritannias ledende embetsmann, han gikk av i 1998. For dem som husker Yes (prime) Minister – for øvrig Thatchers favorittprogram, hun hevdet det var en dokumentar – rollen til Butler var rollen til Sir Humphrey.

I 1997 ble han utnevnt til master, eller rektor, for sitt gamle college, University, det eldste college i Oxford. Han begynte i jobben i 1998, og han går av i august. Lord Butler har vært en suksessrik master. Da han tok over, hadde college bare 400 millioner i formue, nå har det 1,2 milliarder. I tillegg har Butler sittet i en rekke råd og styrer på universitetet.

– Du er bare 70, og så gir du deg alt? Winston Churchill satt i Parlamentet i 65 år.

– Vel, Churchill var laget av et hardere materiale enn jeg. Men det er

ikke mitt valg, reglene er klare, master må slutte det året han fyller 70³.

University college er nær 800 år, selve universitetet 843 år. For dem med godt minne og som leste Morgenbladet i desember 2003: undertegnede har intervjuet Lord Butler en gang før.

– Mye er forsøkt endret siden sist, men det meste er det samme. De historiske føringene er sterke?

– Vel, jeg er klart mer optimistisk på vegne av mitt eget college spesielt og universitetet generelt enn jeg var sist gang jeg traff deg. Universitet har startet en egen business school, den er allerede rangert blant verdens fremste. Forskningsbevilgningene har økt dramatisk, særlig innenfor naturfagene, den økte konkurranse om forskningspenger har vært en ubetinget fordel for Oxford. I tillegg har donasjonene fra privat hold gått kraftig opp. Oxford er et mye mer profesjonelt og veldrevet universitet enn det var. Men mye, svært mye, gjenstår.

Den kanskje største endringen kom i januar 2004. Da jeg traff Lord Butler i desember 2003, truet Tony Blair med å gå av. Et flertall i Parlamentet så ut til å gå imot hans forslag om økte skolepenger for britiske studenter. Trusselen hjalp. På nyåret gav Parlamentet etter. Oxford kan nå ta 30 000 kroner i årlige skolepenger. Før Labour kom til makten, var all høyre utdanning i Storbritannia gratis. University har nær 600 studenter, og får inn nær 18 millioner kroner. Hadde man kunnet ta det samme som de best amerikanske universitetene, 250 000 kroner, ville den samme summen ha vært 150 millioner. Harvard alene har mer enn dobbelt så mye i såkalte «endowments» enn alle britiske universitet til sammen, om lag 220 milliarder norske kroner. Ikke for det, Oxford har god økonomi. Universitetet har litt over 10 milliarder i egne penger. College begynner å nærme seg 40 milliarder. (Oxford har halvparten av studentmengden til UiO, men tre ganger så høye årlige inntekter. I tillegg kommer avkastningen på kapitalen.)

Sammen med Cambridge er Oxford det rikeste universitetet i Storbritannia. Oxford og Cambridge er stort sett alltid på topp fem-listen over verdens beste universitet når ulike lister blir presentert. Oxford og Cambridge er også de siste helt selvstyrte universitetene i Storbritannia (de må selvsagt tilpasse seg et offentlig regelverk om de vil ha offentlige penger, men de kan når som helst trekke seg helt ut av hva det måtte være). Ingen ekstern institusjon eller person har noen som helst makt i de styrende organer i Oxford. Bare de med en akademisk posisjon kan stemme ved ulike valg. Det øverste organet er universitetsparlamentet. Alle akademikerne har stemmerett der.

– Og dette ønske John Hood å få endret?

1. Lord Butler har en bachelor i humaniora fra University College. Det er også der han er master.
2. Rugbykampene mellom Cambridge og Oxford er like vidgjetne som rokonkurransen i England. Robin, som han blir kalt i det daglige, ledet Oxford til to seiere.
3. Men han vil holde frem som medlem av Overhuset. Han er utnevnt på livstid.

– Vel, en del av det.
– *Og du støttet ham?*
– Ja, jeg støttet ham. Jeg satt også i komiteen som foreslo ham. Vi hentet ham inn nettopp fordi vi trengte endringer.
– *Men han ble behandlet som en barbar ved porten?*
– (Lett smil) Vel, det er dine ord. Han var uheldig, det har lenge bygget seg opp en frustrasjon blant våre ansatte over alle disse reformene og rapportene som regjeringen har forsøkt å påføre dem, de tok det ut på John Hood.

John Hood ble utnevnt til visekansler, rektor, for University of Oxford i 2004. Han har varslet at han ikke kommer til å søke om fornyet tillit neste år. Han går av etter bare en periode, noe som er svært uvanlig for en rektor ved Oxford. John Hood er en hatfigur for mange ansatte ved Oxford, og det selv om en rektor ved Oxford har svært liten makt, collegene og universitetskollegiet styrer det aller meste. Det var altså dette John Hood ønsket å endre.

– Og det gjorde han rett i. Oxford forvalter svært store summer, både private og offentlige. I en lovmessig forstand er vi en stiftelse, ingen stiftelse bør være helt selvstyrt. Det er prinsipielt galt. Vi er her for samfunnets del, det er ikke samfunnet som er her for vår del. Særinteresser bør ikke styre skuta.

Hood var den første fra utenfor Oxford som ble valgt til rektor. Han var også den første utlendingen, han er fra New Zealand. Der har han vært foretningsmann og fra 1997 en svært suksessrik rektor ved universitetet i Auckland. Der slapp han til private i styre og stell, og hentet inn store summer fra foretningsfolk. Det ønsket han også å gjøre i Oxford. Debatten som fulgte, ble dekt av alle de store mediene i England.

– Mange vil ha det til at Hood har gjort en dårlig jobb, det er så feil som det kan få blitt. Om vi ser på hvordan den finansielle situasjonen for universitet var da han tok over, og hvordan den er nå, er det svært stor forskjell. Før han kom, visste vi ikke en gang om vi gikk med overskudd eller underskudd. Hood fikk ordnet opp i datasystemene, han fikk sunne regnskapsprinsipper på plass og ansatte svært dyktige administratorer. I

Når var det at akademikere per definisjon også ble dyktige økonomer og administratorer?

tillegg har vi et mye bedre forhold til omverdenen, ikke minst regjeringen og byråkratiet i Whitehall.

– *Men dette er bare én side av historien?*
– Ja, han har ikke lyktes overfor de akademisk ansatte. Hans forsøk på å endre styringsmodellen ble avvist med en tre-til-to-majoritet. Det er et relativt klart nederlag. Så hvorfor feilet han i dette som svært mange av oss mener er uhyre viktig for Oxford: å bringe inn eksterne krefter og gjøre styringen av universitetet mer profesjonelt? Svaret tror jeg er at de akademisk ansatte oppfattet de ulike forslagene som noe som ville avgrense deres akademiske frihet.

– *Og det er vel rett, han forslo en modell som ville gi eksterne representanter flertall i styret, i det minste når det gjaldt økonomiske og administrative spørsmål?*

– Vel, det har vært en rekke ulike modeller fremme. Det første problemet oppstod straks etter at han ble ansatt i 2004. Da la han frem en administrativ plan som innebar at hver akademisk ansatt skulle kvalitetsvurderes hvert år. I seg selv er ikke dette noe urimelig krav, slik er det ved de fleste andre universiteter i Storbritannia og på en rekke arbeidsplasser. Mange, særlig de som har slitt med å skaffe forskningsmidler og har hatt lav akademisk produksjon, så dette som noe som kunne lede til at de fikk sparken. Og ja, det kan være noe i denne redselen, forslaget var på mange måter et forsøk på å presse de mindre produktive til å produsere mer.

Og da skjedde det som pleier å skje ved Oxford når akademikerne ikke liker det rektor forslår: De forlangte en avstemning, og et klart flertall stemte for et forslag som sa at det ikke skulle være noen årlig kvalitetsvurdering.

– *Så var det forslaget om ekstern styreflertall?*
– Vel, også her har Hood etter mitt syn fått et ufortjent dårlig rykte. Da han kom, var universitetet i ferd med å vurdere hva som måtte gjøres med styringssystemet. Det lå i kortene at det skulle komme endringer. Det var bred enighet om at universitetsrådet var overarbeidet, de hadde ansvar for både administrasjon, økonomi og det akademiske. For få mennesker hadde altfor mye ansvar. I tillegg var collegene i altfor liten grad integrert i selve universitetssystemet.
– *Så om alle var enige i at noe måtte gjøres, hvorfor ble ingenting vedtatt?*
– Problemene oppstod da reformgruppen, som Hood ledet, foreslo å dele opp universitetsrådet; et mindre råd skulle ha ansvar for foretnings- og økonomidelen, et større skulle ta seg av den akademiske biten. Og i økonomirådet skulle det være et flertall av folk som ikke var ansatt ved universitetet. Hva som var galt med en slik modell, er vanskelig å forstå. Stort sett alle verdens universiteter blir drevet slik.

Men som vanlig kom historien i veien.
– Noen mente at dette ville være å kaste vrak på en tusenårig tradisjon med akademisk selvstyre. Det er selvsagt ikke sant. Oxford har alltid måttet tilpasse seg verden utenfor, og når det gjelder det akademiske selvstyret, så er det bare noen hundre år gammelt. Og når var det at akademikere per definisjon også ble dyktige økonomer og administratorer? Men som både du og jeg vet, striden ble svært stor, og dette forslaget og en rekke kompromissforslag, som blant annet jeg var med på å fremme, ble nedstemt. Skremselspropagandaen var omfattende, det var bankierer og røverbaroner som nå skulle ta over. I realiteten ville det ha vært tidligere studenter ved Oxford, personer som kjente og respekterte historien til denne fantastiske institusjonen.

– *Og nå vil ingenting skje?*
– Vel, for meg var det trist at hele reformpakken ble forkastet, særlig trist er det at vi ikke fikk en helt nødvendig oppdeling av universitetsrådet, eksternt flertall eller ikke. Men selv om dette var et slag i ansiktet for rektor, i det lange løp vil det kun fremstå som en liten krusning på overflaten. Det underlige er at alle er for reform, men ingen kan bli enige om hva den reformen skal innebære. Det er som Australia som sier at de vil bli selvstyrte, men ikke vil miste dronningen. Politikerne sier at Overhuset må bort, men de vet ikke hva de vil ha i stedet, og dermed fortsetter det meste som før.

– *Men samme hvordan du snur og vender på dette, Cambridge og Oxford er svært konservative institusjoner, samtidig bare øker de forspranget til alle andre europeiske universitet? Hvorfor drepe høna som legger de største eggene?*

– Dette er trolig et spuriøst argument. Man kan gjerne hevde at den høye kvaliteten er et resultat av selvstyret, men jeg har ikke sett noe bevis

Mens bevilgningene har gått ned, har innblandingen i undervisningen gått opp.

for dette. Etterrasjonalisering kan alle drive på med. Og dessuten, om du vil holde frem med å være på topp-fem-lister, bør du være foran flokken i stedet for etter. Når det er sagt, jeg tror at reformene ville ha vært positive, men jeg tror ikke at mangelen på reform vil være ødeleggende på noe vis. Kanskje mine motstandere blir de som fikk rett, at det å ikke gjøre noe, vil være en fordel.

Men styringsreform er ikke alt, det er det økonomi som er. Oxford er et svært dyrt universitet å drive, den spesielle undervisningsmodellen med ukentlige og individuelle møter mellom student og lærer blir på ingen måte fullfinansiert av det offentlige. Hvert år bruker University College 40 millioner av egne penger til å subsidiere denne modellen. Samlet bruker Oxford over en milliard kroner på å opprettholde denne unike undervisningsmetoden.

– *Er det ikke på tide å kvitte seg med regjeringen og den politiske innflytelsen og få opp skolepengene?*

– Mitt prinsipielle syn er veldig enkelt; desto større uavhengighet fra regjeringen, desto bedre. Jeg ser bare ett unntak, og det er forskningsbevilgninger. Ingen universitet i verden, heller ikke de fremste Ivy League-universitetene i USA, kan avvise forskningsmidler. Jeg har heller ikke noen tro på at vår regjering vil redusere forskningsbevilgingen om vi avgjorde at vi ville bli mer uavhengige, enhver regjering må gi pengene til de beste forskerne.

– *Så hva tror du vil skje?*

– Universitetene har lenge opplevd reduserte bevilgninger til undervisning. Dette har jeg opplevd både som byråkrat og som master. Men mens bevilgningene har gått ned, har innblandingen i undervisningen gått opp, og det til dels dramatisk. Jeg tror det ville være best for alle parter om regjeringen trakk seg mye lenger bort. Alle partiene er nå enige om at de vil se på skolepengesituasjonen etter at neste parlamentsvalg er over, de vet at det de kommer til å vedta, vil bli meget upopulært. Jeg regner med at de vil la oss øke skolepengene til om lag 70 000 i året eller avvikle en hver begrensning i skolepenger. Men Oxford kommer aldri til å ta like mye som de dyreste amerikanske universitetene. Vi vil alltid være et universitet for alle de flinkeste, samme hvor de kommer fra. Alt i dag gir vi en femtedel stipender, så de slipper å ta opp lån.

Avslutter mannen ved et universitet som bare har vært selvstyrt «i noen hundre år.»

KVEN: Språkforskarane Helge Sandøy, Gunnstein Akselberg og Gjert Kristoffersen i Forskargruppa i samfunn og språkending (FORSE), Universitetet i Bergen.

KVA: Studerer endringar i dialektar fem stader på Vestlandet. Vil slik utvikle innsikt i dialektendringsprosessar og forholdet mellom samfunnsending og språkending.

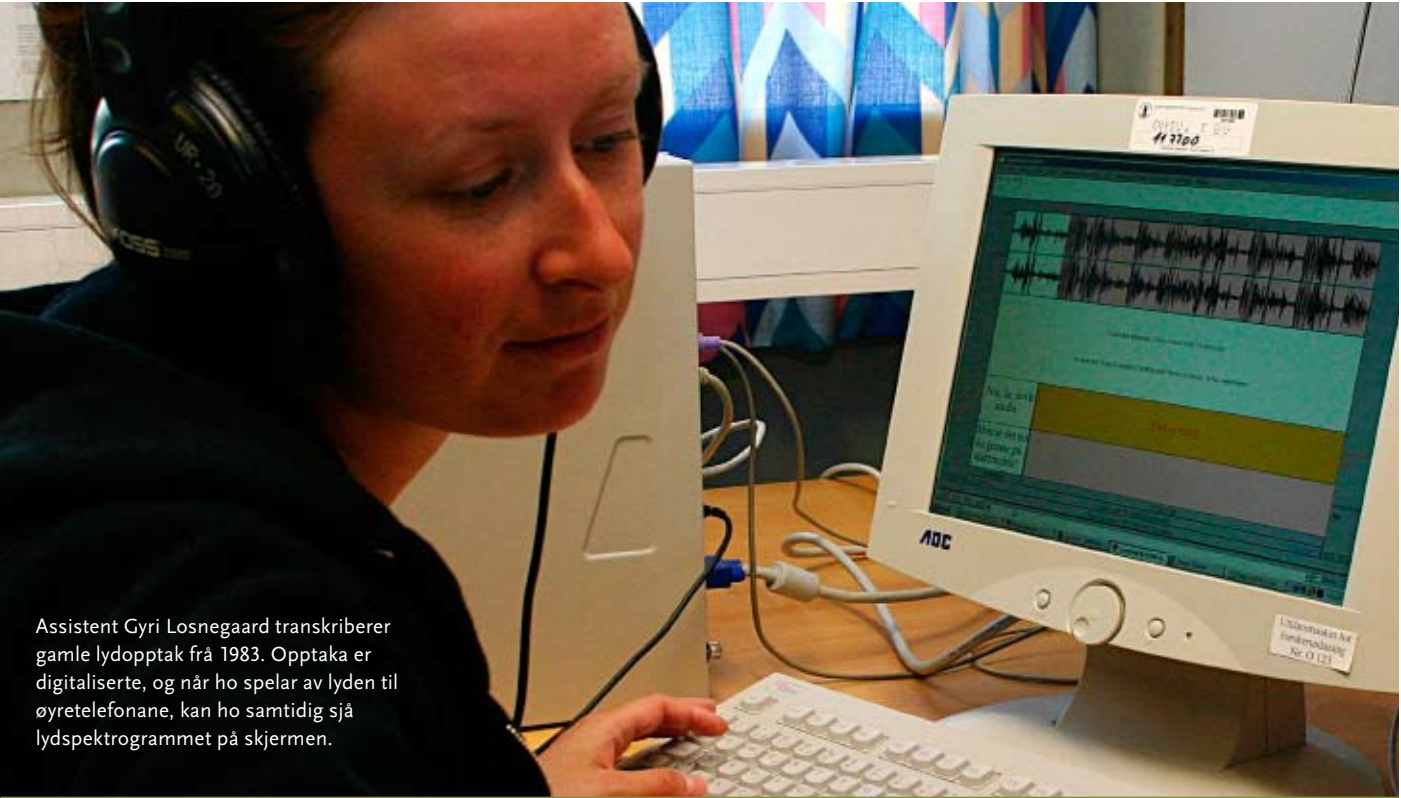
KORLEIS: Digitalisere og transkribere 30 år gamle opptak, og samle inn nytt materiale frå dei same plassane som deretter blir digitalisert og transkribert.

AV JOHANNE LANDSVERK (TEKST OG FOTO)

Universitetet i Bergen har eit sterkt fagmiljø innanfor sosiolingvistik, meiner professorane Helge Sandøy (t.v.) og Gunnstein Akselberg, som no skal studere dialektendringsprosessar på Vestlandet.

Granskar vestlandsmål på nytt

Assistent Gyri Losnegaard transkriberer gamle lydopptak frå 1983. Opptaka er digitaliserte, og når ho spelar av lyden til øyretелефonane, kan ho samtidig sjå lydspektrogrammet på skjermen.

TEMA/PROSJEKT: I prosjektet «Dialektendringsprosessar» skal ein samanlikne 30 år gamle talemålsopptak med nye. **INSTITUSJON:** Forskingsgruppa FORSE ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium, Universitetet i Bergen. **FINANSIERING:** Forskingsrådet. **ARBEIDSFORM:** Intervju, digitalisering, transkripsjon og analyse. **UUNNVERLEGE VERKTØY:** Bandopptakar (eller iPod), dataprogram til språkleg analyse. **PUBLISERINGSFORM:** Doktoravhandlingar, artikkelsamlingar og foredrag på internasjonale konferansar. **NY KUNNSKAP:** Studiar i verkeleg tid kan gje ny kunnskap om endringsprosessane og eventuelt vise i kor stor grad førestellingane våre om endringar er kulturavhengige.

Korleis har vestlandsdialekten endra seg? Og snakkar dei eldre slik som dei gjorde for 30 år sidan?

– Målet vårt er å finne ut korleis samfunnsendringar påverkar språket, seier professor Helge Sandøy. Han sit på kontoret sitt i HF-bygget på Universitetet i Bergen og fortel om det nye prosjektet «Dialektendringsprosessar». I dette prosjektet skal talemålet til vestlendingane granskast på nytt.

Nye opptak etter 30 år

– Endeleg kan vi studere språkendingar i verkeleg tid. Målføresamlinga ved Universitetet i Bergen sit på eit stort granskingsmateriale. Ikkje minst har vi mange dialektopptak frå Bergen, som vart samla inn i 1978. No skal vi gjennomføre ei grundig jamføring av 30 år gamle opptak med nytt materiale, og det er første gongen noko slikt blir gjort i Noreg.

– Kva meiner du med verkeleg tid?

– Tidlegare har ein ikkje hatt gode nok historiske data om talemålet, og difor har ein måtta operere med det ein kallar «tilsynelatande tid», der ein ser språkforskjellar mellom aldersgrupper av informantar som identisk med endring i tid. Ein har altså gått ut ifrå at dei eldre snakkar som dei gjorde før i tida. Men vi har blitt meir og meir klar over at det ikkje er så enkelt. Og no har vi endeleg fått høve til å studere språkendingar i verkeleg tid, for informantane er faktisk blitt 30 år eldre, seier Sandøy. No skal altså forskarane gjere nye opptak med nokre av dei same personane som var med i 1978.

– Då vil ein konkret kunne finne ut korleis språket deira har endra seg. Ved å få eit innblikk i livshistoriene deira, vil vi finne ut kva som kan

ha påverka språket til kvart enkelt individ. Vi vil også prøve å finne ut av kva for sosiale vilkår som gjer at nokre personar er stabile i språket sitt, medan andre lett lèt seg påverke.

Studerer kollektive endringar

I prosjektet skil forskarane mellom individuelle omleggingar og kollektive endringar, som er representative for heile befolkninga på ein stad. – Vi tek i bruk to ulike innsamlingsmåtar. Ved *panelstudiar* hentar vi fram personar som òg var med for 30 år sidan, og vi prøver å forstå enkeltindivid. Men vi skal også bruke *trendstudiar*, der vi studerer korleis gjennomsnittspråket på ein gitt stad har endra seg i løpet av 30 år. Dette gjer vi for å sjå tendensen, og då må vi bruke eit tilfeldig utval av informantar, ei gruppe som kan representere heilskapen på staden.

– Kor mange er det i gruppa?

– Hm... det er litt pinleg det der, for vi har ikkje pengar til å studere så mange. Det kostar mykje å analysere spontant talemål. Vi opererer med 24 informantar. Sosiologar blir ofte forskrekkja når dei høyrer dette, for dei ville kanskje brukt tusen. Men det er ganske vanleg med 20-40 informantar innanfor sosiolingvistisk forskning, og erfaringa er at slikt materiale er stort nok til å vise mønster i språkendingane.

Granskar fem samfunn

Det nye prosjektet er avgrensa til Vestlandet, av økonomiske og strategiske grunnar.

– Det ville vere urealistisk å få midlar til å sjå på endringar over heile landet. Vi har tenkt å gjennomføre fem punktgranskingar, og vil plukke ut fem ulike typar samfunn. To av dei er

Bergen og Stavanger, for her kan vi gjenta data-innsamlingar som vart gjorde i 1978 og 1981. Vi skal òg studere tre bygdesamfunn, og eitt av dei er Øygarden utanfor Bergen. Dei andre to har vi ikkje bestemt enno.

Elles er forskarane opptekne av at det nye materialet skal likne mest mogleg på den granskinga dei skal «gjenta».

– Og vi skal transkribere, men ikkje med lydskrift lenger. Opptaka blir transkriberte til nynorsk skriftmål, noko som effektiviserer søkje- og analysearbeidet. Transkripsjonen er kopla tett saman med lydfilene slik at vi kan lett søkje i teksten og lytte på lyden.

– Så de skal ikkje gjere filmopptak av informantane?

– Nei, då hadde det blitt mykje dyrare. Video blir brukt i andre typar studiar enn dei vi er interesserte i her. Vi skal lage ein historisk komparasjon, og video blei ikkje brukt for 30 år sidan heller.

Vert dialektane utviska?

Folk i Noreg har mange meiningar om korleis, i kva retning og kvifor dialektane endrar seg.

– Men også vil fagfolk er ueinige. Nokre ser for seg at det blir stadig større og større likskap mellom dialektane, at det går mot ei homogenisering der eit standardspråk eller prestisjespråk styrer utviklinga. Slike konvergerande tendensar har vore hovudinteresse i europeisk sosiolingvistik. Men i amerikansk språkforskning er dei derimot opptekne av divergerande tendensar i språkutviklinga, altså korleis det oppstår nye skilnader innafor eit språk.

Desse ulike teoriane vil språkforskarane i Bergen no studere nærare.

Universitetet i Bergen har eit sterkt fagmiljø innanfor sosiolingvistik, meiner professorane Helge Sandøy (t.v.) og Gunnstein Akselberg, som no skal studere dialektendringsprosessar på Vestlandet.

– Mange går rundt med ei førestelling om at dialektane blir utviska og at språket blir meir og meir homogent. Likevel ser vi mange tilfelle av at det ikkje er slik, seier Sandøy.

Manglar objektive metodar
Han meiner at vi alle er påverka av rådande ideologiske krefter når vi observerer språk.
– Observasjonsevna vår er prega av det kulturelle hegemoniet, også vi fagfolk vil vere prega av det når vi studerer språkendingar.
– Kva meiner du?
– At vi lettast ser dei språkendingane som

kan stadfeste makta til dei sterke, og at vi ikkje oppdagar dei andre avvikande tendensane. Når vi som forskarar skal beskrive endringstendensar, gjer vi utval av observasjonar som passar hegemoniet, for vi har ikkje hatt gode og «objektive» forskingsmetodar til å avsløre feilkjeldene som ligg i dei subjektive utvala, seier han.
– Vi er altså temmeleg subjektive når vi uttaler oss om språktendensar?
– Ja, vi blir fort det.
Sandøy har i mange år vore oppteken av å kvantifisere språkendingar.
– Eg testar ut ein kvantifiseringsmodell som

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium (LLE), Det humanistiske fakultetet, Universitetet i Bergen.

- Nordisk-miljøet ved instituttet har vore særleg aktivt innanfor talemålsforskning.
- I forskingsgruppa FORSE (Forskargruppe i samfunn og språkending) er fire professorar ved instituttet med.
- Det nye prosjektet «Dialektendringsprosessar» er eit underprosjekt under FORSE.

er uavhengig av subjektive og kulturelle førestellingar. Eg har for eksempel kvantifisert språkendingane i norsk dei siste tusen åra, og då ser det faktisk ut til at det hender relativt lite i dag. På 1400-talet derimot må det ha skjedd store endringar. I eit lengre perspektiv er dei språkendingane vi ser i dag, nærast bagatellar.

Inspirert av danskane
Sandøy fortel at forskargruppa fekk ideen til prosjektet frå Danmark, der denne typen språkforskning har kome fire år lenger enn her.
– Språkforskarane i Danmark jobbar på tilsvarende måte, med vekt på panelstudiar. Også i Götaland i Sverige har dei hatt eit tilsvarende prosjekt gåande i eitt år. Dette er svært verdifullt, for slik kan vi jamføre resultata våre med resultat i Danmark og Sverige.
Sosiolingvistik er eit fag som blei til på 1960-talet, og i fagmiljøet har dei mykje kontakt på tvers av landegrenser.
Ved Universitetet i Bergen er det eit sterkt fagmiljø innafor nordisk.
– Vi har vore svært aktive når det gjeld forskning på talemål. I 1998 tok vi òg initiativet til eit stort nasjonalt prosjekt om talemålsendingar. Då kom alle universiteta med, og prosjektet styrkte sosiolingvistikken i heile landet. Det fekk mange stipendiatar og hovudfagsstudentar til å jobbe med talemålsending.

Sandøy fortel at den bergenske forskargruppa FORSE jobbar med både lange og korte språkendringsprosessar, og i gruppa er også professor Odd Einar Haugen med. Han er spesialist på norrønt.
– Det nye prosjektet om dialektendingar handlar om dei korte endringsprosessane. Prosjektet er i startfasen, men det ser lovande ut, kan Sandøy fortelje.
Nyleg vart ein postdoktor og ein stipendiat tilsette i prosjektet, og med seks millionar frå Forskringsrådet kan vestlendingane snart gjere seg klare til nye opptak.

Dosent, senere professor, i botanikk Bernt Arne Lynge med lav i hatten. Bildet er fra en ekskursjon til Hadeland i 1933. Blant deltakerne er Odd Klykken, frk. Holmen og Maisen Pedersen. De som ikke er navngitt, er ikke studenter. Fotografen er ukjent. All informasjon kommer fra Universitetshistorisk fotobase ved Universitetet i Oslo.

Se side 11 for retting av billedtekst til forrige nummers historiske bilde.

Ut av skapet

Kvinnemuseet i Kongsvinger viser no den løynde kulturhistoria til lesbiske og homofile, ei historie om kvardagskjærleik, vald og trakassering.

AV JOHANNE LANDSVERK

Og kven ordnar med pissoaret?

– Eg skal ringe røyrliggaren, seier direktør Kari Sommerseth Jacobsen, eit pissoar må han vel kunne skaffe.

Det er tre dagar til utstillingsopninga ved Kvinnemuseet i Kongsvinger, og stemninga er lett hektisk blant kvinnene i pauserommet i Dagny Juels barndomsheim.

– Vi skal fylle pissoaret med roser – slik det vart gjort i ein kjend pornofilm frå 1960-talet. For som ein homofil mann sa til meg: Då slepp vi å seie det med reine ord, at det var på toaletta vi tidlegare møtte kvarandre, seier Mona Holm, som er kunsthistorikar og konservator ved Kvinnemuseet. Holm er også prosjektleiar for temautstillinga *En annen dans – en kjærlighets-historie om homofili*.

– Utstillinga legg vekt på kjærleik mellom homofile, men vi ønskjer ikkje berre fokus på sexliv. Vi vil formidle den skjulte homofile kulturhistoria, seier ho.

Kjendisar står fram

I den første utstillingsalen møter eg Erling Lae, Kine Hellebust, Christine Koht og Kim Friele. På veggene heng foto av homokjendisar og store bilete av lesbiske par som tek seg ein dans.

– Dei er rollemodellar – homofile som har tona flagg. Men desse veggene fekk visst meir

kjendispreg enn planlagt, for det har ikkje vore lett å få meir ukjende folk til å stille opp, seier Holm, før ho viser meg inngangen til hovudsalen.

– Det er dette skapet som slår an tonen. Publikum kjem først inn i eit skap gjennom tunge dører. Inni skapet er det eit privat rom med mange hemmelege skuffar, som er fulle av bilete, dikt og informasjon. Det handlar om A-4 liv, om hemmelege liv, og om skrekken for å bli oppdaga. Ved å dra ut skuffane kan ein lese om lesbisk sex og homoseksuelle handlingar. Her ligg òg nettadressa til ein test der du kan finne ut kor fordomsfull du er – blant anna når det gjeld homofili. Og her kan publikum også skrive «hemmelege lappar og henge dei opp på spegelen, fortel Holm.

Homo som skjellsord

Men om det var tungt å kome seg inn i skapet, skal det vere svært lett å svinge seg ut gjennom skapdørene, ut til «kjærleiksutstillinga».

– Vi ønskjer å skape eit positivt bilete av homofili, sjølv om vi også viser alvoret og problema. Målet med utstillinga er å informere, slik at vi kan prøve å kvitte oss med nokre av fordommane våre. Vi har mykje besøk av skoleungdom, og difor legg vi vekt på å appellere til et ungt publikum, seier ho.

Gay på landet? Kanskje er det ein myte at homofile på bygda har det verst. (Foto: Johanne Landsverk)

– Her skal det vere lett å svinge seg ut av skapet, seier prosjektleiar Mona Holm. (Foto: Johanne Landsverk)

Utstillinga vil vise kjærleiken i kvardagen, og ikkje berre fokusere på homosex. (Foto: Lisbeth A. Chumak/Kvinnemuseet)

Kunstnarisk ansvarleg Tone Hellerud med biletet av Judy Garland, som vart eit ikon for homofile i Vesten. (Foto: Johanne Landsverk)

– Visste du at to av dei mest brukte skjellsorda blant unge i dag er homo og hore? Dette er alvorleg, og mange skular jobbar seriøst med å få luka bort desse orda.

I utstillinga skal dei unge også kunne finne vegen til ulike organisasjonar, støtteapparat og nettverk for homofile. Museet har samarbeidd med organisasjonar som Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring, Skeiv Ungdom og Helseutvalget for homofile og lesbiske.

– Vi vonar at utstillinga skal vere med på å hjelpe dei unge til å finne ut kven dei er.

– Men kvifor har Kvinnemuseet ei utstilling om homofili?

– Vi vart spurde om å lage denne utstillinga som eit bidrag til Mangfaldsåret. Her ved Kvinnemuseet jobbar vi mykje med kjønnsrollar, og difor synest vi det var på tide med ei utstilling om homofili. I eitt av romma legg vi forresten vekt på kjønnsrollar i homofile parforhold. Ho fortel at utstillinga handlar om både kjønns, men at museet har lagt ekstra vekt på jentene.

– Vi veit jo at kvinner lett blir usynlege og kjem litt bort, og dette gjeld også homofile kvin-

ner. Det har for eksempel vore mykje vanskelegare å få kvinner til å stille opp på denne utstillinga enn menn.

Kvinner utan sexliv

Mona Holm tykkjer det har vore utfordrande å arbeide med emnet homofili.

– Dette temaet var nytt for oss, og det har vore mykje å setje seg inn i. Det har for eksempel vore vanskeleg å finne dei rette orda, fordi mange ord om homofili er litt betente, seier ho.

– Visste du forresten at den norske straffeparagrafen berre galdt menn? Sex mellom menn var straffbart, men lovverket omfatta ikkje kvinnene. Med kristendomen kom påbod om å ikkje skusle bort seksualiteten. Målet var å få barn, og difor var det sæden som var viktig. Etter opplysningstida trudde ein forresten ikkje at kvinner hadde noko sexliv. Mannen gjorde kvinnene ein teneste ved å gå til prostituerte.

I eitt av romma står ei barneseng, her heng rosa og lyseblå kjolar og eit lite dokkehus for dei små.

– Det finst mange rare førestellingar om barn og homofili. Mange foreldre er bekymra når gutar kler seg i jenteklede eller ikkje vil spele fotball. Psykologen Thore Langfeldt, som har jobba mykje med homofili blant barn, meiner desse barna oftast har det bra, men feminine gutar blir ofte erta. Maskuline jenter derimot, som spelar fotball med gutane, har det gjerne heilt topp som barn. Ifølgje Langfeldt er det først når dei kjem i puberteten at dei kan få problem med identiteten. Undersøkingar viser elles at det er maskuline gutar som får det vanskelegast i puberteten, dei har mest problem med å finne ut kven dei er – og med å stå fram som homofile.

Mange unge homofile seier at dei saknar gode førebilete.

– Ungdom som uttaler seg her i utstillinga seier at dei kunne ønskt seg fleire filmar og bøker der homofile står fram som gode rollemo-

– Desse kjendisane er gode rollemodellar, meiner Mona Holm, prosjektleiar for utstillinga. (Foto: Johanne Landsverk)

dellar. Altfor ofte blir homofili framstilt som eit problem i filmar og bøker.

Trakasserte av foreldra

Det er elles ei kjend sak at det ikkje er berre lett å vere homofil på bygda. Eller er det greitt å vere «Gay på landet»?

– Det er mange mytar knytt til det å vere homo på landet, ein høyrer om dei som ikkje vågar å stå fram før dei kjem til byen og om unge som hatar å bu på landsbygda. Men møtet med byen er heller ikkje alltid lett, viser det seg. Mange synest homomiljøet i byen blir lite og lukka, miljøet er i seg sjølv veldig gjennomstikt der alle kjenner alle. Forsking viser at dei homofile som har ein integrerande livsstil, med mange ulike homofile og heterofile venner, trivst best.

Holm kan fortelje at det ligg grundige forskingsrapportar til grunn for utstillinga.

– Vi har samarbeidd med Bera Ulstein Moseng, som er forskar ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (Nova). Ho er ei av dei som har forska mest på homofili i Noreg, og vi har mellom anna henta informasjon frå to Nova-rapportar. Den eine handlar om livskvalitet blant lesbiske kvinner og menn, og den andre om homofobi og vald mot homofil ungdom. At det ikkje er bare greitt å vere ung homofil, viser sjølv mordstala. Statistikken viser at unge homofile i Oslo har større psykiske vanskar enn heterofile. Det er elles slåande kor mange på 14-16 år som er klar over si eiga legning.

Ny forskning viser også at homofile er mykje meir utsette for trakassering og vald enn heterofile.

– Det viser seg at skremmande mange blir fysisk mishandla av mor eller far, og i ei undersøking gjort av Nova svarte fire av ti omsorgspersonar at homofile aldri kan likestillast med heterofile. Mange foreldre er skamfulle, dei taklar ikkje at ungane er homofile. Og det er

homofile gutar som er mest utsette for vald. I Oslo vart heile 39 prosent av homofile gutar mellom 14-16 år utsette for vald siste året, og valden var så grov at dei måtte ha legehjelp.

Ikonet Judy Garland

Her på Kvinnemuseet har interiørhomsen fått sitt eige hjørne – eit rom med sølv, krystall og glitter, og med plass for ironi og humor.

– Homofile er jo inga homogen gruppe, men det er ein realitet at mange homofile er opptekne av design, interiør, nips og ting, seier Holm.

Elles seiast det at lesber har det stygt og smaklaust i huset, men denne myten er det nok mindre hald i, står det å lese i utstillinga.

Kunstnarisk ansvarlig Tone Hellerud har no teke kommandoen. Alle detaljar skal på plass.

– Denne plakaten heng då litt skeivt? spør Holm.

– Ja, men alt i denne utstillinga er vel litt skeivt, svarar Hellerud.

Eit bilete av den greske forfattarinna Sapfo skal opp på veggen, ho vart fødd ca. 600 år før Kristus, og soga seier at ho skal ha hatt fleire kvinnelege kjærastar. Dette skal vere opphavet til at termen lesbisk blir brukt om kvinnelege homofile. Sapfo kom nemleg frå Lesbos og vart kalla «Den lesbiske diktaren».

Dette er det historiske rommet, som handlar om frigjeringsrørsla for dei homofile.

På veggen heng eit foto av Judy Garland, som er blitt eit ikon for homofile i Vesten. Garland er ikkje minst kjend for rolla som Dorothy Gale i filmen Trollmannen frå Oz i 1939.

– Judy Garland har fått ein kultstatus, fordi ein i homomiljøet las hemmelege kodar inn i filmen. «Er du ein venn av Dorothy?» var eit uttrykk som homofile brukte for å kome i kontakt med likesinna. Då Judy Garland døydde, samla det seg tusenvis av folk i gatene i New York, og då politiet denne dagen hadde razzia på homobaren Stonewall Inn, gjekk folk i baren til

Leiker du med dokker eller bilar? Unge homofile saknar gode rollemodellar. (Foto: Lisbeth A. Chumak/Kvinnemuseet)

motangrep. Dette var starten på eit opprør med slagsmål i gatene, og starten på den homofile frigjeringsrørsla. Homoparaden og Skeive dagar blir kvart år arrangert over heile verda rundt 28.juni, den dagen Judy Garland vart gravlagd.

Dagny Juels bohemkake

Inn i utstillingslokalet kjem direktør Kari Sommerseth Jacobsen. Ho vil fortelje meg litt meir om Kvinnemuseet. Museet har halde hus i den gamle villaen sidan opninga i 1995, og har hatt nasjonal status sidan 1997.

Vi går til kafeen, der bohemkvinna Dagny Juel tittar ned på oss frå veggen. Biletet er ein kopi etter eit kjend måleri av vennen hennar, Edvard Munch.

– Faren til Dagny Juel var distriktslege i Kongsvinger, og det var i dette huset Dagny voks opp før ho utdanna seg til musikal og vart ein del av bohemmiljøet i Berlin. Ho var både pianist og forfattar, og på loftet er ei permanent utstilling om henne, fortel Sommerseth Jacobsen. Ho er etnolog og har kjempa for å ta vare på den gamle sveitsarvillaen frå 1857.

– Vi har kjempa ein lang og hard kamp, for eigentleg skulle huset rivast.

Ho kan fortelje at Kvinnemuseet i dag har fleire permanente utstillingar, både ei utstilling om kvinnesakshistorie gjennom 150 år og ei historie om abort – ei heller dystre side av kvinnehistoria. I tillegg har museet kvar sommar ei ny temautstilling, og i år er det altså homofili som står på plakaten.

Ingen dreg frå barndomsheimen til Dagny Juel utan å få servert bohemkake, får eg vite. Sjokoladekaka er blitt eit varemerke ved museet, og ho smakar godt. I det eg skal gå ut i bilen, ser eg to damer som slit og dreg på eit tungt pissoar.

– Det er over 50 år gammalt, så dette må vel passe bra! ropar dei.

Kvinnene ved Kvinnemuseet held til i det gamle sveitserhuset som er Dagny Juels barndomsheim. Frå venstre: Ingun Aastebøl, Tone Hellerud, Mona Holm og Kari Sommerseth Jacobsen. (Foto: Johanne Landsverk)

20 NØTTER

- 1) Kva heitte barnet som ifølgje Bibelen vart funne i ein sivbåt på Nilen av faraos dotter?
- 2) I kva land finn ein byane Punta Arenas og Antofagasta?
- 3) Kva vil det seie at fly er utstyrte med stealth-teknologi?
- 4) I kva for amerikansk delstat vaks Barack Obama opp?
- 5) Kva er Allis Helleland leiar for?
- 6) Kven har skrive «Jan van Huysums Blomsterstykke» og «Den engelske Lods»?
- 7) Kva for politisk idé vert den austerriske skribenten Theodor Herzl rekna som opphavsmann til?
- 8) Kva heiter journalisten som er kjærasten til Supermann?
- 9) Kva tittel – som tyder «den som sit fremst» – har leiaren av Bispemøtet i Den norske kyrkja?
- 10) Kva for tysk politiker fekk Nobels Fredspris i 1971?
- 11) Nemn minst fem av øvingane i sjukamp for kvinner
- 12) På kva vis provoserte Colombia nabolanda sine i mars i år?
- 13) Kva for anna mål enn World Trade Center vart råka av flyangrepa 11. september 2001?
- 14) Kven er det som 1. juli innvier Bislett Stadion som konsertarena?
- 15) Kva heiter den 17-årige norske sjakkspelaren som er rangert som nr. 5 i verda?
- 16) Kven vart i mai innsett som ny president i Russland etter Vladimir Putin?
- 17) I kva for land i verda finn vi flest muslimar?
- 18) Er Dalai Lama for eller imot ein boikott av OL i Beijing?
- 19) Kva vart alliansen kalla som Albania, Polen, Tsjekkoslovakia, Sovjetunionen, Bulgaria, Ungarn og Romania inngjekk i 1955?
- 20) Kven har sagt at «Det kostar mykje å sjå så billig ut»?

I kva delstat voks han opp?

- 1) Moses
- 2) Chile
- 3) At det i liten eller ingen grad kan oppdagast ved hjelp av radar eller andre sensorar
- 4) Hawaii
- 5) Nasjonalmuséet for kunst, arkitektur og design
- 6) Henrik Wergeland
- 7) Sionismen
- 8) Lois Lane
- 9) Preses
- 10) Willy Brandt
- 11) 100 m hekk, 200 m, 800 m, spyd, kule, høgde, lengde
- 12) Ved å sende soldatar over grensa til Ecuador på jakt etter opprørarar frå FARC-gerillaen
- 13) Pentagon
- 14) Leonard Cohen
- 15) Magnus Carlsen
- 16) Dmitri Medvedev
- 17) Indonesia
- 18) Imot
- 19) Warszawa-pakta
- 20) Dolly Parton

10 KJAPPE

IDA MARIE HØEG
Medlem nr. 30245864 i
Forskerforbundet.

STILLING: Forsker ved Kifo (Stiftelsen Kirkeforskning).

UTDANNING: Cand. philol. med hovedfag i kristendomskunnskap.

FØRSTE JOBB: Religionslærer ved Bredtvet videregående skole

KARRIEREMÅL: Forsker 1.

– Hva jobber du med nå?

– Jeg ferdigstiller en rapport om presters arbeidsforhold – på oppdrag fra Stavanger bispedømme.

– Hvor tenker du best?

– På kontoret.

– Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– *Religion: The Social Context* av Meredith McGuire. Dette er en religionssosiologisk grunnbok, som har kommet i mange utgaver. Jeg mener den fortsatt behandler de viktigste problemstillingene på en innsiktsfull og utfordrende måte.

– Hva er tabu i ditt fag?

– Jeg arbeider innen for religionssosiologi, med empirisk religionsforskning. I likhet med annen empirisk forskning er det tabu å presse materialet i en ønsket eller villet retning, og ikke den retningen som empirien tar.

– Hva skal til for å bli en god religionssosiolog?

– En stor porsjon nysgjerrighet, evnen til å tenke kreativt, nøyaktighet og store mengder tålmodighet.

– Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Professor Olav Hognestad ved religionsvitenskap i Trondheim. Han er et stående bevis på at man ikke trenger å være en entertainer for å være en god formidler. Med solid fagkunnskap, velkomponerte kompendier og en stor vennlighet vekket han min og de andre studentenes interesse for faget.

– Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Dersom jeg måtte? Dette er vanskelig. Kanskje utviklingsstudier.

– Om du var forsknings- og høyere utdanningsminister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Et kraftig løft i bevilgningen til Forskningsrådets programmer.

– Hvor var du EU-avstemmingskvelden i 1994?

– Jeg satt nok foran tv-en og ammet.

– Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

– Bedre profilering av religionsforskerne og religionsforskningen i Norge.

AV KJETIL A. BROTTVEIT

Send inn ein coach

Korleis står det til med privatøkonomien? Dette kan ein teste på ei nett-teneste hjå VG og Dine Penger. Ein fyllar ut alder, utdanning, inntekt, gjeld osv., og vips – ut kjem ei økonomisk vurdering. Universitetslektor Arvid Hansen ved Universitetet i Agder fortel at han tok testen og fekk denne konklusjonen: «Målt mot din aldersgruppe og utdanning er din inntekt ganske svak.» Korleis skulle han så kome ut av uføret? «Du bør vurdere grep som kan øke din inntekt.

En coach (veileder) kan hjelpe deg å vurdere om du kan utnytte dine evner bedre i ditt yrke.»

JA, DET SKAL HANDLE om løn. På grunn av trykketida måtte eg avslutte denne leiaren 3. juni. Etterpå kan det ha hendt mykje, som i verste fall får meg til å framstå som dum, men slik såg delar av verda ut då:

Avstanden mellom offentleg og privat sektor har vore viktig i lønsoppgjret i vår, både som bakteppe og argument. Unio, som Forskerforbundet tilhøyrer, sette seg som mål å minske gapet. Kravet frå arbeidstakersida var på 7-talet. Så høgt vart ikkje resultatet, ein ende med ei ramme på om lag 6,2 prosent, truleg akkurat nok til å unngå streik. Det var grovt rekna ein halv prosent meir enn resultatet i privat sektor, og dermed eit steg i rett retning. Ein har oppnådd akseptable delmål.

LØNSFORSKAR PÅL SCHØNE, som uttalar seg på side 4 i bladet, trur ikkje oppgjret i staten

monnar for å ta att forspranget til privat sektor for dei høgt utdanna gruppene. Han påpeikar at det er dei høgt utdanna, ikkje dei ufaglærte, som vert hengande mest etter i offentleg sektor. Schøne er inne på at Unio betalar ein høg pris for lågtlønnsprofilen til LO og YS, dei to allierte i lønsforhandlingane. Innvendinga er kjend, ikkje minst frå dei som sympatiserer med liberalistane i Akademikerne, men det er nyttig ammunisjon for Forskerforbundet og Unio. Er prisen for høg? Unio har vorte mektige i lønsoppgjera, ikkje minst gjennom samarbeidet med LO og YS, og dei tre har funne kompromiss om korleis tillegga skal fordelast. Dessutan er det til og med lov til å unne fordelar til andre viktige yrkesgrupper.

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

oppgjret i staten. Men Unio og dermed utdanningsgruppene fekk atskilleg lågare utteljing, ned til 2- og 3-talet.

I SKRIVANDE STUND deltek Forskerforbundet i ein streik med om lag 11 000 Unio-organiserte. Streiken er planlagt trappa opp for tredje gong, og 3000 nye streikande er tekne ut. Den store majoriteten streikande er lærarar. Elles er det blant anna førskulelærarar, sjukepleiarar, ergoterapeutar og fysioterapeutar. Truleg treng dei ein coach for å kome seg ut av lønsuføret heile gjengen.

I tariffoppgjer er det mykje tale om kor *treffsikre* tiltak er. KS har likt å framheve at lektorane kom så godt ut av oppgjret. Nyutdanna lektorar, samt lektorar med over 16 års ansiennitet fekk svært god utteljing. Greitt å kunne seie i media, men ikkje særleg treffsikkert,

ettersom dei aktuelle gruppene ikkje tel mange. Sett frå forskaranes side er det heller ikkje treffsikkert når streikeleiar Helga Hjetland legg sterkt vekt på lønsutviklinga til arbeidstakarar med treårig høgskuleutdanning. Ja vel, dei er mange. Sjølv om ein, som lønsforskar Schøne, kan påpeike interessekonfliktar mellom allierte på arbeidstakersida, pliktar Unio-tillitsvalde å vere lojale. I fotball er det viktig å *halde breidda* for å score mål. Når Trygve Hegnar, eller kven

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til elin.rekdal@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk og blir ikke honoreret.

det no er, spør om kven som skal få mindre som konsekvens av Unio-kravet, må ein berre profesjonelt avvise problemstillinga. At KS-framlegget og dei nemnde lektorane har snev av splitt-og-hersk-element gjer at ein må passe ekstra godt på.

FORSKERFORBUNDET ER I TAL marginale i konflikten. Ifølgje noverande og planlagde uttak når dette vert skrive, tilhøyrer 93 av om lag 14 000 Unio-streikande Forskerforbundet. Dette utgjer 0,66 prosent. Slik sett har streiken for Forskerforbundets vedkommande eit visst element av last og brast med dei allierte. Så får det verte brask og bram ein annan gong.

Dei streikande medlemmene i Forskerforbundet arbeider i hovudsak innanfor kulturminnevern. Ei av desse er Silje Evjenth Bentsen hjå Byantikvaren i Oslo. Ho har hovudfag i arkeologi og ei løn på om lag 350 000 i året. Ho er van med å verte distansert i løn av dei ho samarbeider med til dagleg – private entreprenørar.

– De har gjerne begynt å jobbe rett etter videregående, men tjener mye, mye mer enn oss, seier ho til Klassekampen.

DÅ ER VI TILBAKE til starten – dei beste argumenta er sams for Unio og Forskerforbundet. Avstanden til privat sektor er for stor. Unio-gruppene er samfunnsbyggjarar. Noreg må verdsetje kompetanse.

Ein kan få sterke assosiasjonar til Soria Moria av ein slik retorikk og vektlegginga av offentleg velferd. Men sidan arbeidsgjevaransvaret ligg hjå KS og Oslo kommune, går politikarane til ein viss grad fri. Skal ein utjamne skilnadene mellom sektorane må mange vinnast, og tariffoppgjera er berre éin arena. For at det verkeleg skal monne, trengst sympati frå folket og vilje frå politikarane. Den pågåande streiken er ikkje minst viktig som uthaldande påminningar om verdien til kunnskapsarbeidarane.

Er det noko anna som kan nytte? Det måtte i så fall vere å sende inn ein coach.

Ny redaktør

Med dette går eg ut i permisjon. Elin Havelin Rekdal skal fungere som redaktør ut året, og redaktørstillinga skal lysast ut.

Eg vil elles takke Ida Kvittingen for innsatsen. Ho sluttar som journalist hjå oss for å studere meir.

Dette er siste nummer før sommarferien, og bladet er tilbake 1. september. Men følg med på nettutgåva vår, forskerforum.no. God sommar!

Er det attraktivt å bli universitetslærer?

Universitetene utarmes. Kampen om forskningsmidlene tilspisses, og karriereveien som universitetsforsker blir stadig mindre attraktiv, særlig for de som er etterspurt av næringslivet, mener kronikkskribent Knut Bjørlykke. Han mener vi må se på vilkårene som tilbys universitetslærere og -forskere.

Vi må se nærmere på hva som tilbys dagens studenter som skal velge en karriere innenfor forskning og bli universitetslærere. De skal ta en god mastergrad (minimum karakteren B), og i mange tilfelle takke nei til fristende tilbud fra næringsliv og offentlige etater. De som rekrutterer forsøker å overbevise dem om at det lønner seg å slå til nå, og ikke vente 3-4 år, for da kan

situasjonen være en annen. Mange arbeidsgivere vil foretrekke å gi en egen trening og opplæring basert på sine egne tilpassete kurs fremfor å ansette kandidater med en spesialisert doktorgrad. En del avdelingssjefer synes ikke noe særlig om å få ansatte med høyere formell kompetanse enn dem selv, og er også redde for at en med doktorgrad vil stille spesielle krav og ha «akademiske nykker».

Hvis mastergradstudenter likevel velger å søke om, og også får, et doktorgradsstipend, er det også mye som skal klaffe. De bør få veiledere som virkelig har topp kompetanse innenfor forskningsfeltet. Det bør være et godt forskningsprosjekt, og de skal helst inngå i en god forskningsgruppe. De må jobbe svært hardt i tre-fire år, forsake mye fritid, og ha lavere lønn enn de som går rett ut i andre jobber. Etter avlagt doktorgrad står valget mellom en jobb i næringslivet eller offentlige etater, der de må starte på bunnen, mens deres studiekamerater kan ha avansert i systemet, eller å fortsette i universitets- eller forskningssektoren. Velger de å arbeide på et industrielt forsknings-

senter, er karrieren gjerne ikke like rask som den kan bli i de operative avdelingene som kjøper forskningstjenester fra forskerne.

De kan velge et forskningsinstitut, men da må de i mange tilfelle selv arbeide med å hale i land forskningskontrakter fra næringsliv og offentlige etater.

Velger de en postdoktorstilling ved et universitet, forventes det at de skal kunne reise ut og tilbringe deler av tiden ved utenlandske universiteter, noe som kan være vanskelig hvis de er etablert med ektefelle eller samboer.

Det finnes i de fleste tilfelle ingen garanti for at det i det hele tatt blir noen fast stilling ledig i postdoktorperioden på tre år, og hvis de skulle være så heldig å få en 1. amanuensisstilling, er den lønnet på nesten samme nivå som postdoktorstillinger. For utenlandske søkere er våre doktorgradsstipend godt betalt, men når det gjelder faste universitetslærerstillinger er vi ikke så konkurransedyktige. Vi har ved vårt institutt (Institutt for geofag) opplevd at det til et sentralt professorat bare var én kvalifisert søker og at denne utenlandske søkeren ikke ville ta stillingen på grunn av lav lønn. Dette på tross av at vår forskningsgruppe har hatt god tilgang på forskningsmidler.

Å være universitetslærer er et merkelig yrke. Først skal man arbeide i mange år for å kvalifisere seg for en 1.amanuensisstilling eller

professorat, slik at man tilfredsstiller kravet til å være forsker. Som ansatt i disse stillingene har man rett til å bruke 50 prosent av sin tid til forskning, selv om denne rettigheten ikke er absolutt. Men for å forske trenger man i de fleste tilfeller forskningsmidler, og det kan arbeidsgiverne (instituttene) oftest ikke bidra med. Å være universitetslærer med plikt til å forske uten å få muligheten til dette på grunn av ressursmangel, vil for de fleste føles som et personlig nederlag. De som nyansettes som universitetslærere skal kjempe om forskningsmidler til prosjekter med sikte på etter hvert å kvalifisere seg til et professorat som heller ikke har spesielt høy lønn. Lønnsutviklingen for professorater har også ført til at prestisjen og dermed også søkingen til disse posisjonene i mange tilfeller er lav. Kampen om forskningsmidler fortsetter også som professor, og den faglige prestisje vil hele tiden bedømmes ut i fra hva de har utrettet (publisert) de siste fem årene. Forskningsmidler må skaffes eksternt fra Forskningsrådet, fra andre offentlige instanser eller fra næringslivet. Det som skulle være en nødvendig forutsetning for å gjøre jobben, oppfattes som et personlig privilegium. Vi ser lange diskusjoner om rettferdig tildeling av forskningsmidler og om habilitet (for eksempel kronikk av Sjur Baardsen i Forskerforum nr. 3). Forskeren får i de fleste tilfeller ingen ekstra personlige inntekter ved å få et forskningsprosjekt, men svært mye ekstra arbeid og liten administrativ støtte.

Det er i dag en forholdsvis liten del av dem som er ansatt som universitetslærere som får forskningsmidler fra NFR. Dette gjelder særlig hvis forskningen faller utenfor prioriterte områder. Det er ganske mange som etter hvert har krav på å kunne bruke store deler av sin arbeidstid til forskning, ikke minst ettersom vi får flere og flere universiteter, uten å ha tilstrekkelig mulighet til dette. Selv om lønnen til universitetslærerne ikke er så høy, blir de totale utgiftene per ansatt ganske høye (1,0–1,2 millioner kroner?), og det koster da ganske mye hvis forskningskapasiteten ikke utnyttes.

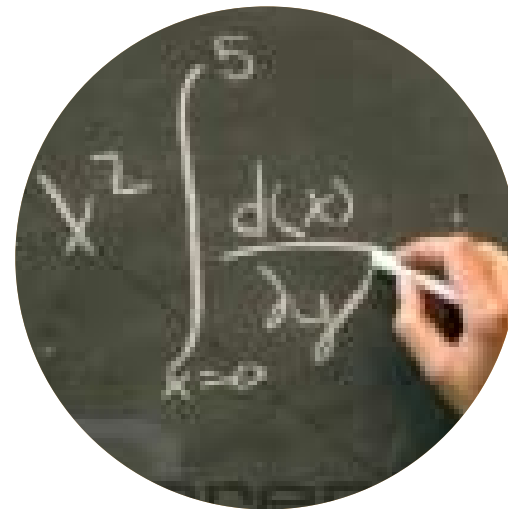
Det er svært lite midler til rådighet for dem som faller utenfor SFF og de store forskningsprogrammene i NFR.

Vi vil gjerne fremheve de beste forskerne, og ved opprettelsen av senter for fremragende forskning (SFF) har man understreket det elitistiske i forskningen. Dette har på mange måter vært vellykket, men det har samtidig gjort det vanskeligere for de som faller utenfor. Det finnes mange gode, originale forskere som ikke har de organisatoriske talenter eller samarbeidsevner som skal til for å kunne lage en søknad som vil kunne nå opp i konkurransen i NFR om SFF-status. Ledelse av store forskningsprosjekter krever en helt spesiell type forskere.

SFF-sentrene er garantert en betydelig grunnbevilgning, men konkurrerer samtidig om midler knyttet til forskjellige programmer og de frie midlene i NFR. Det er svært lite midler til rådighet for dem som faller utenfor SFF og de store forskningsprogrammene i NFR.

Man er nå svært opptatt av habilitet ved tildeling av forskningsmidler. De som vurderer forskningsprosjekter, for eksempel internasjonale eksperter, må ikke ha en dokumentert faglig tilknytning i form av felles artikler og så videre til søkerne. Det største problemet er imidlertid trolig at nye ideer pleier å møte ganske sterk motstand fra mange av de ledende i feltet, som naturlig nok har mye å forsvare. Det er det vanskelig å beskytte seg mot. Det kan også være et problem at ideer fra søknader som avslås spres til andre på tross av reglene.

En søknad som får karakteren eksellent hos

alle de sakkyndige er sikkert god, men vil i de fleste tilfelle ikke være særlig kontroversiell eller original.

Det heter at undervisningen ved universitetene skal gis av lærere som forsker innenfor eller i alle fall i tilstøtende fag i forhold til de underviser i. Men ikke alle universitetslærere kan vise til en solid publikasjonsliste. Det kan skyldes at de ikke har fått forskningsmidler eller at de ikke har lyktes med de prosjektene de har fått penger til.

I de senere årene har vi blitt enda mer opptatt av at forskningsmidler skal gå til de eksellente forskerne, men hva med de som ikke er fullt så eksellente, eller som i alle fall ikke når helt til topps i konkurransen? Noen har kanskje mistet driven, for eksempel som følge av at de ikke har vært i stand til å få forskningsmidler, men de mister jo ikke jobben og vil fortsette å undervise.

Da jeg valgte en forskerkarriere i 1960-årene var lønnen og prestisjen relativt sett mye høyere. Vi hadde et mye mindre universitetsbyråkrati og nok også mer motiverte og bedre kvalifiserte studenter.

I mitt fag (geologi) og i mange andre realfag og teknologiske fag er det nå en meget stor overvekt av doktorgradsstudenter fra utlandet. Mange av professorene er over 60 år, og en del av stillingene vil ikke bli besatt på grunn av nedskjæringer i budsjettet. Til noen av de professorater som blir avvertet på ny, kan det bli vanskelig å få kvalifiserte søkere. Det snakkes om kvotering av kvinner til vitenskapelige stillinger, men i mange naturvitenskapelige og teknologiske fagområder kan problemet være å finne noen som i det hele tatt er kvalifiserte.

Innen geofag har vi i de siste 10-15 årene ansatt nesten bare utlendinger, ikke bare i stipendiatstillinger, men også i faste vitenskapelige stillinger. Heller ikke innen miljøfag og forskning knyttet til klima er det noen stor tilstrømning av norske søkere. Et stipend for å forske på injisering og lagring av CO₂ fikk bare søkere med utenlandsk bakgrunn.

Det kan se ut som om norsk ungdom gjerne vil protestere, men få er villige til å forsøke for å bidra til å løse miljøproblemene. Norske forskningsinstitutter innen naturvitenskap og teknologi baserer seg hovedsakelig på utenlandske forskere.

Månelandingen til Stoltenberg må nok foretas for en stor del med utenlandsk mannskap. Dette viser at stillingene ikke er attraktive for norske søkere. Selv om mange av de utenlandske søkerne er godt kvalifisert, er det vanskelig å tiltrekke oss de aller beste på det internasjonale markedet. Det er mangel på forskere innen-

Månelandingen til Stoltenberg må nok foretas for en stor del med utenlandsk mannskap.

for naturvitenskap og teknologi både i USA og Europa, og det finnes universiteter som nok frister mer enn de norske. Vi må ta inn over oss at karriereveien som forsker og universitetslærer ikke er særlig konkurransedyktig, kanskje bortsett fra i humaniora og samfunnsfag.

Vi har 1. amanuenser som ved å ta en stilling i oljeindustrien fordoblet sin lønn, og det er vanskelig å holde på de som er postdoktorer til det blir en ledig fast stilling. Interesse for realfag i skolen er trolig ikke nok. En meget høyere lønn og mer forskningsmidler må til for å øke status og prestisje for vitenskapelige stillinger.

Popularisering som forsvar

Matematikk som intellektuell leik og samfunnsfundament høyrer med til legitimeringa av faget.

Intensjonen med denne boka er å vise at matematikk er meir enn rett bruk av formel, at faget er ein del av kvardagen. Boka rommar artiklar frå mange perspektiv, som skal «alminneliggjøre eller avvæpne matematikken».

Ein hovudtype artiklar omhandlar matematiske fenomen og bruken av faget. Mange er av essayistisk karakter, og presenterar «verdens vakreste ligning» og «noen morsomme tall». Andre omhandlar bruken av matematikk på område som oljeutvinning og reduksjon av kroppsmasseindeks. Blant dei meir leseverdige er Øyvind G. Grøns lettfattelege artikkel om Newton og Einsteins teoriar. Artiklane har truleg som siktemål å illustrere intellektuelle problemstillingar og nytten av matematikk på ein lettfatteleg måte – slik at lærarar, som nok er målgruppa, kan nytte døma til motivasjon for elevar.

Motivasjon og utdanning er også stikkord for dei artiklane som omhandlar matematikkundervisninga. Stein Øgrim gjev ei instruktiv framstilling av skulematematikkens nyare historie. Her fekk eg vite kva tid ein først vedtok å lage ei krise i realfaga: Tidleg på 70-talet. Etter det kunne allmennlærarar som berre hadde eit årskurs med matematikk i vidaregåande skule og eit kurs på 25 timar på lærarskulen, bli sett til å undervise i faget ut ungdomsskulen. Ordninga varte ved heilt fram til Hernes sitt regime på 90-talet.

Alseth og Røsseland tek føre seg mytar om matematikkfaget: Til dømes at det er eit abstrakt fag, at ikkje alle kan lære det og at moderne matematikk stimulerer til logisk tenking som kan overførast til andre område. Vel, for dei av oss som trur på nokre av desse mytane, ville dokumentasjon og referansar vore av interesse.

I ein del av boka diskuterer Espen Andersen og duoen Camilla Schreiner og Svein Sjøberg motivasjon og fagformidling. Andersen formidlar offensivt 13 grunnar til å lære matematikk. Schreiner

og Sjøberg viser med grunnlag i sosiologisk teori og data at ungdom vil jobbe med noko som dei synes er viktig, meningsfullt og personleg gjevande. Dei meiner rekrutteringssvikten til realfaga ligg i «selve tidsånden», ungdom vil ikkje ha den identiteten som

Sidsel Redse Jørgensen og Erik Newth (red.) *Matematikk med din glede* Gyldendal Akademisk, 2008. 186 sider. Veil. pris: 280,-

følgjer med desse faga. Det er urealistisk å få ungdom til å endre mening om kva som er viktig, det ein kan endre er framstillinga av faget. Denne debatten kan setjast inn i ein vidare samanheng som også kastar lys over boka: Matematikk som undervisningsfag er inne i ein vond sirkel av rekrutteringssvikt og nivåsenkinga. Men kva dersom nivåsenkinga også gjeld andre fag, og må sjåast i samanheng med den styrkte posisjonen til samfunns- og humanistiske fag? Og mens nivåsenkinga er tydeleg innanfor eit formalisert og kumulativt fag som matematikk, kan det i mange andre fag skje ei umerkeleg nivåsenking blant lærarar og elevar. I nokre av samfunnsfaga kan ein kome forbløffande «langt» utan faktakunnskap og hardt arbeid, og flyte på formuleringsevne, nettverk og «interesse» for faget. Det er illustrerande at norske lærarskuleelevar tar seg gjennom studia med halvparten så lang arbeidsdag som lønstakarar. Erfaringa

dei får er at ein i mange fag kan oppnå resultat utan vesentleg innsats. Slik er det ikkje (for dei fleste elevar) i matematikkfaget, som Schreiner og Sjøberg er inne på.

Ungdommens ønske om eit yrke der ein kan realisere seg sjølv, er på mange område ein illusjon. Er du forskar, snekker eller sjukepleiar er yrkeslivet ikkje minst rutinar og kjedelege detaljar. Bak eit solid byggverk eller ein god undervisningstime, ligg hardt arbeid. Illusjonen vert halden oppe av «den pratande klassen» som dominerer media: Dei som har eigeninteresse i denne kvalitets- og nivåsenkinga, og som ikkje skil mellom kunnskapstileigning og underhaldning.

«Tidsånda» er eit anna namn for hegemoniske tankar og verdier. Men hegemoni kan utfordrast og endrast. Særmerket med matematikken – at kvalitetssening vanskeleg kan gå upåakta hen – gjer faget strategisk viktig i striden om norsk utdanning. Eit institusjonelt forsvar for matematikkfaget er også eit forsvar for skulen. Då treng ein ikkje så mykje å avkrefte mytar, som å møte dilemma – til dømes mellom elite og breidde. I dette svaret spelar populariseringa ei tvttydig rolle. Popularisering av matematikken som intellektuell leik og samfunnsfundament høyrer med til legitimeringa av og motiveringa for faget. Her er det ein omfemnande internasjonal litteratur av «matematikk for millionar», som denne boka knyter an til. Men popularisering kan òg vere lettvinnt underhaldning – garnityr på eit fag i krise.

Mange av artiklane i denne boka, også blant dei eg ikkje har funne plass til å nemne, kan nyttast som institusjonelt forsvar – men mange av dei også til institusjonell avvæpning. Denne tvttydige karakteren ved boka gjer at ho er prisgjeven lesarens karakter. Lesaren vil ofte være ein lærar. Dermed blir læraren avgjerande – denne gongen òg.

AV ODDGEIR OSLAND

Et tomt verk

Paul Grøtvedt *Et kunstverk? Kunstkritikk på tvers* Fritt forlag, 2008 168 sider Veil. pris: 239,-

En mer irriterende bok enn Paul Grøtvedts *Et kunstverk* er det lenge siden jeg har lest. Følelsen av irritasjon i møte med tekster kan ofte være fruktbare tegn på en indre motstand mot ny, men nødvendig erkjennelse. Slik er det ikke med denne boken. Den er derimot irriterende i betydningen reaksjonær og tom.

Men Grøtvedt er utvilsomt engasjert. Dessverre tar engasjementet hans så ofte overhånd at de fleste tilløp til interessante resonnementer punkteres i pompøse utskjellinger rettet mot det meste som har skjedd på kunstscenen de siste hundre år. Riktignok blir Grøtvedts stemme gradvis mildere og mer kunsthaglig deskriptiv mot slutten av boken, men fram dit må man orke å lide seg gjennom konkluderende karakteristikker som «søppel», «det rene visvas» og «svada», eller stå ut med banale hjertesukk over «at det skulle bli en svenske som ga oss monumetet for å feire frigjøringen fra søta bror.»

Ett av Grøtvedts sentrale grunnsyn er at billedkunsten siden Duchamps Fountain (1917) har gjennomgått et slags eskalerende sammenbrudd. Det består blant annet i at den kreative kunstneren som skaper kunst gjennom «følelser, stemninger, emosjoner, inspirasjon og intuisjon» dessverre har måttet vike plassen for kunstnere som i sterkere grad betoner tenkning, ideer og teori. Et slikt kunstsyn er greit nok, men det er lite fruktbart som utgangspunkt for relevant diskusjon om samtidskunst i dag. Når vi videre vet at Grøtvedt selv både er utdannet billedkunstner og har en magistergrad i kunsthistorie, er det vanskelig å ta hans bekymring over kunstutviklingen helt på alvor.

Grøtvedt gjør det heller ikke enklere for seg selv når han karakteriserer filosofer som en slags tryllekunstnere, utbasunerer at

Damian Hirsts *Mother and Child Divided* «prompte [bør kjøres] til et destruksjonsanlegg» eller påstår at Duchamps readymades ikke representerer noen «utvidelse av kunstbegrepet». Grøtvedt fremstår som en fektende kriger mot antikvariske vindmøller som er flere tiår for sent ute.

I sin kamp hviler Grøtvedt seg mot en vitenskapelig diskurs der han blant annet trekker veksler på filosofer som Wittgenstein, Adorno og Benjamin, men retorikken hans virker ikke. Det har blant annet å gjøre med at språket hans er invadert av en hær med fakta- og skrivefeil, og at argumentasjonen er anført av en hodeløs tropp med løse påstander uten kildehenvisninger eller dokumentasjon. I et forsøk på å angripe hele kunstinstitusjonen – som om den var en samlet helhet, hevder han blant annet at det var CIA som gjennom milliarder av dollar fra «skjulte konti [...] hausset opp og finansierte» den abstrakte ekspresjonismen. Grøtvedt mer enn impliserer et ståsted der den røde fare ennå er en plausibel og aktuell forklaring på det som skjer i kunsten i dag, men snarere enn som dramatiske avsløringer fremstår resonnemen-

tet hans som synsing og paranoia. Et inntrykk som forsterkes gjennom Grøtvedts språk som nærmest desperat klenger seg til et skråsikert, arrogant maktspråk som bare evner å virke mot sin hensikt. Kjer-

nen forblir tom, irrelevant og irriterende.

AV RAGNHILD FJELLRO

Kommunikasjonskommunen

Harald Baldersheim, Are Vegard Haug, Morten Øgård *Mot den virtuelle kommunen. Studier i e-demokrati og e-forvaltning* Fagbokforlaget, 2008 255 sider Veil. pris: 369,-

Det står dårleg til i lokaldemokratiet, slår forfattarane fast. Kommunen har for lite openheit, for dårlege evner til å reagere på borgarane sine innspel, og inviterer ikkje til reell deltaking i dei politiske prosessane. I sum er tilliten til det politiske systemet stadig fallande.

Hovudpoenget i boka er at data-maskina kanskje kan redda kommunane ut av den demokratiske legitimitetskrisa. I 10-15 år har det skjedd ei sakte utbygging av informasjonssider, e-postlister, online-arkiv og andre kommuni-

kasjonsteknologiar som er meint å gjera kontakten mellom borgarar og kommunar betre.

Mot den virtuelle kommunen er basert på empirisk forskning på kommunane sin bruk av informasjonsteknologi, og arbeidet er gjort i tilknyting til Forskningsrådet sitt Program for kommunikasjon, IKT og medium (KIM).

Mitt inntrykk etter å ha lest boka er at IKT-tenestene fungerer best til administrasjon, medan kontakten med borgarane ikkje har blitt nemneverdig forbetra. Blant dei nyttige tenestene er fagsystemet for det offentlege biblioteket (Biblio), og løns- og økonomisystem som blir brukt i den daglege drifta av kommunen. Når det gjeld forretningsdrift, brukar kommunane online handel slik som alle andre aktørar, blant anna gjennom Markedsplassen ehandel.

Men det er nytten IKT har for lokaldemokratiet som står i fokus, utifrå den bekymringa eg nemnte ovanfor. Forfattarane dreg ut av landet for å gje eksempel på korleis IKT kan brukast til fremjing av lokaldemokratiske prosessar. Odder kommune i Danmark (20 000 innbyggjarar) har bygd opp nye møteplassar mellom folkevalde og innbyggjarar, og det er debattforum, tilbakemeldingsystem, høyringar og muligheter for deltaking i planprosessar frå innbyggjarane si side. Tampere kommune i Finland (200 000

innbyggjarar) har slike tenester for dei ulike bydelane, og brukar også mobiltelefonen som plattform for kontakt. Dei har SMS-tenester, spørsmål- og svartenester for telefon, pluss 34 forskjellige nettkafear der innbyggjarane kan kopla seg opp til kommunen.

Med slike eksempel frå inn- og utland går boka inn i den århundrelange debatten om kva rolle teknologien spelar for demokratiseringa av samfunnet. Dei site- rer Francis Sejersted, som átvarar mot å tru at meir effektive informasjonsteknologiar i seg sjølv kan skapa betre kommunikasjon og sterkare band mellom menneske.

Men sjølv om forfattarane markerer skepsis til at IKT kan løysa deltakingsproblemet, så er argumentasjonen i dei ulike kapitla i all hovudsak entusiastisk. Mot den virtuelle kommunen argumenterer i sum for at det er all grunn til framtidstru når det gjeld lokaldemokratiet.

Boka er difor langt meir enn ei nøytral beskriving av forholda i Norge og den større verda, den er eit bidrag til betre organisering av lokaldemokratiet. Boka vil vera spesielt nyttig for kommunetilsette og statlege administratorar, og dei som les den vil garantert få idear som kan forbetra den tungroddede institusjonen dei arbeider i.

AV LARS NYRE

Kort fortalt

Bjørge Evjen og Lars Ivar Hansen (red.) *Nordlands kulturelle mangfold. Etniske relasjonar i historisk perspektiv* Pax Forlag, 2008 348 sider Veil. pris: 398,-

Den sammensatte flerkulturelle situasjonen i Nordland har vært lite belyst. Syv forfattere viser ulike aspekter ved dette samfunnets opprinnelse, hvor særlig samene har spilt en større rolle enn man har trodd. Evjen er professor i urfolksstudier, og Hansen er professor i historie ved Universitetet i Tromsø.

Magne Nylenna *Publisere & presentere. Medisinsk fagformidling i teori og praksis* Gyldendal Akademisk, 2008 325 sider Veil. pris: 395,-

Boken handler om fagformidling, skriftlig og muntlig, med fokus på medisn og helsefag. Her beskrives faglitterære sjangere, nettpublisering, publisering på engelsk, forholdet til forlag, journalister og medier. Nylenna er lege, redaktør av Helsebiblioteket og professor II i samfunnsmedisin ved NTNU og Universitetet i Oslo.

Sigrid Bø Grønstøl *Syng gudinne. Inspirasjon og litteratur* Samlaget, 2008 188 sider Veil. pris: 299,-

Førestellinga om den inspirerte diktaren har lange tradisjonar. I antikken var det dei guddommelege musene som inspirerte. Seinare kom andre inspirasjonsfigurar, som kvinna eller naturen. Boka utforskar fenomenet og drøftar kjønnsdimensjonen knytt til figuren. Grønstøl har vore førsteamanuensis ved tidlige Høgskulen i Stavanger, og er no forfattar.

Vidar Gynnild *God uten juks. Etske valg i utdanning og i forskning* Fagbokforlaget, 2008 129 sider Veil. pris: 198,-

Ulike former for uetisk studieatferd, som plagiering, har fått stadig mer oppmerksomhet. Denne boken om akademisk integritet retter seg spesielt mot høyere utdanning og forskning. Det handler om å redusere fristelsene til å handle uetisk og samtidig belønne ærlig arbeid. Gynnild er førsteamanuensis i universitetspedagogikk ved NTNU.

UHR og opprykksordningen

PROFESSOROPPRYKK: I Forskerforum 4/2008 luftes ideer om en omgjøring av prosedyrene for professoropprykk. Er det alvorlig ment, slik det står i ingressen, at «UHR foreslår å la hver enkelt institusjon oppnevne bedømmelseskomiteer» for egne ansatte? Eller er det bare en prøveballong fra en UHR-ansatt, Guri Bakken?

Mye kan sies om professoropprykkordsningen. Den har sine ulemper, men alt i alt vil vel de fleste oppfatte den som et godt og viktig tiltak. Den har utvilsomt skapt større rettferdighet og bedre arbeidsforhold enn det man erfaringsvis kjenner fra et Akademia, der tilfeldighetenes spill, i form av professorat-vakanter, i altfor høy grad fikk styre både enkeltskjebner og fagmiljøers utvikling.

Men det er en ordning som krever en klar og utvetydig legitimitet i forskersamfunnet. Fordi det er en særordning for individuelle søkere, må disse føle seg rimelig sikre på at vilkårligheter ikke styrer avgjørelsene, i den ene eller den annen retning. Fagmiljøene er på den ene siden preget av spisse albuer, faglige hierarkier, kjerneområder og skoleretninger. På den andre siden kan de styres av gamle veilederforhold, kollegiale sympatier og ubeviste (kjønnsbetingede) tanke-skjemaer.

Og fordi det er en nasjonal særordning, en ordning som få eller ingen andre land har, må fagmiljøene i kanskje enda høyere grad enn ved ordinære tilsetninger kunne føle seg sikre på at det ikke skjer en inflasjon i tildelingen. De langt fleste oppnår jo i dag sin pro-

fessortittel gjennom opprykksordningen, og ikke gjennom ordinær tilsetting. Standarden skal være internasjonal, og vi har ikke råd til at utenlandske kolleger begynner å stille spørsmål ved vårt professornivå.

UH-sektoren består av et ganske stort antall små institusjoner. Det kan jo hevdes at når institusjonene oppnevner ordinære tilsettingskomiteer selv, kan de også oppnevne opprykkskomiteer. Jeg er ikke så sikker på at den sammenligningen holder. Jeg tviler på om en desentralisering vil sikre en ensartet praksis og den nødvendige legitimitet. Faren for opp- og nedskriving av søkere vil trolig øke jo mer desentralisert ordningen er.

UHR skal gis rett på ett punkt: Dagens system med nasjonale komiteer fungerer ikke optimalt. Med flere administrative nivåer (UHR, de nasjonale fakultetsmøtene og institusjonene) og stadig nyoppnevning av komiteer på grunn av søkernes spesialisering, er prosessen ganske tungrodd og tidkrevende. Dertil kommer den vanlige tregheten i komiteers vurderingsarbeid. Så kommer godkjenningssprosedurene: Først skal søkeren ha saken til gjennomsyn, så skal vurderingen godkjennes både av bedømmende institusjon og av søkerens institusjon. På toppen har vi et opprykksreglement og veiledninger som det til stadighet har hersket uklarhet omkring. Når det muligens (?) er flere klager i opprykssaker enn i ordinære tilsettingssaker, har det sammenheng med at opprykkskomiteene må fortolke og gjøre eksplisitt på

en langt tydeligere måte enn tilsettingskomiteene hvor grensene for professorkompetanse går. Det er ikke bare innenfor kunstneriske fag at det har vist seg vanskelig.

I min dekanatid ved landets største humanistiske fakultet (UiO) fikk jeg stadig føle svakhetene ved ordningen på kroppen. Jeg har tidligere tatt til orde – blant annet i Forskerforum nr. 6/2003 – for justeringer som kunne gi institusjonenes faglige ledelse bedre mulighet til å kvalitetssikre komiteenes arbeid. Det største problemet var egentlig lite presise vurderingskriterier, som ofte – vil jeg påstå – bidro til ulik behandling av søkerne. Stadige nye komiteer på grunn av ulike spesialiteter forsterket dette problemet.

Når UHR nå antyder muligheten av å legge komitéoppnevningene til søkerens institusjoner, kan jeg ikke se at det vil løse problemene – annet enn for UHRs egen del. Problemet er todelt: dels å finne en bedre måte å administrere komiteene på, og dels å ta et sterkere grep om vurderingskriterier og kvalitetssikring.

Noe kan gjøres for å sikre kontinuitet i de nasjonale komiteene og å unngå ad hoc-komiteer for å dekke søkerens ulike spesialiteter. En nasjonal komité kan dekke et bredt felt dersom den gis anledning til å søke bistand fra spialsakkyndige fra sak til sak. Det er en ordning som MatNat-fakultetene lenge har benyttet. En slik praksis vil avlaste både de nasjonale fakultetsmøtene og institusjonene, og den bør kunne redusere samlet behandlingstid. En slik nasjonal komité vil også i større grad kunne sikre mer enhetlig praksis med hensyn til vurderingene.

Vurderingskriteriene angår ordningens legitimitet og søkerens sikkerhet, og her mener jeg at UHR har hatt et svakt grep. På HF-siden opplevde jeg at fakultetene måtte være pådrivere for klarere kriterier og bedre kvalitetssikring. HF-fakultetene klarte selv å bli enige om et sett retningslinjer som

fungerer rimelig bra, men som nok kan skjerpes. Det tok eksempelvis lang tid å få aksept for at et omfang lik to doktorgrader skulle være et krav. Men det er uklart om det skal være innenfor samme felt eller på ulike områder – noe siste oppslag i Forskerforum viser. Andre uklare punkter kunne trekkes frem. Men poenget er at jeg aldri har opplevd UHR som en pådriver for en bedre ordning. Derfor er jeg fristet til å kalle UHRs forslag ansvarsfraskriving.

Vi vil aldri få en ordning som er objektiv – det ligger i peer-review-prinsippet – men prosedyrer kan forbedres og legitimiteten styrkes. Men etter min oppfatning ikke på den måten UHRs representant antyder i Forskerforum nr. 4/2008.

BJARNE ROGAN,
professor, Universitetet i Oslo

Forskning for framtida

Regjeringas økning av forskningsinnsatsen med 143 millioner synliggjør at det har skjedd et positivt taktskifte i norsk forskningspolitikk siden 2005. I opposisjon var det SV som ønsket ambisiøse mål for norsk utdanning og forskning. Dette for å realisere målet om en overgang fra oljesvart råvaerøkonomi til et grønt kunnskaps-samfunn. Etter tre år med en SV-statsråd i kunnskapsdepartementet er fasiten 1,6 mrd mer til økt forskning, like mye som Venstre og Høyre maktet på fire fulle år.

I revidert nasjonalbudsjett foreslår regjeringa å øke basisbevilgningene til universitetene og høyskolene slik at de får økt handlingsrom og kan prioritere viktige forskningsområder, bedre arbeids-

betingelser for forskerne og bedre oppfølging av undervisningen. For SV er det viktig å sette utdanningsinstitusjonene i stand til å ivareta samfunnsmandatet sitt på en god måte. Institusjonene har stor grad av autonomi og selvråderett, og er preget av et sterkt interdemokrati. Disse er godt skikket til å foreta selvstendige prioriteringer, og dette ønsker SV å bidra til.

På tre statsbudsjett har den rødgrønne regjeringa økt forskningsfondet med 30 milliarder og opprettet 700 nye stipendiatstillinger. Til sammenligning bevilget Høyre og Venstre 26 milliarder til forskningsfondet og opprettet til sammen 668 nye stipendiater. Totalt har den rødgrønne regjeringa økt forskningsinnsatsen med 1,6 mrd på tre år mot Høyre og Venstres 1,7 mrd på fire år. Den rødgrønne regjeringas opptrapningstakt for norsk forskning er altså 25 prosent høyere enn hva Venstre og Høyre sto for.

I perioden 2001-2005 ble studentvelferden kuttet kraftig. Stipend- og låneordningene ble kuttet gjennom den såkalte konverteringsordningen, reisestipendiet ble kuttet og studentboligbyggingen redusert med 2/3 til bare litt over 300 boliger i 2005. Nå trapper vi opp forskningsinnsatsen, samtidig som vi styrker studentvelferden istedenfor å bygge den ned, slik den forrige regjeringa gjorde. Vi har økt studiestøtta med 5000 kroner, og bygger i år over 600 studentboliger. Dette gjør at flere kan ta utdanning og at flere studenter kan bruke mer tid på studiene.

SV er opptatt av å sette universitetene og høyskolene i stand til å møte utfordringene vi står overfor. Velferdsstatens utvikling, morgendagens verdiskapning og det å motvirke klimaendringene er avhengig av et internasjonalt samfunn som satser på utdanning og forskning. SVs mål er at Norge skal være en pådriver for en slik utvikling.

LENA JENSEN OG ÅSA ELVIK,
stortingsrepresentanter for SV

GJESTESKRIBENTEN

Tellekantenes poetikk

Han teller oss! Han teller oss! Nå tallet han deg også. – Noe så frekt som denne geitekillingen! Dette er opprørende, mente alle de andre dyra i Alf Prøysens berømte eventyr.¹ Men vi skal ta'n, sa bjellekua. Frekt og opprørende mente også vi at det var, da man for få år siden begynte å telle publikasjonene våre. Etter en ganske primitiv og upålitelig modell, som teller alt likt – kort og langt, nytt og gammelt – innenfor bare to nivåer, forutsatt at noen har meldt inn eller godkjent kanalen. Tilfeldigheter alt sammen. På den måten får ingen med seg at min ene geniale artikkel er verdt mye mer enn tre artikler skrevet av min kollega (den idioten), hvorav han tilfeldigvis har fått inn én på nivå 2 fordi han kjenner redaktøren (korrupt, nepotistisk!). Vi vil ikke telles, vi vil bli forstått og verdsatt ut fra oss selv.²

Tellekantmodellen er i sitt vesen kvantitativ og bibliometrisk. Debatten i media tyder på at motstanden er størst innenfor humaniora og samfunnsvitenskap. Naturlig nok, i hvert fall er kvantitativ et skjellsord for humanister, vi for vår del bedriver kun kvalitet. Og bibliometrisk er det ikke så mange som vet hva er (men det høres ikke bra ut).

Modellen er likevel den minst dårlige. Og kanskje er den aldeles utmerket. Tenk om det for eksempel heller, eller i tillegg, skulle telles siteringer, det kan gi ganske annerledes perverse utslag. La oss tenke positivt! Tellekanter er vakkert og sensuelt (for dem som husker ordets opprinnelige betydning: nyvasket lintøy i pene stabler på hver sin hylle i støvfrie skap: lukter godt og er godt å ta på!), resultatet er overskuelig og simpelthen uimot-sigelig. One and one and one is three! heter det i en Beatles-låt fra 1969. Neste gang jeg sitter en mørk og kald januardag og melder inn publikasjoner til Frida, skal jeg feire begivenheten med «Come Together». Lesere som har glemt denne geniale musikken, anmodes herved om å bevege seg prompte over til platehyllen, evt. gå inn på net-

tet (men det skal helst være høyt volum, særlig når telleverset kommer i siste strofe).

Nå er det ikke mer enn knapt to prosent av budsjettene til universiteter og høyskoler som omfordeles ut fra den enkelte institusjons tellekanter. Og mindre skal det visst bli. Etter mitt syn er det i denne sak av underordnet betydning hvordan vi får pengene; det viktigste med tellekantene og databasen Frida er dokumentasjon. Det blir synlig for alle hva vi gjør. Vi blir sett: I know you, you know me (Beatles, ibid.). Hvem gjør hvilke spennende ting? Det kan vi se i Frida. Ingen vil vel tilbake til tiden da alle sikkert forsket like mye? I hvert fall i snitt og sett under ett, som en spøkefugl sa. Dessuten kan jeg, enn så lenge, publisere hvor jeg vil – ute og hjemme – i alle formater og kanaler og, ikke minst viktig: på hvilket språk jeg vil, selv om man kan få inntrykk av at valget står mellom norsk og engelsk. Det forventes av oss at

vi publiserer, men gitt dette ganske naturlige kravet, tenk på hvilken overdådig frihet vi har! Forskningens frihet dreier seg nemlig også om frie publiseringsmåter. One thing I can tell you is you got to be free (loc.cit.).

Det er tid for besinnelse. Tal vel om Frida og tellekantene hennes!³

1. «Geitekillingen som kunne telle til ti», Rim og regler fra barnetimen, 1954.
2. Likevel minner jeg om at geitekillingen til slutt ble veldig populær, ettersom hans tellekyndighet ble en forutsetning for at man kunne seile trygt over til den andre siden av en bred og farlig elv.
3. I tillegg til Prøysen og Beatles anbefales Gunnar Sivertsens glimrende artikkel «Den norske modellen» i Forskningspolitikk 1/2008, s. 14-15. I samme nummer finner man også tre bidrag til sakens belysning fra henholdsvis Danmark, Finland og Sverige.

Karin Gundersen er professor i fransk litteratur ved Universitetet i Oslo.

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademia. De faste gjestene er **Karin Gundersen**, Kolbjørn Hagen, Bo Terning Hansen og Gunnar Sivertsen.

Forskning & samtidens filosofi

Tellekanter, prosjektstyring, timeregistrering, rapportering og penger. Bringer verden fremover. Begeistrer forskere over hele verden.

Skaper lykke – Vi får nesten en festrus. Vi er så flinke! Penger Halleluja! Vitenskapens stolte grunnfjell.

Vi skal redde verden. Verdier. Regnskog! Men klokskap nevnes ikke i dagens forskningsmeldinger.

Klok: 30%. Kunnskap: 3%. Tanker: 10%. Ertetanker? Kunnskap! Eller bare et løfte? Hva er våre visjoner? Tut og kjør!

Men togene går hver halvtime. Sykkelstier finnes i drømmer. Det er typisk norsk å tenke på Norge! Ja vi elsker våre biler.

Miljøstasjoner og gjenvinning? Kun på hverdagen før 17:00! Kompostering? Må ha et festenummer! Miljøbevissthet skal koste! God butikk.

Skjemaene må være korrekte! Alle elsker skjemaer... eller? Demokrati? Nei byråkrati! Konkurranseutsetting. Hvem bestemmer egentlig?

Dype verdier. Verdens viktigste jobber blir ikke lønnet. Eller bare dårlig betalt? lldsjeler. Frivillig.

Rettferdighet, en falsk illusjon. Kan ikke måles! Markedsliberalisme – miljøvernets motsetning. Eller Mammons djevleskap?

Gamle og barn. Skal ikke ses og ikke høres – Kan ikke måles! Hurra, her kommer vi! Med bilen vår.

Og vår egne fine filosofi. Penger! Tellekanter, prosjektstyring, timeregistrering, og rapportering. Fine ord! Ting som kan måles.

RASMUS E. BENESTAD,
Universitetet i Oslo

International Peace Research Institute, Oslo
Institutt for fredsforskning

The International Peace Research Institute, Oslo (PRIO) is an independent and multidisciplinary research institute located in Oslo, Norway. The Institute has an international staff of about 70 people, and conducts both basic and policy-oriented research, as well as graduate training. The Institute is also involved in the promotion of peace through conflict resolution, dialogue and public information activities. PRIO owns two international peer-reviewed journals – Journal of Peace Research and Security Dialogue – and it hosts a designated national Centre of Excellence, the Centre for the Study of Civil War (CSCW). PRIO is an equal opportunity employer and values staff diversity. The working language of the Institute is English.

Institute Director

PRIO is seeking to appoint a new Institute Director, to start on 1 June 2009. The Institute Director is appointed for a four-year term, with the possibility for an extension of up to four years.

The Institute Director is responsible for the management of the Institute and reports to its Board. The Institute Director oversees the formulation and implementation of the Institute's strategies for research and publication, staffing, finance and all other key activities.

- The successful candidate for the position of Institute Director:
- has a doctoral degree or the equivalent, along with a strong record of academic publication in relevant fields;
 - is able to assess scholarly and policy-oriented research, and values both;
 - has proven managerial competence and international work experience;
 - has strong leadership qualities and interpersonal skills;
 - has fundraising experience and skills.

Remuneration will be commensurate with the successful candidate's experience and qualifications, and determined with reference to Norwegian public sector salary regulations.

For further details and a full job description, see www.prio.no/vacancies/director or contact Administrative Director Lars Even Andersen on (+47) 22 54 77 06; e-mail: larsea@prio.no. More information about PRIO can be found at www.prio.no.

Written applications, consisting of a CV, a list of publications and a two-page mission statement, should be sent by 31 August 2008 by e-mail to recruiting@prio.no, or by post to:

PRIO
PO Box 9229 Grønland
NO-0134 Oslo
Norway

For flere stillingsannonser:

www.forskerforum.no

FFI Forsvarets
forskningsinstitutt

FFI søker sikkerhetspolitisk forsker til å analysere stabiliserings- og fredsbyggingsoperasjoner – to års vikariat

Vi søker en selvstendig og initiativrik person til varierte og utfordrende arbeidsoppgaver.

Utenlandsoperasjoner har blitt en sentral oppgave for Forsvaret. Vi analyserer trender og utfordringer i slike operasjoner for å kunne bistå Forsvaret og bidra til tverrfaglig analysearbeid på instituttet.

- Arbeidsoppgavene** dine vil omfatte én eller flere av følgende aktiviteter:
- å kartlegge dagens internasjonale operasjoner
 - bruk av militærmakt i stabiliserings- og fredsbyggingsoperasjoner
 - utvikling innen internasjonale institusjoner
 - oppgaver og utfordringer i fredsbygging
 - å vurdere framtidige utfordringer

Du vil arbeide prosjektbasert og i et tverrfaglig miljø sammen med forskere med sikkerhetspolitisk, realfaglig og økonomisk bakgrunn. Det er tett kontakt med andre fagmiljø på instituttet, Forsvarsdepartementet, Forsvaret samt en rekke andre organisasjoner og forskningsmiljøer, nasjonalt og internasjonalt.

Nødvendige kvalifikasjoner

Vi krever høyere utdanning fra universitet eller høyskole (mastergrad eller tilsvarende) innen statsvitenskap/internasjonal politikk, helst med vekt på tema 'internasjonale operasjoner' og relaterte emner. Doktorgrad er en klar fordel.

Vi søker en allsidig og løsningsorientert person med analytisk legning og gode kommunikasjons- og samarbeidsegenskaper. Vi krever god skriftlig og muntlig framstillingsevne, både på norsk og engelsk. Praktisk erfaring fra relevant forsknings- og analysearbeid og/eller utenlandsoperasjoner er en fordel.

Vi oppfordrer spesielt kvinner og personer med innvandrerbakgrunn til å søke. Kandidatene må kunne sikkerhetsklarereres for hemmelig.

Stillingen lønnes i ltr. 49-71 (kr 361 300 – 542 200), avhengig av relevant utdanning og praksis. Det trekkes 2 % pensjonsinnskudd.

Nærmere opplysninger får du ved å henvende deg til forsker Annika Hansen, tlf. 63 80 77 69 (annika-s.hansen@ffi.no) eller forsker Anders Kjølborg, tlf. 63 80 77 40 (anders.kjolberg@ffi.no).

Søknadsfrist 16. juni 2008

FFI foretrekker at du sender søknaden elektronisk fra **www.ffi.no/jobb**. Du kan også sende skriftlig søknad, merket **ref. nr. 2008/01084** og vedlagt kopier av vitnemål fra utdanning og praksis til postadresse:

**Forsvarets forskningsinstitutt
Postboks 25
2027 Kjeller**

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er en sivil forskningsinstitusjon direkte underlagt Forsvarsdepartementet. Virksomheten har 666 ansatte, hvorav 454 er forskere og ingeniører som utvikler teknologi og kunnskap for å gjøre Norge i stand til å ha et tidsriktig og effektivt forsvar. Instituttet er tverrfaglig og dekker fag som matematikk, fysikk, informasjonsteknologi, kjemi, biologi, medisin, psykologi, statsvitenskap og økonomi. Instituttet ligger på Kjeller ved Lillestrøm, og har en mindre arbeidsenhet i Horten.

Universitetet i Stavanger (UiS) har 8000 studenter og 1000 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og utviklingsaktiviteter. UiS eier 50 % av forskningsinstituttet International Research Institute of Stavanger AS (IRIS). Universitetet ligger i landets mest attraktive region med gode botilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter. Stavangerregionen har fått status som Europeisk Kulturhovedstad i 2008.

Bli med på å utfordre og utforske!

Universitetet i Stavanger

Førsteamanuensis/førstelektor/universitetslektor i spesialpedagogikk (vikariat)

Det humanistiske fakultet, Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no

CICERO ab

HØGSKULEN I VOLDA

Atombomba over Hiroshima

UTSTILLING OG SEMINAR **10. - 11. SEPT 2008**

”For å forstå utvikling, tankesett og samtida i Japan, kan ein ikkje gå utanom påverkinga av atombombene og dei verknader dette har hatt.”

Miyoko Matsubara er ei av dei siste overlevande etter Hiroshima 6. august 1945, og ho vil halde eit av foredrag i seminaret. Høgskulen i Volda held ei utstilling med bilete frå Hiroshima Peace Memorial Museum.

Deltakarar er mellom anna:
Ms. Miyoko Matsubara (Overlevande frå Hiroshima)
Mr. Koichiro Maeda (Dir. v/Hiroshima Peace Memorial Museum)
Mr. Nori Nakamura (Forskings- og instituttleiar ved Genetics of Radiation Effects Research Foundation in Hiroshima)
Direktør Geir Lundestad frå Det Norske Nobelinstitutt saman med japanske filmskaparar og musikarar

Arrangementet vert avslutta med opning av Animasjonsfestivalen i Volda, som har bombene, atomtrusselen og fredsbodskap som tema.

Set av datoen. Meir informasjon:
Eirik Bech T: 70 07 53 15. E: eirik.bech@hivolda.no
www.hivolda.no/hiroshima

Vill du bidra till utvecklingen av ett av landets stora besöksmål och forskningsinstitution av världsklass? Bidra till att öka allas kunskap om vår miljö och natur? Bidra till att förnya landets miljö- och naturvårdsarbete på en arena för kunskap, upplevelser, samtal och debatt?

Beredd att anta utmaningen? Då ska du arbeta med oss på Naturhistoriska riksmuseet som nu söker:

CHEF FÖR PUBLIKA AVDELNINGEN
CHEF FÖR FORSKNINGSAVDELNINGEN

Det vi gör – har betydelse!

Läs mer på www.nrm.se/ledigatjanster

www.hive.no

Bruk hodet: Følg hjertet

Høgskolen i Vestfold tilbyr en rekke fremtidsrettede profesjons- og fagutdanninger, samt videreutdanninger. Høgskolen driver også oppdragsvirksomhet for næringslivet og offentlig forvaltning. Som regionens kompetansesenter har Høgskolen i Vestfold 4000 studenter, over 50 studietilbud, ca 450 ansatte og et samlet budsjett på ca 300 millioner kroner.

Avdeling for samfunnsfag

Professor, Nærings- og velferdsutvikling

100% stilling ledig, foreløpig for 3 år. Ref 08/29.
Fullstendig utlysning på www.hive.no og www.nav.no
Søknad sendes elektronisk på søknadsskjema som finnes på www.hive.no under ledige stillinger.
Søknadsfrist 20. juni.

For flere stillingsannonser:

www.forskerforum.no

Forsvarets skolesenter (FSS) ble opprettet 1. januar 2002 og har ansvar for kompetanseutvikling i Forsvaret. Kjerneområdene for FSS er: Utdanning, forskning og utvikling, kursvirksomhet, rådgivning og kompetansestyring. FSS er fra 1. januar 2007 organisert i følgende avdelinger i tillegg til stab og ledelse: Forsvarets høyskole, Forsvarets stabsskole, Institutt for forsvarsstudier, Norges idrettshøgskole/ Forsvarets institutt og Forsvarets kurscenter. Forsvarets skolesenter er akkreditert som høyskole og tilbyr masterstudium i militære studier.

Den statlige arbeidssstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke. Som IA-virksomhet legger Forsvaret vekt på å legge til rette arbeidsforhold for personer med redusert funksjonsevne.

Forsker kode 1109

Forsvarets skolesenter/Institutt for forsvarsstudier

Institutt for forsvarsstudier (IFS) er en faglig uavhengig institusjon som inngår i FSS. Instituttets kjernevirksomhet er forskning og undervisning. Det tematiske fokus er samtidshistoriske og tidsaktuelle studier innenfor områdene norsk og internasjonal sikkerhets- og forsvarspolitik og sivil-militære relasjoner. Instituttet er i ferd med å utbygge sin kompetanse på nordområdene, de transatlantiske forbindelser og asiatiske sikkerhetsspørsmål.

Ved instituttet er det, for snarlig tiltredelse, ledig fast stilling som forsker kode 1109. Dersom det ikke melder seg kvalifiserte søkere, vil tilsetning som forsker i kode 1108 bli vurdert. Stillingen lønnes etter statens lønnsregulativ, lønnstrinn 57 - 75 (p.t. kr. 416.300 – kr. 583.200) avhengig av kvalifikasjoner. Alternativt forsker kode 1108, lønnstrinn 45 – 68 (p.t. kr. 337.200 – kr. 509.600).

ARBEIDSOPPGAVER: Arbeidet vil hovedsakelig bestå i å drive forskning på russisk sikkerhets- og militærpolitikk i de europeiske nordområdene med tilliggende havområder. I tillegg vil stillingsinnehaveren ha undervisnings- og veiledningsplikt ved stabs- og masterutdanningen ved FSS. Det legges vekt på at stillingsinnehaveren har gode kunnskaper om russisk og norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det forventes at stillingsinnehaveren deltar aktivt i fellesoppgaver ved instituttet, deriblant bidrar til seminar- og konferansevirksomheten. Stillingsinnehaveren må også regne med å bli pålagt enkelte forskningsadministrative oppgaver, og representere instituttet i samarbeidsprosesser internt i Forsvarets organisasjon og eksternt.

KRAV TIL KVALIFIKASJONER: Det kreves doktorgrad eller dokumentert førstestillingskompetanse (alternativt for SKO 1108: høyere akademisk utdanning på hovedfag- eller masternivå og forskerkompetanse) innen relevant fagfelt. Videre kreves dokumentert forskererfaring innenfor forskningsfeltet. I tillegg til at kandidaten må beherske et skandinavisk språk og engelsk, kreves det meget god lese- og taleferdighet i russisk. Øvrige språkkunnskaper kan tillegges vekt etter en helhetsvurdering av kandidatens bakgrunn og kvalifikasjoner. Det legges også vekt på personlige egenskaper.

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til Rolf Tamnes, tlf 23 09 77 01.

Søknad merkes: 008/08 Søknadsfrist: 27.06.08

Søknad med vedlegg: CV, kopier av vitnemål, attester og vitenskapelige arbeider og publikasjoner som ønskes vurdert, alt i 3 – tre – eksemplarer, merkes 008/08 og sendes Forsvarets skolesenter, Stab/ressursstyring, Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo innen søknadsfristen. Søknader uten disse vedlegg vil ikke bli vurdert. Det trekkes 2 prosent lovbestemt innskudd til Statens pensjonskasse. Søkere må kunne sikkerhetsklareres for hemmelig. Søknadspapirer returneres kun etter anmodning.

Utlysning av mobilitetsprogrammer for 2009

Norges forskningsråd v/Internasjonale stipend (IS) utlyser to mobilitetsprogrammer for 2009 med hhv Frankrike og Tyskland.

Søknadsfrist: 15. september 2008

Forskere/forskergrupper kan søke IS om mobilitetsstøtte til kortere opphold i hhv Frankrike og Tyskland i forbindelse med oppstart av felles forskningsprosjekter. De franske og tyske samarbeidspartnerne i prosjektene må samtidig søke hjemlandet om dekning av mobilitetskostnader til kortere opphold i Norge. Programmene med Frankrike (Aurora) og Tyskland (DAADppp) er åpne for søknader innen alle fagområder.

Utlysninger og søknadsskjemaer finnes på følgende nett-adresse: www.forskningsradet.no/is

Norges forskningsråd er myndighetenes sentrale rådgiver i forskningspolitiske spørsmål og fordeler årlig vel 5,4 milliarder kroner til forskningsformål. Forskningsrådet skaper møteplasser for forskere, brukere av forskning og institusjoner som finansierer forskning. Forskningsrådet arbeider med forskning og utvikling innenfor alle fagområder og bidrar til internasjonalisering av FoU-virksomheten.

Leiv Eiriksson mobilitetsprogram Opphold som starter i 2009

Norges forskningsråd v/Internasjonale stipend (IS) utlyser mobilitetsstøtte for forskningsopphold som starter kalenderåret 2009 i Norge, USA og Canada.

Søknadsfrist: 3. september 2008

Norske institusjoner kan søke mobilitetsstipender til vitenskapelig personale og stipendiater for opphold fra min. 1 til maks. 12 måneder. Det kan søkes stipend i følgende to kategorier: Utgående mobilitet (fra Norge til USA og Canada), eller inngående mobilitet (fra USA og Canada til Norge).

Les mer på www.forskningsradet.no/is - Nord-Amerika - Leiv Eiriksson mobilitetsprogram.

Norges forskningsråd er myndighetenes sentrale rådgiver i forskningspolitiske spørsmål og fordeler årlig vel 5,4 milliarder kroner til forskningsformål. Forskningsrådet skaper møteplasser for forskere, brukere av forskning og institusjoner som finansierer forskning. Forskningsrådet arbeider med forskning og utvikling innenfor alle fagområder og bidrar til internasjonalisering av FoU-virksomheten.

Direktør Hamsunsenteret

Vil du lede etableringen av et internasjonalt senter som skal dokumentere, formidle og aktualisere Knut Hamsuns liv og forfatterskap? Hamsunsenteret bygges nå i Hamarøy i Nordland og åpner på Hamsuns 150 årsdag 4. august 2009.

Søknadsfrist 23. juni 2008.

Se fullstendig utlysningstekst:
www.hamsunsenteret.no, www.habberstad.no

Habberstad
www.habberstad.no

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET
The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Universitets- og høgskolerådet (UHR) er en interesseorganisasjon for institusjonsakkrediterte universiteter og høyskoler. UHR er et felles bindeledd til det internasjonale utdannings- og forskningsmiljø. UHRs sekretariat er lokalisert i Oslo og har 17 medarbeidere.

KOMMUNIKASJONSRAÐGIVER

til Universitets- og høgskolerådets sekretariat

UHR søker en aktiv person til stilling som kommunikasjonsrådgiver for å arbeide med universitets- og høyskolesektorens sentrale informasjons-/kommunikasjonsvirksomhet.

Søkeren må ha høyere utdanning og bør ha erfaring med mediearbeid. Organisasjons- og/eller politisk erfaring regnes som positivt.

Spørsmål rettes til generalsekretær Ola Stave 22 45 39 60 / 911 58 088.

Se mer informasjon om UHR og full utlysningstekst på <http://www.uhr.no>

Søknad sendes nina.widding@uhr.no eller Universitets og høgskolerådet, Pilestredet 46, 0167 Oslo, innen 10. juni.

For flere stillingsannonser:

www.forskerforum.no

INFORMASJON FRA FORSKERFORBUNDET

For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

I:

TARIFF 2008: UNIO AKSEPTERTE TILBUDET I STATEN

Unio valgte å anbefale statens tilbud i meklingen for de statsansatte.

– Selv om vi er skuffet over at den økonomiske rammen ikke ble høyere, så gir meklingsresultatet såpass god uttelling for Forskerforbundets medlemmer at vi ikke valgte å gå til brudd, sier forbundsleder Bjarne Hodne.

– Spesielt gjelder dette profilen på oppgjøret, og tillegget på A-tabellen. Vi bør også klare å få ut noe til fordel for medlemmene våre i det kommende justeringsoppgjøret og i de lokale forhandlingene, avslutter lederen i Forskerforbundet.

II:

TARIFF 2008: HOVEDPUNKTER – STATEN

Den økonomiske rammen for oppgjøret er på ca 6,2 %. A-tabellen får et kombinert krone- og prosenttillegg fra 1. mai 2008:

- Fra ltr. 1 til og med ltr. 45 er tillegget på kr 16 000.
- Fra ltr. 46 til og med ltr. 80 er tillegget på 4,65 %.
- Fra ltr. 81 til og med ltr. 92 er tillegget på kr 32 000.

Med virkning fra 1. juli avsettes det en pott til sentrale justeringer på 1 % per dato, og med virkning fra 1. august skal det gjennomføres lokale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 1,40 % (inkl. 0,1 % i resirkulerte midler).

Partene nedfelte også viktige prinsipper for avtalefestet pensjon. Forhandlingene om AFP i staten skal føres ved mellomoppgjøret i 2009. Mer informasjon om resultatet av tariffoppgjøret finner du på våre nettsider www.forskerforbundet.no.

III:

TARIFF 2008: URAVSTEMNING I STATEN

Det anbefalte resultatet av tariffoppgjøret skal nå ut på uravstemning blant alle Unios medlemmer i staten. Forskerforbundet oppfordrer alle våre statsansatte medlemmer om å delta i uravstemningen. Medlemmene vil motta personlig informasjon om den praktiske gjennomføringen av uravstemningen. Du vil også finne informasjon

KURSTILBUD I AUGUST/SEPTEMBER

Forskerforbundet arrangerer følgende sentrale kurs i august og september:

- 20.08.08: Praktisk lokallagsarbeid – for styremedlemmer i lokallag og foreninger
 - 26.–27.08.08: Forberedelser til lokale forhandlinger – for tillitsvalgte (stat/HSN)
 - 09.–10.09.08: Lobby og medietrening – for tillitsvalgte
 - 16.–18.09.08: Grunnopplæring trinn I – for nye tillitsvalgte (alle sektorer)
 - 24.–25.09.08: Kommunikasjon – for tillitsvalgte
- Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

FORSKNINGSPOLITISK SEMINAR 5. NOVEMBER

Forskerforbundets årlige forskningspolitiske seminar finner sted onsdag 5. november. Tema for årets seminar blir *samarbeid og arbeidsdeling i forskning og høyere utdanning*. Program er foreløpig ikke fastsatt, men sett av datoen allerede nå!

om dette på www.forskerforbundet.no.

IV:

TARIFF 2008: UNIO-STREIK I KOMMUNAL SEKTOR

Unio valgte å ikke godta tilbudet i meklingen i KS og i Oslo kommune, og tok ut medlemmer i streik fra lørdag 24. mai. For Forskerforbundets vedkommende var 66 medlemmer omfattet av det første streikeuttaket.

– Forskerforbundets medlemmer som er tatt ut i streik, kjemper en svært viktig kamp nå for å sikre at høyere utdanning skal lønne seg også i kommunene, sier leder i Forskerforbundet, Bjarne Hodne. Våre medlemmer jobber i hovedsak innen kulturminnevernet, og vi er i streik fordi arbeidsgiverne i KS og i Oslo kommune ikke satser på at kompetanse skal verdsettes, avslutter forbundsleder Bjarne Hodne.

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

- Forskerforbundet har over 16 000 medlemmer, og er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern.
 - Forskerforbundet organiserer ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern som innehar en vitenskapelig, administrativ eller annen faglig stilling som krever høyere utdanning. Vi tilbyr også studentmedlemskap.
 - Forskerforbundet er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.
 - Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
 - Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidsstedet og sentralt.
 - Du får bistand i spørsmål som angår dine lønns- og arbeidsvilkår.
 - Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte, samt åpne konferanser om aktuelle tema.
 - Du får tilbud om gunstige forsikringer og banktjenester.
 - Du får tidsskriftet Forskerforum 10 ganger per år.
- Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon 21 02 34 00 – E-post post@forskerforbundet.no

V:

TO NYE VITENSKAPELIGE HØYSKOLER

Regjeringen har i statsråd fredag 23. mai fattet vedtak om at Handelshøyskolen BI og Misjonshøgskolen i Stavanger får status som vitenskapelige høyskoler. Norges Informasjonsteknologiske Høgskole har oppfylt kravene som stilles til akkreditering som høyskole og er i statsråd gitt status og fullmakter i samsvar med det.

– Jeg vil gratulere de tre private høyskolene som nå ser resultat av langsiktig faglig arbeid, sier forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland i en pressemelding.

VI:

FORSKNINGSMINISTEREN INNFRIR!

Forskerforbundet er svært glade for at regjeringen bruker revidert nasjonalbudsjett til å styrke budsjett situasjonen til universiteter og høyskoler, ved å foreslå en økning i basisbevilgningene med 143,1 mill kr. I tillegg gis 70 millioner til klimaforskning.

– Dette er ikke bare en styrking av en sektor som har vært i sparemodus, men også et signal om at regjeringen vil satse på kunnskap. Det gir et signal til både forskere og institusjonsledere om at det skal satses og at vi skal være offensive i vårt samfunnsoppdrag, som er å finne gode løsninger for samfunns- og næringsliv, sier Forskerforbundets leder Bjarne Hodne.

VII:

STRATEGI FOR SAMARBEIDET MED EU

Kunnskapsdepartementet har lagt frem en strategi for Norges samarbeid med EU om forskning og utvikling. Norge er med på å finansiere EUs pågående 7. rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjonsaktiviteter (2007–2013) med om lag 9 mrd. kroner.

– Strategien innebærer at vi skal bruke det 7. rammeprogrammet til å styrke vårt samarbeid med EU-landene og også med prioriterte samarbeidsland utenfor Europa, som USA, Russland, Kina, India, Japan og Sør-Afrika.

VIII:
**DET EUROPEISKE INSTITUTTET
FOR INNOVASJON
OG TEKNOLOGI**

Regjeringen foreslår at Norge skal delta i Det europeiske instituttet for innovasjon og teknologi (EIT) som nå er under etablering.

– EIT vil være et viktig bidrag for å forene aktører fra akademien, næringsliv og utdanning i et tett samarbeid om felles utfordringer på sentrale områder som klima og energi, sier statsråd Tora Aasland i en pressemelding.

IX:
**NYUTDANNEDE SØKER SEG
TIL PRIVAT SEKTOR**

Over lang tid har stadig flere nyutdannede med mastergrad gått til privat sektor. Det viser en ny rapport fra NIFU STEP. Andelen har økt mest for høyere grads utdanning, der andelen som fant arbeid i privat sektor økte fra 27 % i 1974 til 50 % i 2005. Økende etterspørsel etter akademikere i privat sektor, og en betydelig lønnsforskjell mellom offentlig og privat sektor, ser ut til å være forklaringen. Privat sektor byr ifølge rapporten på høyere lønn, bedre muligheter for fast ansettelse, bedre muligheter til å kunne bo sentralt, og bedre muligheter for faglig interessante, utfordrende og utviklende oppgaver. NIFU STEP Rapport nr 14/2008 kan lastes ned fra www.nifustep.no.

X:
HOVEDSTYRET BESØKTE BODØ
Forskerforbundets Hovedstyre besøkte institusjonsledelse og lokale tillitsvalgte ved Høgskolen i Bodø, Nordlandsforskning og Salten museum 4.–5. juni. På vårens siste hovedstyremøte som også ble holdt i Bodø, ble søknader om OU-midler for 2. halvår 2008 behandlet. Hovedstyret drøftet også resultatene av årets tariffoppgjør og innspill til den kommende stortingsmeldingen om internasjonalisering.

XI:
**NORDISK FAGFORENINGSMØTE
I FINLAND**

Forskerforbundet og våre nordiske søsterorganisasjoner var samlet til møte i Åbo, Finland 28.–29. mai. Organisasjonene møtes årlig for å ta opp aktuelle tema i de nordiske land og felles utfordringer for uni-

versitets- og høyskolepersonalet. Diskusjonene på årets møte dreide seg blant annet om strukturelle endringer og finansieringsmodeller i universitets- og høyskolesystemet, globaliseringens innvirkning på høyere utdanning og lønnsammenligninger innen høyere utdanning i Norden.

XII:
FAP-SEMINAR I KRISTIANSTAD
Forskerforbundets forening for administrativt personale (FAP) arrangerer seminar ved Universitetet i Agder 18.–19. september. Temaer for seminaret er 'Styring og ledelse' og 'Samarbeid eller konkurranse i UH-sektoren?'. Seminaret er åpent for alle FAP-medlemmer.

XIII:
VERVEKAMPANJE
Alle medlemmer som verver ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 1. mai – 31. desember 2008 får vervepremie. Du velger selv om du ønsker premien for én verving, eller om du ønsker å spare til tre eller fem vervinger. Mer informasjon på www.forskerforbundet.no/vervekampanje.

GOD SOMMER!
Neste nummer av Forskerforum kommer 1. september. Forskerforbundet ønsker alle medlemmer en riktig god sommer!

Greit nok – så langt

Tariffoppgjøret i staten er i havn etter nesten ett døgn på overtid. Rammen hadde vi ønsket større, men profilen er det grunn til å være mer fornøyd med, og til justeringsforhandlingene og de lokale forhandlingene er det satt av relativt gode potter.

Forskerforbundet har vært representert i utvalg relatert til forhandlinger og streikeberedskap. Innsatsen har vært stor fra våre folks side. Forbundets prioriteringer har blitt fremmet på en svært konstruktiv måte.

Takk til alle for resultatet så langt som ikke kunne blitt stort bedre med de forutsetninger som ble lagt til grunn fra så vel politisk hold som fra arbeidsgiversiden.

Konklusjonen når det gjelder resultatet av oppgjøret før de to siste elementene er forhandlet ferdig, må være at oppgjøret i statlig sektor er greit nok. Vi forventer god uttelling i justeringsforhandlingene, og når nå revidert nasjonalbudsjett har nulltet ut «hvileskjæret» er det gode grunner til å presse lokale arbeidsgivere rundt om på institusjonene til å øke potten til lokale lønnsforhandlinger, slik at vi totalt sett i år kan se tilløp til konturer av et aldri så lite lønnsløft for alle våre medlemmer.

I KS-området og i Oslo kommune er Unio i streik etter en lang meklingsrunde. Her nådde man ikke fram til enighet, og også medlemmer i Forskerforbundet med arbeidsplass i kommunal sektor er tatt ut i streik. Antall forbundsmedlemmer i denne sektoren er relativt beskjedent, men deres lønns- og arbeidsbetingelser er ikke mindre viktig for forbundet av den grunn. Fra sentralt hold i Forskerforbundet vil våre streikende medlemmer bli fulgt godt opp. Deres kamp for bedret lønn er den alltid pågående kampen for å få gjennomslag for at høy kompetanse og lang utdanning skal reflekteres i lønnsnivået. Denne streiken har dermed både prinsipiell og praktisk betydning for alle medlemmer i Forskerforbundet.

Vi får håpe vi ender opp til slutt i offentlig sektor med et resultat vi i sum kan betegne som greit. Skal vi lykkes enda bedre ved neste korsvei, må strategiarbeidet knyttet til lønsspørsmål intensiveres. Dette er en utfordring hovedstyret vil ta fatt på så raskt som mulig. Resultatet av neste tariffoppgjør må være godt – ikke bare greit nok!

Føler du deg likestilt?

Likestilling har vært på agendaen flere ganger i løpet av det siste året, både i Forskerforum og i andre medier. Ikke minst har forslag om øremerking skapt debatt. Likevel møter jeg ofte unge (flinke) jenter som mener at likestilling er «gammeldags».

Det er ikke «sånn» lenger, sier de. De føler seg absolutt ikke diskriminert, tvert imot er de redde for «omvendt diskriminering» (slik de forstår øremerking), og er trygge på å komme seg opp og frem ved egen hjelp. Ofte bruker kvinner sin individuelle situasjon til å falsifisere at kjønn er en hindring.

På et seminar der jeg nylig deltok, var det en ung dame som fortalte at hun en gang hadde valgt bort et studium, fordi det ved opp-tak ble delt ut tilleggs-poeng til kvinnelige søkere. Hun skulle sannelig ha seg frabedt å bli kvotert inn! Nå så hun helt annerledes på det. Problemet er, sa hun, at når du er ung så tenker du individuelt, og tror de valgene du

gjør kun er individuelle. Etter hvert ser du kollektive mønstre.

Et litt annerledes eksempel på troen på individuelle valg har vi i fors-

kningsrapporten: *Likestilling og arbeidsliv på Sørlandet*. Den viser at kvinner i landsdelen i større grad jobber deltid og deltar mindre i arbeidslivet enn kvinner i resten av landet. I diskusjoner har jeg opplevd at kvinner dette gjelder, provosert forsvarer sitt individuelle valg. Det forskeren May-Linda Magnussen imidlertid påviser, er at valgene kanskje ikke *er* så selvstendige og frie. Når mange nok gjør de samme valgene og tallene er stabile over tid, snakker vi om mønstre. I dette tilfellet betyr det også at kvinner i regionen bidrar mindre til verdiskapingen enn kvinner i andre deler av landet, og slik utgjør en uutnyttet ressurs.

Forskerforbundet er opptatt av at kvinners kompetanse utgjør en uutnyttet ressurs, og at skjevrekuttering innebærer tap av talenter. Jo høyere opp du kommer i stillingsstrukturen i akademien, jo færre kvinner er det. Og her er det virkelig snakk om stabile tall og klare mønstre. Hos de fleste som har levd litt, er det heldigvis en erkjennelse av at dette nok ikke ordner seg av seg selv – det **må** tiltak til! Forskerforbundet har vedtatt en handlingsplan for likestilling som støtter tiltak om måltall, økonomiske incentiver og øremerking. Jeg håper og tror at man i den videre debatten klarer å tenke samfunnsmessig og kollektivt om de tiltakene som foreslås, uavhengig av både følelser og individuelle erfaringer.

Og, selv om du ikke har selv har opplevd å stange i glasstaket, så beviser ikke det at det ikke fins!

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Det er derfor vår konklusjon at staten vil fortsette å tape konkurranse om høyt kompetent arbeidskraft så lenge rammen for de statlige oppgjørene ikke økes og kompetanse blir prioritert. Det er grenser for hvor lenge det offentlige kan ty til bruk av eksterne konsulenter for å løse kompliserte faglige spørsmål.

*Hovedstyremedlem
Svein Kristiansen i debattinnlegg i
Universitetsavisa 22. mai*

– Sårt trengte midler

Endelig smiles det bredt på universiteter og høyskoler. Kunnskapsministeren har klart å plusse på 143 millioner i basisbevilgning for resten av året. På fagforeningshold er man også i godlune:

– Ministeren har lyttet til situasjonen i sektoren og vist styrke med å få gjennom dette i regjeringen, sier Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

– Dette er sårt tiltrengte midler som gir oss muligheten til å se fremover igjen. Det er ikke bare en styrking av en sektor som har vært i sparemodus, men et signal om at regjeringen vil satse på kunnskap, sier Hodne.

Adresseavisen 15. mai

Forskere flykter fra lærestedene

Dårlig lønn skaper rekrutteringskrise i høyere utdanning, skriver Dagbladet.

– Universiteter og høyskoler taper kampen om den viktigste kompetansen, sier Anders Folkestad, leder i Unio.

Rektor Sigmund Grønmo ved Universitetet i Bergen varsler rekrutteringskrise dersom regjeringen ikke gir mer penger til forskning og høyere lønn til forskerne.

– Vi trenger en kraftig opptrapping i lønna, sier han og får støtte fra både rektor Aslaug Mikkelsen ved Universitetet i Stavanger og rektor Knut Hove ved Universitetet for Miljø- og bioteknologi.

Dagbladet 10. mai

Professorpress på lønnsbudsjettet

Det de sentrale partene får ut av forhandlingene, vil være avgjørende for mye vi har å forhandle for lokalt til høsten, sier Live Rasmussen, hovedtillitsvalgt i Forskerforbundet.

Hun mener at professorlønningene generelt bør økes, og at en professorlønn ikke bør underskride 550 000 kroner.

– Når du har kommet til topps på karrierestigen og blitt professor, bør du få uttelling for det, sier hun.

Universitas 7. mai

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE:

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Ragnhild Elster, Høgskolen i Telemark (nestleder)
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo
Svein Kristiansen, NTNU
Sigurd Rysstad, UMB
Merethe J. Sollund, Nordlandsforskning
Kåre-Olav Stensløyken, Ullevål universitetssykehus
Karen-Lise S. Knudsen, Universitetet i Agder (1. vara)
Kristin Dæhli, NTNU (2. vara)
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrid Lem
Kommunikasjonsrådgiver Arvid Ellingsen
Informasjonsrådgiver Unn Rognmo
Rådgiver Thomas Sandvik (vikar)
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Juridisk rådgiver Birgitte Olafsen
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Brita Alsos
Juridisk rådgiver Hildur N. Nilssen
Juridisk rådgiver Mariann Helen Olsen
Fungerende organisasjonssjef Elisabeth Tindeland
Kontorsjef Aina Nilsen
Kasserer Marit Brendengen
Rådgiver Ellen Karoline Dahl (vikar)
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Kristine K. Brox
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Lena Holm
Sekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Linda Pettersson
Sekretær Gerd Sandvik

Vet du at i 2007...

- kom 42,4 millioner koffertar på avveie eller ble skadet på flyplasser
- ble det i Norge meldt 210 401 reiseskader
- ble det i Norge utbetalt 1,4 milliarder i erstatning på reiseforsikring
- kostet et gjennomsnittlig sykehusopphold i Spania kr 19 000, i USA kr 80 000
- ble 1 av 3 syke under reisen
- kostet hjemtransport fra Italia med ambulansefly kr 200 000

**Forskerforbundets helårs reiseforsikring
for familie koster kr 510 ut året.
Samme dekning for en person koster kr 430.**

Reiseforsikringen bestilles hos Forskerforbundets forsikringskontor:

E-post: forsikring@forskerforbundet.no
Web: www.forskerforbundet.no/forsikring
Tlf: 21 02 34 30

